

FACULTEIT
RECHTSGELEERDHEID

*Voetbalcriminaliteit in België anno
2005: prioriteit of verwaarloosbare
last?
Een kwantitatief onderzoek*

*scriptie neergelegd tot het behalen van
de graad van licentiaat/Master in de criminologische wetenschappen
door Hardyns Wim*

Academiejaar 2005-2006

*Promotor : Prof. dr. Ponsaers Paul Commissarissen : Prof. dr. Cools Marc
Lic. Pauwels Lieven*

5 trefwoorden

- Voetbalcriminaliteit
- Supporters
- België
- Voetbal
- Geweld

Woord vooraf

Deze eindverhandeling is het verplichte eindstation van een vier jaar durende opleiding die de baan moet vrijmaken voor het behalen van een universitair diploma in de Criminologische Wetenschappen. De kennis en vaardigheden die me doorheen deze academische periode werden bijgebracht, dienen me in staat te stellen een criminologisch relevante probleemstelling in de diepte te gaan uitwerken.

Woorden en plaats schieten te kort wanneer ik de personen, die doorheen de uitvoering van dit eindwerk hun medewerking en begeleiding hebben verleend, de dank wens te betuigen die hen toekomt:

- Vooreerst zou ik de 3209 respondenten in de bloemetjes willen zetten die zich de moeite hebben getroost deel te nemen aan mijn onderzoekenquête. Aan al deze voetbalsupporters, veiligheidsverantwoordelijken, hoofdstewards, divisiechefs, stewards, controleurs en andere personen: een dikke merci! In het bijzonder dank ik de veiligheidsverantwoordelijken en moderators die een coördinerende rol op zich hebben genomen in dit empirisch onderzoek.
- Een speciaal woord van dank gaat uit naar de Heer Joan Van Rixtel; via www.studentenonderzoek.com stelt hij gratis survey software ter beschikking aan studenten die aan wetenschappelijk onderzoek doen. Hij was steeds raadpleegbaar voor advies.
- Dankzij de Heer Nico De Pauw, hoofd van het Departement Veiligheid van de KBVB, heb ik het voorrecht gehad de 4 dagen durende opleiding voor veiligheidsverantwoordelijken te volgen, wat een absolute meerwaarde voor dit eindwerk heeft opgeleverd.
- Ook de Heer Eddy Servaeye, dossierbeheerder K.V. Kortrijk, wil ik bedanken voor zijn deskundige uitleg omtrent de werking van het politionele apparaat bij de ordehandhaving van voetbalwedstrijden.
- Een zeer groot woord van dank gaat uit naar de Heer Lieven Pauwels van de Universiteit Gent. Zijn statistische deskundigheid is van groot belang geweest voor het kwantitatieve aspect van deze scriptie. Ook de Heer Herman Wijnne, statistisch adviseur bij wetenschappelijk onderzoek, dank ik voor het bijbrengen van enkele onderzoekstechnieken.
- Tot slot rest me enkel professor Paul Ponsaers van de Universiteit Gent heel hartelijk te bedanken voor de professionele begeleiding van mijn eindverhandeling. Zijn vakkundigheid en bereidwilligheid maakten hem voor mij een prima promotor!

Inhoudstafel

5 trefwoorden.....	I
- Voetbalcriminaliteit.....	I
- Supporters.....	I
- België.....	I
- Voetbal.....	I
- Geweld.....	I
Woord vooraf.....	I
Inhoudstafel.....	II
Lijst van gebruikte afkortingen.....	IV
Lijst van figuren.....	V
Lijst van tabellen.....	VI
Algemene inleiding.....	I
Deel 1: Het kwantitatief onderzoek bij supporters en niet-politionele veiligheidsmensen.....	5
Hoofdstuk 1: Inleiding.....	5
Hoofdstuk 2: Aanzet tot het onderzoek.....	6
2.1. Het té eenzijdig georiënteerde onderzoek naar voetbalcriminaliteit.....	7
2.2. Een nieuwe windrichting in het onderzoek naar voetbalcriminaliteit.....	7
2.3. De meerwaarde van deze nieuwe oriëntatie.....	8
Hoofdstuk 3: Opzet van het onderzoek.....	9
Hoofdstuk 4: Design van het onderzoek.....	10
4.1. De onderzoekssubjecten.....	10
4.1.1. Doelgroep.....	10
4.1.2. Motivatie.....	11
4.1.3. Beperkingen.....	12
4.2. Het onderzoeksinstrument.....	13
4.2.1. Het type instrument: een gestructureerde vragenlijst.....	13
4.2.2. De inhoud van het instrument.....	13
4.3. De onderzoeksprocedure.....	14
4.3.1. Verspreiding via het internet.....	14
4.3.2. Het gebruik van survey-software.....	15
4.3.3. De benadering van de 2 onderzoeksdoelgroepen.....	15
Hoofdstuk 5: Algemene kenmerken van mijn respondentenpopulatie.....	18
5.1. De supporters die hebben deelgenomen aan het onderzoek.....	18
5.2. De niet-politionele veiligheidsmensen die hebben deelgenomen aan het onderzoek.....	23
Hoofdstuk 6: Analyse van de onderzoeksgegevens.....	25
Hoofdstuk 7: Presentatie van de onderzoeksresultaten.....	26
Deel 2: De actoren met een rechtstreekse of onrechtstreekse betrokkenheid tot de Belgische voetbalcriminaliteit.....	27
Hoofdstuk 1: Inleiding.....	28
Hoofdstuk 2: Instanties met als doel de aanpak van de voetbalcriminaliteit in België.....	29
2.1. Inleiding.....	29
2.2. Cel Integrale Voetbalveiligheid (IVV).....	29
2.2.1. Situering en belangrijkheid.....	29
2.2.2. Het bestrijdingspakket.....	30
2.3. Voetbalcel FOD Binnenlandse Zaken.....	31
2.3.1. Situering en belangrijkheid.....	31
2.3.2. Het bestrijdingspakket.....	32

2.4. Het Departement Veiligheid van de Koninklijke Belgische Voetbalbond.....	34
2.4.1. Situering en belangrijkheid.....	34
2.4.2. Het bestrijdingspakket.....	35
2.5. Centrum voor Gelijkheid van Kansen en Racismebestrijding.....	36
2.5.1. Situering en belangrijkheid.....	36
2.5.2. Het bestrijdingspakket.....	37
Hoofdstuk 3: De aanpak op het terrein; het niet-politionele en het politionele bestrijdingsapparaat.....	38
3.1. Inleiding.....	38
3.2. Niet-politionele actoren.....	38
3.2.1. De veiligheidsverantwoordelijke.....	38
3.2.2. De hoofdsteward.....	39
3.2.3. De divisiechef.....	40
3.2.4. De steward.....	40
3.2.5. De controleur of suppoost.....	41
3.2.6. De fancoach.....	41
3.3. Politionele actoren.....	42
3.3.1. De afstemming lokaal-federaal.....	42
3.3.2. De lokale politie.....	43
3.3.3. De federale politie.....	45
3.3.4. De private politie.....	45
3.4. Supportersperceptie niet-politionele versus politionele veiligheidsmensen.....	46
Hoofdstuk 4: Actoren met een enorme impact op voetbalsupporters (en indirect ook op voetbalcriminaliteit).....	50
4.1. Inleiding.....	50
4.2. De voetbalclub.....	50
4.3. De spelers.....	51
4.4. De media.....	52
Hoofdstuk 5: De ‘voetbalsupporters’; het grootste deel slachtoffer en een beperkte groep dader van voetbalcriminaliteit.....	54
5.1. Inleiding.....	54
5.2. De supporters.....	54
5.2.1. De heterogeniteit van het supporterslegioen.....	54
5.2.2. De Supportersfederatie Profclubs.....	55
Hoofdstuk 6: Slotbeschouwing.....	57
<i>Deel 3: De verschillende vormen van voetbalcriminaliteit.....</i>	<i>59</i>
Hoofdstuk 1: Inleiding.....	60
Hoofdstuk 2: Keuze voor de criminaliteitsindeling van de Cel Integrale Voetbalveiligheid	61
Hoofdstuk 3: Fysiek geweld.....	62
3.1. Omschrijving + mogelijkheden van de voetbalwet.....	62
3.2. Hooliganisme.....	62
Hoofdstuk 4: Vandalisme.....	66
4.1. Omschrijving + mogelijkheden van de voetbalwet.....	66
Hoofdstuk 5: Provocaties.....	68
5.1. Omschrijving + mogelijkheden van de voetbalwet.....	68
5.2. Verbaal provocerend geweld.....	68
5.3. Verbaal racistisch geweld.....	71
Hoofdstuk 6: Specifieke misdrijven op basis van de voetbalwet.....	73
6.1. Terreinbestorming.....	73

6.2. Beklimmen van omheiningen.....	73
6.3. Ticketfraude.....	74
6.4. Vuurwerk.....	74
Hoofdstuk 7: Slotbeschouwing.....	76
<i>Deel 4: Huidige aanpak van voetbalcriminaliteit.....</i>	<i>78</i>
Hoofdstuk 1: Inleiding.....	79
Hoofdstuk 2: De voetbalwet.....	80
2.1. Het motief.....	80
2.2. De administratieve sancties.....	81
Hoofdstuk 3: Het stadionverbod.....	82
3.1. Omschrijving.....	82
3.2. Vijf types stadionverboden.....	82
3.3. Evolutie van het aantal stadionverboden.....	83
3.4. Gemiddelde duur stadionverbod en gemiddelde leeftijd uitgeslotene.....	84
3.5. Aantal stadionverboden per voetbalclub.....	85
Hoofdstuk 4: Football Fancard – Ticketing systeem – Combiregeling.....	86
4.1. De Football Fancard.....	86
4.2. Het ticketing systeem.....	88
4.3. De combiregeling.....	90
Hoofdstuk 5: Slotbeschouwing.....	92
<i>Deel 5: Kenmerken van de huidige voetbalcriminaliteit in België.....</i>	<i>93</i>
Hoofdstuk 1: Inleiding.....	94
Hoofdstuk 2: Dalende of stijgende trend inzake voetbalcriminaliteit ?.....	95
Hoofdstuk 3: Wanneer grootste kans op voetbalcriminaliteit ?.....	98
Hoofdstuk 4: Welk voetbalcrimineel feit kent de hoogste frequentie ?.....	101
Hoofdstuk 5: Politie-inzet vandaag de dag ?.....	104
Hoofdstuk 6: Slotbeschouwing.....	107
<i>Algemene conclusie.....</i>	<i>108</i>
<i>Bibliografie.....</i>	<i>114</i>
<i>Bijlagen.....</i>	<i>i</i>
Bijlage 1: De ONDERZOEKSenquête.....	ii
Bijlage 2: OUTPUTS VAN ONDERZOEKSRESULTATEN WAARVAN MELDING IS GEMAAKT MAAR DIE NIET ONDER DE VORM VAN FIGUREN EN/OF TABELLEN ZIJN WEERGEGEVEN.....	xv

Lijst van gebruikte afkortingen

CGKR = Centrum voor Gelijkheid van Kansen en voor Racismebestrijding

DAR = Directie van de Algemene Reserve

DGA = Algemene Directie van de Bestuurlijke Politie

DIRCO = Bestuurlijke Directeur-Coördinator

FARE = Football Against Racism in Europe

FIFA = Fédération Internationale de Football Association

FOD = Federale Overheidsdienst

IVV = Cel Integrale Voetbalveiligheid

KBVB = Koninklijke Belgische Voetbalbond

SfP = Supportersfederatie Profclubs

SPSS = Statistical Package for the Social Sciences

Voetbalwet = Wet 21 december 1998 betreffende de veiligheid bij voetbalwedstrijden

Lijst van figuren

<i>Figuur 1: Het schema van de actoren die van belang zijn voor een goed inzicht in de huidige voetbalcriminaliteit gepleegd door supporters in België.....</i>	<i>58</i>
<i>Figuur 2: Percentage respondenten dat telkens bij een vorm van voetbalcriminaliteit aangeeft dat het 'erg tot heel erg' aanwezig is in het huidige Belgisch voetbal.....</i>	<i>75</i>
<i>Figuur 3: Evolutie van het aantal stadionverboden in België vanaf 2000 tot en met 2005 aan de hand van de uitsluitingslijsten van elke 1ste woensdag van september.....</i>	<i>83</i>
<i>Figuur 4: Evolutie van het percentage wedstrijden met incidenten per voetbalseizoen vanaf het seizoen 1991-1992 t.e.m. 2004-2005 in de eerste nationale afdeling van België.....</i>	<i>94</i>
<i>Figuur 5: Het tijdstip waarop de voetbalcriminaliteit gepleegd in het seizoen 2004-2005 heeft plaatsgevonden voor wat betreft de wedstrijden van de eerste nationale afdeling.....</i>	<i>97</i>
<i>Figuur 6: Percentageverdeling van de verschillende vormen van voetbalcriminaliteit gepleegd door supporters in het seizoen 2004-2005 in de eerste nationale afdeling.....</i>	<i>100</i>

Lijst van tabellen

<i>Tabel 1: Deelnemende supportersfora aan het voetbalcriminaliteitsonderzoek.....</i>	<i>16</i>
<i>Tabel 2: Deelnemende veiligheidsverantwoordelijken aan het voetbalcriminaliteits-onderzoek met aantal aangebrachte respondenten.....</i>	<i>18</i>
<i>Tabel 3: Aantal voetbalsupporters die hebben deelgenomen aan het onderzoek per club en naar geslacht en dit volgens de risicoverdeling van het IVV (seizoen 2004-2005).....</i>	<i>20</i>
<i>Tabel 4: Leeftijdsverdeling van de supporters die hebben deelgenomen aan het onderzoek..</i>	<i>21</i>
<i>Tabel 5: Plaatsverdeling van de supporters die hebben deelgenomen aan het onderzoek in het voetbalstadion van hun eigen club.....</i>	<i>22</i>
<i>Tabel 6: Verdeling van de supporters die hebben deelgenomen aan het onderzoek op basis van het aantal wedstrijden dat zij per voetbalseizoen hun club thuis en op verplaatsing gaan aanmoedigen.....</i>	<i>22</i>
<i>Tabel 7: Aantal niet-politionele veiligheidsmensen die hebben deelgenomen aan het onderzoek per club en naar geslacht.....</i>	<i>23</i>
<i>Tabel 8: Leeftijdsverdeling van de niet-politionele veiligheidsmensen die hebben deelgenomen aan het onderzoek.....</i>	<i>24</i>
<i>Tabel 9: (On)tevredenheid van de supporters (ingedeeld naar risiconiveau van de clubs van 1ste klasse + de clubs van 2de klasse) over de stewarding tijdens voetbalwedstrijden.....</i>	<i>46</i>
<i>Tabel 10: (On)tevredenheid van de supporters (ingedeeld naar risiconiveau van de clubs van 1ste klasse + de clubs van 2de klasse) over het optreden van de politie tijdens voetbalwedstrijden.....</i>	<i>47</i>
<i>Tabel 11: Verslechtering van de stemming van de supporters (ingedeeld naar risiconiveau van de clubs van 1ste klasse + de clubs van 2de klasse) wegens de stewards.....</i>	<i>48</i>
<i>Tabel 12: Verslechtering van de stemming van de supporters (ingedeeld naar risiconiveau van de clubs van 1ste klasse + de clubs van 2de klasse) wegens de politiediensten.....</i>	<i>49</i>
<i>Tabel 13: Perceptie van de supporters versus de niet-politionele veiligheidsmensen omtrent de aanwezigheid van hooliganisme in het huidige Belgisch voetbal.....</i>	<i>63</i>
<i>Tabel 14: Perceptie van de supporters (ingedeeld naar risiconiveau van de clubs van 1ste klasse + de clubs van 2de klasse) omtrent de aanwezigheid van een harde kern bij hun club..</i>	<i>64</i>
<i>Tabel 15: Perceptie van de supporters versus de niet-politionele veiligheidsmensen omtrent de aanwezigheid van vandalisme in het huidige Belgisch voetbal.....</i>	<i>67</i>
<i>Tabel 16: Perceptie van de supporters versus de niet-politionele veiligheidsmensen omtrent de aanwezigheid van té zware beledigingen en spreekkoren in het huidige Belgisch voetbal..</i>	<i>69</i>
<i>Tabel 17: Perceptie van de supporters versus de niet-politionele veiligheidsmensen omtrent de aanwezigheid van racisme in het huidige Belgisch voetbal.....</i>	<i>71</i>

<i>Tabel 18: Verdeling van de stadionverboden in België volgens type stadionverbod op basis van de uitsluitingslijst U/E/2005/36 van 7 september 2005.....</i>	<i>82</i>
<i>Tabel 19: Vergelijking van het gemiddeld aantal stadionverboden per club van een bepaald risiconiveau (op basis van de uitsluitingslijst van 7 september 2005) met de schatting die de supporters maken omtrent het aantal stadionverboden in hun club.....</i>	<i>84</i>
<i>Tabel 20: (On)tevredenheid van de supporters versus de niet-politionele veiligheidsmensen over de afschaffing van de Football Fancard.....</i>	<i>86</i>
<i>Tabel 21: Mate waarin de Football Fancard de supporters (ingedeeld naar risiconiveau van de clubs van 1ste klasse + de clubs van 2de klasse) tegenhield naar een voetbalwedstrijd te gaan kijken.....</i>	<i>87</i>
<i>Tabel 22: (On)tevredenheid van de supporters versus de niet-politionele veiligheidsmensen over het nieuwe ticketing systeem.....</i>	<i>88</i>
<i>Tabel 23: (On)tevredenheid van de supporters versus de niet-politionele veiligheidsmensen over de combiregeling.....</i>	<i>89</i>
<i>Tabel 24: Mate waarin de combiregeling de supporters (ingedeeld naar risiconiveau van de clubs van 1ste klasse + de clubs van 2de klasse) tegenhield naar een voetbalwedstrijd op verplaatsing te gaan kijken.....</i>	<i>90</i>
<i>Tabel 25: Ervaring van de supporters (ingedeeld naar risiconiveau van de clubs van 1ste klasse + de clubs van 2de klasse) omtrent de voetbalcriminaliteit in 2004-2005 in vergelijking met 5 jaar geleden.....</i>	<i>95</i>
<i>Tabel 26: Mening van de supporters (ingedeeld naar risiconiveau van de clubs van 1ste klasse + de clubs van 2de klasse) omtrent het tijdstip waarop voetbalcriminaliteit zich het meest voordeed in 2004-2005.....</i>	<i>98</i>
<i>Tabel 27: Mening van de supporters (ingedeeld naar 1ste of 2de nationale afdeling) omtrent de vorm van voetbalcriminaliteit die in 2004-2005 het vaakst is voorgekomen.....</i>	<i>101</i>
<i>Tabel 28: Vergelijking van het seizoen 2003-2004 versus 2004-2005 voor wat betreft het aantal ingezette politiemensen en de totale kostprijs (Belgische eerste klasse).....</i>	<i>103</i>
<i>Tabel 29: Beoordeling van de supporters (ingedeeld naar 1ste of 2de nationale afdeling) omtrent de evolutie van de politie-inzet in 2004-2005 ten opzichte van 2003-2004.....</i>	<i>104</i>
<i>Tabel 30: Beoordeling van de supporters versus de niet-politionele veiligheidsmensen omtrent de evolutie van de politie-inzet in 2004-2005 ten opzichte van 2003-2004.....</i>	<i>105</i>

Algemene inleiding

Sedert jaar en dag ben ik gefascineerd door het weinig ingewikkelde maar o zo populaire balspelletje; het zogeheten voetbal. De actieve beoefening ervan heb ik de laatste jaren tot mijn grote spijt ietwat verwaarloosd, maar passief ben ik nog steeds onlosmakelijk verbonden met deze balsport; wekelijks als toeschouwer op de nationale en provinciale voetbalvelden en dagelijks via de verschillende mediakanalen.

Als voetballiefhebber kom je terecht in een sociale omgeving waar naast de interesse voor de sport op zich, ook heel wat andere facetten aan de orde zijn. Denk maar aan het sociaal contact, het zakelijk overleg, zelfs politieke propaganda... Deze laatste voorbeelden blazen ons in de richting van de professionele voetbalsport, waarbij supporters een noodzakelijke voorwaarde zijn, wil men van 'professioneel' kunnen blijven spreken.

Als onderzoeker gaat mijn interesse dan ook uit naar die populatie voetbalsupporters van professionele clubs: Enerzijds een diversiteit van persoonlijkheden die een bepaalde aanstekelijke sfeer creëren in en rondom voetbalstadia, zowel letterlijk als figuurlijk, dewelke afwezig blijft in stadia waar amper volk op afkomt. Anderzijds een broeihaard van problemen omwille van de individuen en groepen die de emotionele context van het voetbal bewust of onbewust gaan misbruiken door het plegen van feiten die als 'voetbalcrimineel' worden bestempeld. Hoe je het ook draait of keert, beide tegenpolen zijn onder het mom van 'voetbalsupporter' met elkaar verbonden. De beweegreden van mijn keuze voor kwantitatief onderzoek met voetbalsupporters moet dan ook tegen deze achtergrond aanzien worden; namelijk de overtuiging die ik ben toegedaan dat voetbalsupporters hoe dan ook, gewild of ongewild, bewust of onbewust, ernstig of miniem, gevolgen ondervinden van voetbalcriminele feiten waardoor zij als ervaringsdeskundige nummer 1 mogen aanschouwd worden. In mijn onderzoek naar voetbalcriminaliteit spelen ze alvast een hoofdrol, hopelijk zal uit dit eindwerk blijken dat zij een basisplaats waardig zijn in toekomstig onderzoek naar voetbalcriminaliteit.

Voetbalcriminaliteit is een containerbegrip. Enerzijds omdat zowel clubs, sponsors, voetballers, politiemensen... non-conform gedrag kunnen plegen in een voetbalcontext. Ik zal me echter enkel toespitsen op het voetbalgeweld gepleegd door supporters. Anderzijds is het een containerbegrip omdat dit supportersgeweld zich kan manifesteren in diverse vormen. Fysiek geweld tegen zowel personen als goederen, verbaal geweld al dan niet racistisch, gezondheidsbedreigende handelingen zoals onverantwoord vuurwerkgebruik, ticketfraude... behoren allen tot de mogelijkheden.

Voetbalcriminaliteit is trouwens niet langer beperkt tot de Westerse wereld, getuige hiervan enkele gerenommeerde verzamelwerken inzake internationaal voetbalgeweld. Diversiteit dienaangaande nodigt echter uit tot specialisatie; daarom heb ik ervoor geopteerd onderzoek

te voeren naar voetbalcriminaliteit gepleegd door supporters in België. Enkele uitzonderingen buiten beschouwing gelaten, beperkt dit fenomeen zich nog steeds hoofdzakelijk tot de eerste en tweede nationale voetbalcompetitie op Belgisch grondgebied.

De intrede van supportersgeweld in België kan reeds een hele poos terug gesitueerd worden en is het onderwerp geweest van menig onderzoeker. Met het Heizeldrama van 1985 als absoluut dieptepunt kunnen we grofweg spreken van een 'pre-Heizeltijdperk' en een 'post-Heizeltijdperk'. Deze studie in het post-Heizeltijdperk werd uitgevoerd in 2005/2006 en zal veelvuldig gebruik maken van het laatst beëindigd voetbalseizoen op dat moment, namelijk 2004/2005. 'Onderzoek naar voetbalcriminaliteit in België anno 2005' kan en mag dus ook symbolisch geïnterpreteerd worden als '20 jaar na de Heizelgruwel'.

Wanneer er wordt gesproken over supportersgeweld in het Belgisch voetbal, welk beeld kunnen en mogen we dan vandaag de dag voor ogen halen? Wat is de stand van zaken inzake voetbalcriminaliteit gepleegd door supporters bij voetbalwedstrijden in de eerste en tweede nationale Belgische voetbalcompetitie? De kerntaak van dit onderzoek is een zo adequaat mogelijke situatieschets te construeren van dit voetbalgeweld anno 2005.

Vanzelfsprekend ontpoppen er zich uit deze hoofdvraag diverse deelaspecten die allen van een afdoend antwoord moeten voorzien worden, opdat dit na samenvloeiing kan bijdragen tot dat waarheidsgetrouw beeld van het huidige Belgische voetbalgeweld:

- Kunnen we vandaag de dag spreken van een professioneel onderlegd netwerk dat zijn verantwoordelijkheid heeft inzake het aan banden leggen van de voetbalcriminaliteit? Welke personen/instanties kunnen en worden momenteel ingeschakeld en gebeurt die aanpak op een geïntegreerde wijze of is dat bestrijdingsmechanisme veeleer gefragmenteerd?
- Met welke middelen tracht men voetbal supporters nu concreet te weerhouden van het begaan van voetbalgewelddadige feiten? Kan er dienaangaande gewag gemaakt worden van een efficiënt systeem dat ook perspectieven biedt ter beperking van recidive?
- Op welke wijze probeert men het supportersgeweld in België momenteel in te dijken? Bewandelt men een repressieve weg of wordt er geopteerd voor een andere aanpak als breuk met het verleden? Hoe wordt deze bestrijdingswijze geëvalueerd door de bevraagde supporterspopulatie en wat zijn hun ervaringen hieromtrent?
- De diversiteit van de voetbalcriminaliteit in acht genomen dringt de vraag zich op welke voetbalgeweldvorm(en) momenteel als meest problematisch worden ervaren in de Belgische voetbalwereld en waar men ogenschijnlijk het minst vat op heeft? Zijn deze meest problematische vormen van voetbalgeweld ook de meest voorkomende of zijn er dienaangaande toch nuanceverschillen waarneembaar?
- Kan een rechtlijnige beleidsfilosofie worden waargenomen inzake de aanpak van voetbalgeweld en wordt erover gewaakt dat beleidsmaatregelen hun doel niet

voorbijgeschieten? Wordt de goedwillende supporter met andere woorden voldoende in rekening gebracht opdat slaagkansen van beleidsimplementaties niet zouden worden gehypothekeerd?

- Kan nu op basis van dit onderzoek uitspraak worden gedaan over een al dan niet dalende trend inzake voetbalcriminaliteit vandaag de dag? En vallen hieruit eventuele hypothesen af te leiden betreffende de nabije toekomst inzake supportersgeweld in en rondom de Belgisch voetbalstadia?

Hoe zullen bovenstaande deelvragen nu concreet van een antwoord voorzien worden? Vooreerst heb ik via een literatuurstudie de fundamenten van deze scriptie geconstrueerd. Enerzijds doorheen de algemene werken inzake het thema en anderzijds doorheen een ‘actueel’ bronnenonderzoek, wat een noodzakelijke voorwaarde was gezien de betrachting van deze studie. Mijn functie als stagiair op het Departement Veiligheid van de Koninklijke Belgische Voetbalbond bleek een ideale uitgangsbasis voor het verwerven van de meest recente en relevante info omtrent voetbalgeweld in België.

Met dergelijk kader voorhanden, werd de weg vrijgemaakt voor empirisch onderzoek; de rode draad in deze studie. Langs de ene kant de ‘voetbal supporters’ en langs de andere kant de ‘niet-politionele veiligheidsmensen’ hebben als onderzoekssubjecten voor dit onderzoek gefungeerd. Dit vanuit de overtuiging dat sociaal-wetenschappelijk onderzoek bij deze 2 groepen een meerwaarde kan opleveren voor wat betreft het ophangen van een waarheidsgetrouwe situatieschets inzake voetbalcriminaliteit. De grote respons op dit onderzoek heeft het mogelijk gemaakt via beschrijvende statistische methoden verschillende onderzoeksbevindingen te genereren die een betrouwbaar antwoord waarborgen op enkele van bovenstaande onderzoeksvragen.

Tevens werden de onderzoeksbevindingen van dit statistisch onderzoek getoetst aan 2 andere meetinstrumenten; enerzijds de geregistreerde politiecijfers inzake voetbalcriminaliteit 2004/2005 (bron: de Cel Integrale Voetbalveiligheid) en anderzijds een stadionverbodanalyse die ik eind 2005 heb doorgevoerd (bron: het Departement Veiligheid van de KBVB). Dit om een té eenzijdige kijk op het thema tegen te gaan. Een benadering vanuit diverse invalshoeken moet daarentegen de geloofwaardigheid van het eindresultaat ten goede komen.

Het eerste deel van dit eindwerk zal het empirisch onderzoek uit de doeken doen. Aanzet en opzet van mijn keuze voor kwantitatief onderzoek bij supporters en niet-politionele veiligheidsmensen worden toegelicht. Vervolgens zal wat langer stilgestaan worden bij het onderzoeksdesign (subjecten, instrument, procedure) gezien dit van belang kan zijn voor aanvullend en/of follow-up onderzoek. Ook beperkingen van dit onderzoek worden hier geëxpliciteerd. Verder acht ik het onontbeerlijk dat enkele algemene kenmerken van de bereikte respondentenpopulatie aan bod komen, om de verschillende onderzoeksbevindingen in het verdere verloop van de scriptie tegen een juiste context te kunnen aanzien.

Het tweede deel van deze scriptie heeft als doel een overzicht te geven van de ruime waaier aan personen en instanties die rechtstreeks of onrechtstreeks betrekking hebben met het hedendaagse voetbalgeweld in België. Enerzijds zullen hier actoren aan bod komen met hun mogelijkheden ter bestrijding van voetbalcriminaliteit, anderzijds ook actoren die van invloed kunnen zijn op het optreden van voetbalgeweld zelf. Een actorenschema werd gecreëerd om een juiste situering van personen/instanties te vergemakkelijken.

In het derde deel wordt het containerbegrip ‘voetbalcriminaliteit’ ontleed. Alle vormen van supportersgeweld die in België voorkomen, worden besproken en er wordt even afgedwaald naar de juridische mogelijkheden ter bestrijding van elke geweldsvorm. Het bestendig motief van dit deel is echter een inzicht te krijgen in de ernstigheidsgraad van elk voetbalcrimineel feit doorheen de percepties van zowel supporters als niet-politionele veiligheidsmensen.

Het vierde deel omvat het wetgevend aspect waarmee men voetbalcriminaliteit vandaag de dag tracht aan te pakken. Dienaangaande wordt een uiteenzetting gegeven over het administratief sanctiesysteem als hét vooropgesteld medium. Een van de optionele sancties van dit systeem, het stadionverbod, heeft geleid tot enkele discutabele maatregelen, dewelke doorheen enkele onderzoeksbevindingen van het kwantitatief onderzoek kritisch worden benaderd.

Het vijfde en laatste deel behandelt enkele expliciete kenmerken van de huidige voetbalcriminaliteit in België, welke noodzakelijk waren om van een volledige situatieschets te kunnen en mogen spreken. Naast een trendanalyse van het supportersgeweld, werd ook onderzocht wanneer voetbalgeweld zich het vaakst voordoet in België en welke vorm het meest frequent optreedt. Ook een inzage in de politie-inzet en de kostprijs ervan, leken me goede indicatoren ter verwezenlijking van het onderzoeksdoel.

Op basis van deze 5 delen zal ik in de algemene conclusie een antwoord pogen te geven op de verschillende onderzoeksvragen, om op die manier de hoofdbetrachting van deze studie op een afdoende wijze te bereiken. Met name een waarheidsgetrouw beeld aanreiken van de huidige situatie inzake voetbalcriminaliteit, gepleegd door supporters in en rondom voetbalstadia van eerste en tweede Belgische nationale afdeling.

Deel 1: Het kwantitatief
onderzoek bij supporters en niet-
politieonele veiligheidsmensen

HOOFDSTUK 1: INLEIDING

Dit deel zal een aanvang nemen met een toelichting omtrent de aanzet tot het sociaal-wetenschappelijk onderzoek inzake voetbalcriminaliteit waarbij supporters en niet-politionele veiligheidsmensen (dit zijn veiligheidsverantwoordelijken, hoofdstewards, divisiechefs, stewards en controleurs) als onderzoeksdoelgroep worden vooropgesteld.

Vervolgens wordt nog eens het opzet van dit onderzoek aangehaald dat uiteraard in het verlengde ligt van de doelstelling van deze scriptie.

Nadien krijgt de lezer inzage in het onderzoeksdesign dat werd gehanteerd. Hierbij komen achtereenvolgens de onderzoekssubjecten, het onderzoeksinstrument en de onderzoeksprocedure aan bod.

Hierna worden enkele algemene kenmerken behandeld van mijn uiteindelijk bereikte onderzoekspopulatie, waardoor de lezer voldoende gewapend is om de onderzoeksresultaten in het vervolg van deze scriptie in een juiste context te aanzien.

Er wordt ook nog een korte uiteenzetting gegeven over de wijze waarop de onderzoeksgegevens werden geanalyseerd.

Afsluiten doen we met een voorlichting omtrent de presentatie van de onderzoeksresultaten in het verdere verloop van dit eindwerk.

HOOFDSTUK 2: AANZET TOT HET ONDERZOEK

2.1. Het té eenzijdig georiënteerde onderzoek naar voetbalcriminaliteit

Onderzoek naar voetbalcriminaliteit wordt heel vaak gevoerd met behulp van té monotone onderzoekssubjecten of -objecten. Het levert geen meerwaarde op wanneer men elke keer opnieuw een fenomeen wil gaan bestuderen doorheen telkens weer diezelfde blikken en standpunten en met telkens weer diezelfde onderzoekspopulaties die zich op de reeds gekende manier verhouden tot dat fenomeen.

Twee vormen van onderzoek inzake voetbalcriminaliteit kunnen hier als illustratie gelden voor een grote verzameling studies die steeds met behulp van informatie uit identieke onderzoekspopulaties tot een dieper en meer gemoderniseerd inzicht van het fenomeen trachten te komen:

- Ten eerste is er die vorm van onderzoek die gebruik maakt van de cijfers die vergaard werden door de publieke politiediensten. Heel vaak gaat het hier om jaarverslagen waarbij de informatie van 1 voetbalseizoen in alle geuren en kleuren wordt geanalyseerd. Men doet dus een beroep op datgene wat doorheen de werkprestaties van de politie werd bereikt om op die manier een zo juist mogelijk beeld van voetbalcriminaliteit op te hangen.^{1 2} Evenals zo op parket- en rechtbankniveau.³
- Ten tweede is er de gekende vorm van onderzoek waarbij men gaat werken met de daders zelf van bepaalde typen van voetbalcriminaliteit. Hierbij kunnen de vele onderzoeken die een beroep doen op hooligans om een beter inzicht te krijgen in het hooliganisme als voorbeeld dienst doen.⁴ Eventueel zelfs gecombineerd met eerstgenoemde vorm van onderzoek.⁵

2.2. Een nieuwe windrichting in het onderzoek naar voetbalcriminaliteit

Men kan niet steeds in hetzelfde vaarwater blijven ploeteren, op die manier komt men immers geen stap vooruit. Het is mijn mening dat bepaalde actoren in de voetbalwereld te vaak onderschat en ondergewaardeerd worden wanneer het op onderzoek naar voetbalcriminaliteit aankomt. Actoren die niet rechtstreeks de criminaliteit genereren of diegene die de criminaliteit niet rechtstreeks rapporteren, worden steevast aan de kant geschoven, terwijl net zij vanuit hun meer neutrale en nabije positie bepaalde leerrijke inzichten kunnen voortbrengen. Ik heb het hier meer specifiek over de supporters en de niet-politionele veiligheidsmensen. Onder deze laatste categorie vallen de veiligheidsverantwoordelijken,

¹ DE VREESE, S. en CAPELLE, J., *Ordehandhaving voetbalwedstrijden seizoen 1992-1993: een statistische benadering*, Brussel, Politeia, 1993, 1-205

² CAPELLE, J., *Ordehandhaving voetbalwedstrijden in cijfers, 1991-1992: een analyse van de registratie bij ordediensten voetbalwedstrijden tijdens het seizoen 1991-1992*, Brussel, Politeia, 1992, 1-151

³ VAN LIMBERGEN, K. en WALGRAVE, L., *Hooligans vervolgd? Justitiële afhandeling van voetbalmisdrijven*, Brugge, Vanden Broele, 1991, 1-124

⁴ VAN LIMBERGEN, K. en VERTONGEN, B., *Mondiale '90 Ciao Hooligans: Het veiligheidsconcept en het gedrag van de Belgische risicosupporters tijdens het W.K. in Italië*, Brugge, Vanden Broele, 1991, 1-139

⁵ VAN LIMBERGEN, K. en WALGRAVE, L., *Sides, fans en hooligans. Voetbalvandalisme: feiten, achtergronden en aanpak*, Leuven, Acco, 1988, 1-259

hoofdstewards, divisiechefs, stewards en controleurs die in het deel omtrent de actoren ruimschoots aan bod zullen komen.⁶

In de literatuur werd slechts 1 enkel onderzoek teruggevonden dat gebruik maakt van een supportersbevraging om een beeld te construeren van de voetbalcriminaliteit.⁷ Slechts een stuk van het boek is op dit thema van toepassing en ook de wetenschap dat het hier om Britse voetbalclubs gaat en dat het onderzoek dateert van 1989 maakt het moeilijk verder te bouwen op deze enige gerelateerde studie.

Zowel de supporters als de niet-politionele veiligheidsmensen bevinden zich zeer dikwijls in de directe nabijheid van voetbalcriminaliteit; ze maken er onrechtstreeks soms deel van uit, ze worden er ongewild met geconfronteerd, ze worden erdoor gefascineerd of er zelfs onterecht door geïnterviewd,... Voetbalcriminaliteit is hoegenaamd niet los te zien van de 'gewone' voetbalsupporter ondanks hij er in se niks mee te maken heeft. En ook de niet-politionele veiligheidsmensen die tussenin de supporterslegioenen een oogje in het zeil houden mogen niet losgekoppeld worden van het onderzoek naar voetbalgeweld. Beide actoren zijn niet alleen toeschouwer van de sportwedstrijd op zich, maar ook van het totale randgebeuren van die sportwedstrijd en dit van op de allereerste rij. Op die manier kunnen zij een belangrijke bijdrage leveren aan het beeld dat ik wens te schetsen van de huidige voetbalcriminaliteit in België. Vandaar de keuze om onderzoek te gaan verrichten met deze actoren uit de voetbalwereld die reeds al te lang onderbelicht zijn gebleven en waarmee ik hen tevens een stem wens te geven in de beschrijving en beleving van voetbalcriminaliteit vandaag de dag.

2.3. De meerwaarde van deze nieuwe oriëntatie

Er dient uiteraard een meerwaarde aan de keuze voor deze vorm van onderzoek verbonden te zijn en mijn geloof in die meerwaarde is alvast aanwezig op volgende gebieden:

- Ten eerste hecht ik geloof aan het feit dat dergelijke vorm van sociaal wetenschappelijk onderzoek een indicatie kan geven over de adequaatheid van de gerapporteerde criminaliteitscijfers. Stellingen op basis van de officiële criminele statistieken die totaal niet stroken met wat uit onderzoek met supporters of niet-politionele veiligheidsmensen naar voren komt, kunnen immers belangrijke gebreken in de officieel gerapporteerde cijfergegevens van de politie aan de oppervlakte doen komen. Bijvoorbeeld een gebrek aan efficiënte aanpak van bepaalde vormen van voetbalcriminaliteit. Een soort partnership tussen politie en voetbalsupporters zou alvast in het verlengde liggen van het huidige Belgische politiemodel, waarbij de

⁶ Cfr. infra p.38

⁷ CANTER, D., COMBER, M. en UZZELL, D.L., *Football in its place. An environmental psychology of football grounds*, London, Routledge, 1989, 1-173

politie doorheen deze ‘samenwerking’ meer bevredigende informatie kan trachten te bekomen in functie van hun doelstellingen, praktijk,...⁸

- Ten tweede ben ik van mening dat dergelijk onderzoek bepaalde onderhuidse attitudes en ervaringen van een sociale groep aan de oppervlakte kan doen komen die voor buitenstaanders normalerwijs niet makkelijk detecteerbaar zijn. Hier gaat het dan bijvoorbeeld over hoe supporters een bepaald voetbalcrimineel feit ervaren en beoordelen.
- Ten derde zal dergelijk onderzoek dikwijls de beste garantie kunnen bieden om uitspraken te doen over bepaalde doorgevoerde beleidsmaatregelen. Maatregelen ter bestrijding van voetbalcriminaliteit die men neemt over de hoofden van de grote massa heen zijn immers gedoemd te mislukken, waardoor het aan te raden valt meer gebruik te maken van sociaal-wetenschappelijk onderzoek om zo meer te weten te kunnen komen over wat er leeft en omgaat bij bepaalde groepen, in dit geval supporters.

Dit geloof in de meerwaarde die sociaal-wetenschappelijk onderzoek met supporters en niet-politionele veiligheidsmensen aan mijn studie kan bieden, ligt mee aan de basis van mijn keuze. Om een zo correct en compleet mogelijk beeld te kunnen schetsen van de voetbalcriminaliteit heden ten dage in België leek me een uitgebreid onderzoek naar de opinie en het gevoel van de supporter en de niet-politionele veiligheidspersoon onontbeerlijk. De inbreng vanuit hun bevoorrechte waarnemerspositie kan een situatieschets van voetbalcriminaliteit mijns inziens alleen maar ten goede komen.

HOOFDSTUK 3: OPZET VAN HET ONDERZOEK

Door middel van dit onderzoek wil ik het beeld dat ik zal trachten op te hangen over de huidige voetbalcriminaliteit in België van een hogere validiteit voorzien. De

⁸ PONSAERS, P., ‘Wat betekent partnership voor de lokale politie? Community-partnership: kansen en risico’s’ in *Partnership en politie*, PONSAERS, P., VAN NUFFEL, D. en VAN OTRIVE, L., (eds.), Brussel, Politeia, 2001, (9), 10-11

onderzoekspopulatie van voetbalsupporters en niet-politionele veiligheidsmensen kan als geen ander een waarheidsgetrouw beeld ophangen van de mate waarin de voetbalsport door supportersgeweld wordt geteisterd vandaag de dag. Doorheen verschillende clusters vragen in mijn onderzoek wens ik tot een dergelijk totaalbeeld te komen.⁹

Doorheen een verhoogde kennis van hun belevingswereld wens ik vervolgens een adequater beeld op te hangen van de mate waarin voetbalcriminaliteit al dan niet een ‘hot item’ is en of er een trend waarneembaar is in al dan niet dalende lijn. Door de voetbalcriminaliteit die heden ten dage in België aanwezig is zo divers als mogelijk te benaderen hoop ik tot een schets te komen die dicht tegen de werkelijkheid aanleunt. Dit onderzoek vormt dus een totaal ander type van informatiebron naast de vergaarde informatie uit literatuur en allerhande statistieken, wat de waarheid zeker geen geweld zal aandoen. Een hoofdzakelijk objectief geïnspireerde informatievergaring wordt aldus gemixt met een sterk subjectieve dataset.

HOOFDSTUK 4: DESIGN VAN HET ONDERZOEK

4.1. De onderzoekssubjecten

4.1.1. Doelgroep

⁹ Cfr. infra p.13

Dit onderzoek is gericht op 2 verschillende doelgroepen uit de voetbalwereld. Enerzijds heb ik getracht de voetbalsupporters te bereiken en anderzijds de niet-politionele veiligheidsmensen. Tot deze laatste doelgroep behoren de veiligheidsverantwoordelijken, de hoofdstewards, de divisiechefs, de stewards en de controleurs.

Aan alle respondenten heb ik volledige anonimiteit beloofd. Er is ook van in den beginne duidelijkheid gegeven omtrent de bedoeling van dit onderzoek om op die manier elke associatie met het politionele te vermijden aangezien dit de resultaten van het onderzoek ernstig zou kunnen vertekenen, gezien de gekende negatieve relatie die voetbalsupporters sinds mensenheugenis met de politie onderhouden.¹⁰

4.1.2. Motivatie

De reden waarom ik net voor deze doelgroepen heb gekozen, is reeds voor een stuk aan bod gekomen bij de aanzet tot het onderzoek. Voor wat betreft de supporters schuif ik verder volgende motivatie naar voren:

→ Als grootste groep onder de actoren die met de voetbalveiligheidswereld kunnen geassocieerd worden, bieden zij het voordeel dat er grote datasets kunnen aangelegd worden wat vergelijkingen tussen de verschillende supportersgroepen onderling moeten mogelijk maken. Tevens vormen zij een interessante bron van informatie aangezien zij als gepassioneerde toeschouwers ook waarnemers zijn van het overgrote deel van de gepleegde voetbalcriminaliteit. Daarenboven is er nog het feit dat zij dikwijls onterecht in hun vrijheid beperkt worden door beleidsmaatregelen die weliswaar bedoeld zijn voor een kleine groep herrieschoppers maar waarvan zij toch op de een of andere manier grote hinder ondervinden.

Voor wat betreft de niet-politionele veiligheidsmensen wil ik mijn keuze op volgende manier verantwoorden:

→ Hun voortdurende aanwezigheid tussenin supportersgroepen biedt een belangrijke toegevoegde waarde voor bijkomende interpretaties van bepaalde vormen van voetbalcriminaliteit. Ook de vrijwilligheid die met deze 'job' gepaard gaat, geeft extra draagkracht aan onderzoek met deze respondenten gezien de motivatie die deze actoren in het voetbalveiligheidsdomein aan de dag leggen. Tenslotte zijn er nog de contacten met het politionele niveau doorheen de persoon van veiligheidsverantwoordelijke wat zeker ook een extra gewicht kan meegeven aan de verkregen resultaten.¹¹

¹⁰ CRAIG, S., 'Fever Pitch, 1909 (The long-term feud between two Scottish soccer teams and an episode ninety years ago, when the fans of both teams united against the authorities)', *History Today*, 1999, afl. 5, 34-35

¹¹ Cfr. infra p.38

4.1.3. Beperkingen

Wat de supporters betreft gaat het in dit onderzoek om personen die ik heb bereikt via Nederlandstalige voetbalfora van de clubs uit 1ste en 2de nationale afdeling. Wat de niet-politionele veiligheidsmensen betreft zal het ook hier gaan om Nederlandstalige personen die ik heb trachten te bereiken via de Nederlandstalige veiligheidsverantwoordelijken van de voetbalclubs van de 1ste en 2de nationale afdeling. Aan deze keuze hangen 2 beperkingen vast die zeker in rekening moeten gebracht worden:

1) Het gebrek aan onderzoek bij de Franstaligen kan als een eerste beperking aanzien worden voor het totaalbeeld dat ik zal pogen op te hangen van de voetbalcriminaliteit in België. De meest recente cijfergegevens die ik zal gebruiken en ook de andere bronnen die in deze scriptie gehanteerd zullen worden om een adequaat beeld van de huidige voetbalcriminaliteit in België op te hangen, zijn van toepassing op het volledige grondgebied België, terwijl het onderzoek dat ik met mijn doelgroepen zal verrichten hoofdzakelijk zal gericht zijn op de Nederlandstalige supporters en niet-politionele veiligheidsmensen.

Deze beperking tot de Nederlandstalige kant van de doelgroepen kan vanuit twee redenen verklaard worden:

- een grote bijkomende werklast waardoor andere belangrijke punten zouden verwaarloosd worden.
- het gevaar voor dispariteit als gevolg van de vertalingprocedure.

2) Een tweede grote beperking van dit onderzoek vormt het gegeven dat het hier uitsluitend gaat om supporters die bereikt werden via een internetforum. Uitspraken over de totale supporterspopulatie zijn in dit geval niet mogelijk. Het gaat hier over de groep van supporters die, gedurende de termijn dat de enquête on line raadpleegbaar was op 1 van de gebruikte voetbalfora, 1 of meerdere keren hebben ingelogd op zo een voetbalforum en op die manier vrijwillig hebben deelgenomen aan de enquête.

Elke onderzoeksbevinding die bijgevolg in deze scriptie aan bod zal komen, moet tegen die achtergrond in rekening gebracht worden. De mate waarin deze subpopulatie van ‘voetbalsupporters die ingelogd zijn op een voetbalforum’ overeenstemt met de werkelijke populatie voetbalsupporters, zal verder onderzoek moeten uitmaken aangezien ik daar geen uitsluitsel kan over geven.

Niettegenstaande deze beperking naar representativiteit toe, zal mijn onderzoeksgroep als een volwaardige populatie beschouwd worden waarvan de resultaten deel zullen uitmaken van het beeld dat ik zal ophangen over de situatie inzake voetbalcriminaliteit vandaag de dag in

België. Voor wat betreft de betrouwbaarheid van de steekproef, kan er op beide oren geslaperen worden.¹²

4.2. Het onderzoeksinstrument

4.2.1. Het type instrument: een gestructureerde vragenlijst

Het onderzoek werd concreet uitgevoerd door middel van een enquête die bestaat uit verschillende clusters vragen. Ik heb gebruik gemaakt van een gestructureerde vragenlijst waarbij de antwoordcategorieën telkens werden aangegeven aan de respondent. Iedereen kreeg in identieke volgorde dezelfde vragen met dezelfde antwoordmogelijkheden aangeboden, wat voor mij essentieel was om tot valabele vergelijkingen te komen. Het gebrek aan ruimte dat ik heb gelaten voor variatie in antwoordgedrag beschouw ik in dit eerste verkennende onderzoek als een voordeel.¹³

4.2.2. De inhoud van het instrument

De doelstellingen van deze scriptie in acht genomen ben ik op zoek gegaan naar vragen die een meerwaarde kunnen bieden aan de situatieschets van de voetbalcriminaliteit waartoe ik wou komen. Hiervoor heb ik me hoofdzakelijk gebaseerd op de ‘hot items’ die in literatuur rond voetbalcriminaliteit telkens weer aan bod komen, op de meest recente beleidsmaatregelen die voetbalcriminaliteit trachten te tackelen en op de meest actuele cijfergegevens die ik over het Belgische voetbalgeweld heb weten te bemachtigen.

De vragen beslaan enkele grote thema’s die in de verschillende onderdelen van deze scriptie zullen ingepast worden en zodoende heb ik alle vragen die relevant waren voor 1 bepaald onderzoeksthema bij elkaar gebundeld in de enquête. Het betreft meer specifiek volgende clusters:

- Vragen die peilen naar de tevredenheid omtrent bepaalde zaken voorafgaandelijk/tijdens/na een voetbalwedstrijd. Deze tevredenheidvragen moeten me inzicht leveren in de evaluatie van bepaalde zaken of actoren door de respondenten. Zo wil ik me bijvoorbeeld een beeld kunnen vormen van hoe stewards vandaag de dag in de voetbalwereld aanvaard worden door supporters en/of nuttig zijn voor de voetbalveiligheid in het algemeen.
- Vergelijkingsvragen met betrekking tot verschillende voetbalseizoenen moeten me in staat stellen uitspraken te doen over de zwaarwichtigheid van de voetbalcriminaliteit vandaag de dag, de belevingen van de voorgaande seizoenen in acht genomen. Op die

¹² Schriftelijke mededeling door H. WIJNNE, statistisch adviseur bij wetenschappelijk onderzoek, Amsterdam, 17 april 2006

¹³ VERVAEKE, G., VANDERHALLEN, M., OPDEBEECK, A. en GOETHALS, J., ‘Het ontwerp van een gevalsstudie’ in *Criminologie in actie: Handboek criminologisch onderzoek*, BEYENS, K., GOETHALS, J., PONSAERS, P. en VERVAEKE, G., (eds.), Brussel, Politeia, 2002, (418), 427

manier kan een trendanalyse al dan niet kracht bijgezet worden op basis van de eventuele overeenstemming met de ervaringen van de bevroagde actoren. Hiervoor heb ik me gebaseerd op de cijfers van het seizoen 2004/2005 van de Cel Integrale Voetbalveiligheid.¹⁴

- Vragen die de opinie trachten te achterhalen omtrent de aanwezigheid van de verschillende vormen van voetbalcriminaliteit vandaag de dag in België.
- Schattingen en voorspellingen van supporters moeten me toelaten een beeld te vormen van de mate waarin supporters op de hoogte zijn van bepaalde voetbalcriminele feiten. Ik denk dan bijvoorbeeld aan de schatting van het aantal risicosupporters dat deel uitmaakt van hun club. De juistheid van dergelijke schatting kan belangrijke info voortbrengen over de manifeste beleving van een bepaald fenomeen bij de ‘gewone’ supporter.
- Vragen waarbij recente beleidsmaatregelen zullen getoetst worden aan de beoordeling hiervan door diegenen die elke week rondom het voetbalveld samentroepen om hun favoriete team te bewonderen.
- Meningsvragen die een blik kunnen werpen op de toekomst. De bevoorrechte positie die de supporter inneemt, laat hem immers als geen ander toe de onderhuidse evoluties inzake supportersgeweld te aanschouwen waardoor een uitgesproken mening over bepaalde zaken als aannemelijk kan aanzien worden.

Ik heb de enquête achteraan toegevoegd in bijlage, zodat elke vraag kan teruggevonden worden die de respondenten hebben voorgeschoteld gekregen. Het is de originele versie van de enquête zodat ook vragen die achteraf niet relevant genoeg bleken erin zijn opgenomen.¹⁵

4.3. De onderzoeksprocedure

4.3.1. Verspreiding via het internet

Na grondig wikken en wegen heb ik geopteerd voor een internetenquête. De gekende nadelen van internetenquêtes voor wat betreft de representativiteit wogen in dit geval niet op tegen de voordelen die dergelijke onderzoeksmethode me bood voor het doel van deze scriptie. Ik wou namelijk via beschrijvende statistische methoden het beeld van de huidige voetbalcriminaliteit in België vervolledigen door middel van opinies en bevindingen van een zo breed mogelijke onderzoeksgroep die ik nadien in deelgroepen zou moeten kunnen uiteenrafelen op grond van specifieke eigenschappen om zo tot een vergelijking op basis van deze karakteristieken te kunnen komen. Uiteraard was de vereiste hiervoor dat er een grote respons moest volgen op deze internetenquête die gedurende 93 dagen on line is gebleven (van 26 december 2005 tot

¹⁴ CHARLIER, P., DE VREESE, S., MAES, B. en QUATAERT, J., *Jaarverslag IVV seizoen 2004-2005*, Brussel, Cel Integrale Voetbalveiligheid, 2005, 1-120 (jaarverslag)

¹⁵ Cfr. infra p. 14 (bijlage 1)

en met 28 maart 2006). Een niet-inlossing hiervan zou een mislukking van het onderzoek betekend hebben. Met 3209 ingevulde enquêtes werd echter aan mijn stoutste verwachtingen voldaan.

4.3.2. Het gebruik van survey-software

Na de ontgoocheling omtrent de kostprijs van programma's voor het construeren van internetenquêtes, besloot ik via een tekstverwerkingsprogramma zelf aan de slag te gaan en nadien via een zelfgeconstrueerde website een enquête te publiceren. Ook dit zou echter een zeer omslachtige procedure gevormd hebben waarbij aardig wat programmeercapaciteiten vereist zouden geweest zijn. Deze problemen geraakten van de baan dankzij het ontdekken van de website www.studentenonderzoek.com.¹⁶ Deze website bevat een zeer gebruiksvriendelijke software voor enquêtevervaardiging waarbij de onderzoeker door middel van een waaier aan keuzemogelijkheden een specifiek type vraagstelling met bijhorende antwoordcategorieën kan ingeven. Het programma bevat een eigen codeersysteem waardoor elke antwoordmogelijkheid direct van een code wordt voorzien zodat na invulling van de enquête door een respondent deze codes rechtstreeks in een EXCEL-bestand worden opgenomen. Wanneer de volledige enquête via dit programma was geconstrueerd, werd mij als onderzoeker een eigen weblink aangeboden opdat ik de enquête kon gaan verspreiden waarna respondenten vervolgens door middel van een simpele muisklik toegang konden krijgen tot het onderzoek. Op elk moment kon ik vervolgens als onderzoeker raadplegen hoeveel respondenten mijn enquête hadden ingevuld en wat de resultaten waren. Door aan de weblink een extra lettercombinatie toe te voegen kon ik op elk voetbalforum een unieke weblink plaatsen zodat ik in het resultatendossier zelfs inzage had omtrent welke groep respondenten via welk kanaal toegang had verkregen tot mijn onderzoek. Zeer lovenswaardig is ook dat het gebruik van dit programma in het kader van een onderzoek gedurende de eerste 3 maanden volledig gratis is, nadien volgt een kleine financiële bijdrage.

4.3.3. De benadering van de 2 onderzoeksdoelgroepen

Na de vervaardiging van mijn onderzoeksinstrument heb ik voor de beide doelgroepen van mijn onderzoek een verschillende procedure doorlopen om hen te trachten bereiken. Ik geef hiernavolgend een toelichting omtrent beide procedures:

¹⁶ VAN RIXTEL, J., 'Student&Onderzoek, maak en verspreid de enquête voor je scriptie!' [WWW]. Student&Onderzoek: <http://www.studentenonderzoek.com> [05/09/05]

1) de benadering van de supporters

- Ik ben via het internet op zoek gegaan naar alle Nederlandstalige supportersfora van de clubs uit de 1ste en 2de nationale voetbalcompetitie van België. Op die manier heb ik 15 Nederlandstalige fora van de voetbalclubs uit de huidige 1ste nationale afdeling weten te bereiken en 10 Nederlandstalige fora van voetbalclubs uit de huidige 2de nationale afdeling samen met 1 Nederlandstalig neutraal voetbalforum.
- De volgende stap bestond erin de moderator en/of webmaster van elk supportersforum te contacteren en voor te lichten omtrent mijn onderzoeksplannen. Hiervoor heb ik een apart onderzoeks-emailadres aangemaakt opdat ik me op elk van deze voetbalfora kon registreren. Na registratie op elk forum kon er ingelogd worden en op die manier heb ik de contactgegevens van elke moderator en/of webmaster weten te bemachtigen waarna ik hen een eerste inleidende email toestuurde.
- Alle 26 fora verklaarden zich uiteindelijk bereid tot medewerking zodat ik een aanvang kon nemen met de plaatsing op elk forum van de weblink die toegang verschafte tot de enquête.
- Hiervoor opende ik een aparte 'topic' op elk forum met als titel 'de grote voetbalenquête'. Er werd een tekstje toegevoegd dat gericht was aan de leden van elk forum met daarbij de unieke URL naar de enquête. Dankzij de voorafgaandelijke contacten die ik had gelegd met de moderators en/of webmasters leverde dit me op sommige fora een 'sticky' op. Dit leidde ertoe dat mijn topic gedurende een bepaalde periode bovenaan de topiclijst van een forum zou blijven kleven waardoor het voor elke gebruiker gedurende die periode goed zichtbaar was.
- Van dan af was de enquête publiek toegankelijk zodat elke gebruiker van 1 van die 26 voetbalfora via een klik op de weblink kon deelnemen aan het onderzoek. Resultaten stroomden binnen, welke ik op elk moment kon raadplegen in de resultatencentrale op studentenonderzoek.com. Uiteindelijk hebben op die manier 3017 supporters de weg naar mijn enquête gevonden.

Ter vervollediging geef ik hierna een tabel met alle deelnemende supportersfora samen met hun vindplaats op het internet voor de geïnteresseerde lezer:

Tabel 1. Deelnemende supportersfora aan het voetbalcriminaliteitsonderzoek

<i>1ste klasse</i>	Cercle Brugge K.S.V.	http://cerclebruggeforum.be/
	Club Brugge K.V.	http://www.fcbruges.com/
	F.C.M. Brussels S.	http://www.fcbrusselsforum.be/meningen/
	K.A.A. Gent	http://www.kaagent.be/forum/
	K.F.C. Germinal Beerschot	http://www.13forever.be/onafhankelijk/
	K. Lierse S.K.	http://www.lierse.com/forum/
	K.R.C. Genk	http://portal.krcgenk.be/info.php
	K.S.C. Lokeren O.Vl.	http://www.sporting.be/content/forum/
	K.S.K. Beveren	http://forum.kskbeveren.be/
	K. St.-Truidense V.V.	http://www.stvv.com/forum/
	K.S.V. Roeselare	http://forum.ksvr.be/

	K.V.C. Westerlo	http://www.kvcwesterlo.be/modules/newbb/
	R.S.C. Anderlecht	http://forum.rsca.be/
	R. Standard de Liège	http://www.standardliege.be/ndl/forum/
	S.V. Zulte-Waregem	http://www.svzw.be/forum/
<i>2de klasse</i>	K. Beringen-Heusden-Zolder	http://www.kbhz.be/phpBB2/
	K.F.C. Verbroedering Geel	http://www.kfcvgeel.be/phpbb/
	K.M.S.K. Deinze	http://www.skdforum.be/
	K.V. Kortrijk	http://kvk.devnull.be/
	K.V. Oostende	http://forum.kvoostende.be/
	K.V. Red Star Waasland	http://www.rswaasland.be/forum/
	K.V.S.K. United Overpelt-Lommel	http://www.greenlions.be/2/
	Oud-Heverlee Leuven	http://www.ohl.be/forum/
	R. Antwerp F.C.	http://www.royalantwerpfc.be/
	Yellow Red K.V. Mechelen	http://www.malinwa.be/forum/
<i>neutraal</i>	Neutraal Sportforum	http://forum.sport.be/

2) de benadering van de niet-politionele veiligheidsmensen

- Mijn tweede doelgroep was iets moeilijker bereikbaar. Het uitgangspunt was de veiligheidsverantwoordelijke als tussenpersoon te gaan gebruiken om op die manier contact te krijgen met de andere niet-politionele veiligheidsmensen. Om te beginnen heb ik via het adressenbestand van de veiligheidsverantwoordelijken contact opgenomen met elke Nederlandstalige veiligheidsverantwoordelijke van de clubs uit eerste en tweede nationale afdeling.¹⁷ Het doel van het onderzoek werd hen medegedeeld samen met de vraag tot medewerking.

- Wanneer een veiligheidsverantwoordelijke nu de bevestiging gaf tot medewerking, werden er twee mogelijkheden vooropgesteld. Ten eerste was er de mogelijkheid van de ‘digitale tussenpersoon’: Er werd dan een unieke weblink met bijhorende introductietekst naar de veiligheidsverantwoordelijke gestuurd, wat hij op zijn beurt per email zou doorzenden naar zijn hoofdstewards, divisiechefs, stewards en controleurs. De tweede mogelijkheid was die van de ‘tussenpersoon per post’: Hierbij werd een pakket van flyers naar de veiligheidsverantwoordelijke gestuurd met de bedoeling dat hij deze flyers zou uitdelen aan zijn hoofdstewards, divisiechefs, stewards en controleurs. Op elke flyer stond de introductietekst gedrukt samen met de unieke weblink naar de enquête.

- Na het werk van de veiligheidsverantwoordelijke als tussenpersoon hing het uiteraard van de bereidheid van de niet-politionele veiligheidspersoon in kwestie af of hij/zij al dan niet aan het onderzoek zou deelnemen. Dankzij een unieke weblink kon ik vervolgens in de centrale dataplats op www.studentenonderzoek.com controleren welke niet-politionele veiligheidsmensen van welke club hebben deelgenomen aan de enquête. Uiteindelijk hebben 80 personen uit deze doelgroep deelgenomen.

¹⁷ DE PAUW, N., *Lijst van de veiligheidsverantwoordelijken 2005-2006*, Brussel, Departement Veiligheid van de KBVB, 2005, 1-8 (adressenlijst)

Ter vervollediging geef ik in volgende tabel mee welke veiligheidsverantwoordelijken uiteindelijk medewerking hebben verleend aan het onderzoek en wat zij hebben opgeleverd. De overige niet-politionele veiligheidspersonen heb ik via de procedure van de supporters bereikt (via de voetbalfora dus).

Tabel 2. Deelnemende veiligheidsverantwoordelijken aan het voetbalcriminaliteitsonderzoek met aantal aangebrachte respondenten

Veiligheidsverantwoordelijke Cercle Brugge K.S.V.	7 respondenten
Veiligheidsverantwoordelijke K.A.A. Gent	13 respondenten
Veiligheidsverantwoordelijke K. Lierse S.K.	1 respondenten
Veiligheidsverantwoordelijke K. St.-Truidense V.V.	1 respondenten
Veiligheidsverantwoordelijke S.V. Zulte-Waregem	4 respondenten
Veiligheidsverantwoordelijke K. Beringen-Heusden-Zolder	5 respondenten
Veiligheidsverantwoordelijke K.F.C. Verbroedering Geel	5 respondenten
Veiligheidsverantwoordelijke K.M.S.K. Deinze	3 respondenten
Veiligheidsverantwoordelijke K.V. Kortrijk	1 respondenten
Veiligheidsverantwoordelijke K.V. Oostende	2 respondenten
Veiligheidsverantwoordelijke K.V. Red Star Waasland	3 respondenten
Veiligheidsverantwoordelijke K.V.S.K. United Overpelt-Lommel	6 respondenten
Veiligheidsverantwoordelijke Oud-Heverlee Leuven	2 respondenten
Veiligheidsverantwoordelijke Yellow Red K.V. Mechelen	1 respondenten

HOOFDSTUK 5: ALGEMENE KENMERKEN VAN MIJN RESPONDENTENPOPULATIE

In dit hoofdstuk wil ik enkele algemene kenmerken meegeven over de twee onderzoeksgroepen die ik heb bereikt. Doorheen deze scriptie zullen verscheidene resultaten uit het onderzoek gepresenteerd worden die gegenereerd zijn geworden vanuit de antwoorden die ik van deze 2 groepen heb mogen ontvangen. Ik zal beginnen met enkele kenmerken van de supporters die hebben deelgenomen aan het onderzoek, waarna ook de niet-politionele veiligheidsmensen onder de loep worden genomen.

5.1. De supporters die hebben deelgenomen aan het onderzoek

Vooreerst is het nuttig een overzicht te bieden van de clubs waarvan ik supporters heb kunnen verwerven samen met de kwantiteit voor elke club. In tabel 3 ziet men het aantal supporters per club dat zich de moeite heeft getroost de enquête te vervolmaken. In totaal heb ik kunnen aftikken op 3017 voetbalsupporters.

Per club is er in de tabel ook een indeling gemaakt naar geslacht en voor de onderzoeksgroep in zijn geheel kunnen we waarnemen dat ongeveer 90% van het mannelijk geslacht is. Ik kan me er niet over uitspreken in welke mate dit representatief is voor de werkelijke populatie voetbalsupporters, alleen kan ook met betrekking tot dit onderzoek gesteld worden dat de bereikte respondentengroep net zoals de reële voetbalwereld hoofdzakelijk een mannenbastion is.

In deze scriptie zal ik herhaaldelijk vergelijkingen maken tussen supporters van clubs op basis van het risiconiveau dat aan die clubs is toegewezen door de Cel Integrale Voetbalveiligheid (IVV) onder de vorm van een vierdeling (HOOG-MIDDELMATIG-GERING-MINIMAAL). Het zal gaan over de indeling voor het seizoen 2004/2005.¹⁸

Deze indeling naar risiconiveau is enkel van toepassing op de voetbalclubs van de 1ste nationale afdeling. Voor de clubs uit de 2de nationale afdeling is dergelijke indeling niet beschikbaar en daarom heb ik die clubs van het seizoen 2004/2005 in 1 grote groep gebundeld (2de klasse).¹⁹ Bij die laatste groep werden 3 clubs toegevoegd die er in 2005/2006 zijn bijgekomen (K.V.S.K. United Overpelt-Lommel, Oud-Heverlee Leuven, K.V. Mechelen).

Ook deze risico-indeling heb ik in tabel 3 geïmplementeerd zodat de lezer hier telkens kan naar teruggrijpen bij de interpretatie van de resultaten. Clubs waarvan de supporters een hogere deelnamebereidheid vertoonden kunnen in bepaalde analyses immers zwaarder doorwegen.

Tabel 3. Aantal voetbalsupporters die hebben deelgenomen aan het onderzoek per club en naar geslacht en dit volgens de risicoverdeling van het IVV (seizoen 2004-2005)

		<i>geslacht van de supporter</i>		Totaal
		man	vrouw	
	HOOG RISICONIVEAU			

¹⁸ CHARLIER, P., DE VREESE, S., MAES, B. en QUATAERT, J., *o.c.*, 11 (jaarverslag)

¹⁹ Sport.be nv: <http://www.sport.be/nl/voetbal/lagere/ranking.html?comp=2081> [14/09/05]

club waarvan de respondent supporter is

Club Brugge K.V.	Aantal % verdeling van het geslacht binnen deze club	97 87,4%	14 12,6%	111 100,0%
R.S.C. Anderlecht	Aantal % verdeling van het geslacht binnen deze club	330 93,5%	23 6,5%	353 100,0%
R. Standard de Liège	Aantal % verdeling van het geslacht binnen deze club	83 95,4%	4 4,6%	87 100,0%
MIDDELMATIG RISICONIVEAU				
K.F.C. Germinal Beerschot	Aantal % verdeling van het geslacht binnen deze club	180 90,9%	18 9,1%	198 100,0%
K.A.A. Gent	Aantal % verdeling van het geslacht binnen deze club	114 94,2%	7 5,8%	121 100,0%
K.R.C. Genk	Aantal % verdeling van het geslacht binnen deze club	170 86,3%	27 13,7%	197 100,0%
K.S.C. Lokeren O.Vl.	Aantal % verdeling van het geslacht binnen deze club	61 92,4%	5 7,6%	66 100,0%
GERING RISICONIVEAU				
F.C.M. Brussels S.	Aantal % verdeling van het geslacht binnen deze club	32 91,4%	3 8,6%	35 100,0%
K.S.K. Beveren	Aantal % verdeling van het geslacht binnen deze club	83 94,3%	5 5,7%	88 100,0%
MINIMAAL RISICONIVEAU				
K. Lierse S.K.	Aantal % verdeling van het geslacht binnen deze club	177 86,3%	28 13,7%	205 100,0%
K. St.-Truidense V.V.	Aantal % verdeling van het geslacht binnen deze club	125 85,0%	22 15,0%	147 100,0%
Cercle Brugge K.S.V.	Aantal % verdeling van het geslacht binnen deze club	63 94,0%	4 6,0%	67 100,0%
K.V. Oostende	Aantal % verdeling van het geslacht binnen deze club	60 87,0%	9 13,0%	69 100,0%
K.V.C. Westerlo	Aantal % verdeling van het geslacht binnen deze club	106 87,6%	15 12,4%	121 100,0%
TWEEDE KLASSE				
S.V. Zulte-Waregem	Aantal % verdeling van het geslacht binnen deze club	209 94,6%	12 5,4%	221 100,0%
K.S.V. Roeselare	Aantal % verdeling van het geslacht binnen deze club	116 89,2%	14 10,8%	130 100,0%
K.F.C. Verbroedering Geel	Aantal % verdeling van het geslacht binnen deze club	59 86,8%	9 13,2%	68 100,0%
R. Antwerp F.C.	Aantal % verdeling van het geslacht binnen deze club	239 94,1%	15 5,9%	254 100,0%
K.V. Red Star Waasland	Aantal % verdeling van het geslacht binnen deze club	18 94,7%	1 5,3%	19 100,0%
K.V. Kortrijk	Aantal % verdeling van het geslacht binnen deze club	32 97,0%	1 3,0%	33 100,0%
K.S.K. Ronse	Aantal % verdeling van het geslacht binnen deze club	1 33,3%	2 66,7%	3 100,0%
K. Beringen-Heusden-Zolder	Aantal % verdeling van het geslacht binnen deze club	17 94,4%	1 5,6%	18 100,0%
K.M.S.K. Deinze	Aantal % verdeling van het geslacht binnen deze club	22 91,7%	2 8,3%	24 100,0%
K.F.C. Dessel Sport	Aantal % verdeling van het geslacht binnen deze club	3 100,0%	0 0,0%	3 100,0%
K.V.S.K. United Overpelt-Lommel	Aantal % verdeling van het geslacht binnen deze club	20 95,2%	1 4,8%	21 100,0%
Oud-Heverlee Leuven	Aantal	35	3	38

<i>Item nonrespons</i>	<i>Aantal (%)</i>			14 (0,5%)
Totaal	Aantal	2725	278	3017
	% verdeling van het geslacht binnen alle clubs	90,7%	9,3%	100,0%

Ik acht het eveneens nuttig de lezer een leeftijdsverdeling van mijn bevroegde supporterspopulatie aan te bieden. Hierbij valt vooral op dat meer dan 60% van de supporters die hebben deelgenomen aan de enquête de leeftijd van 26 jaar nog niet hadden bereikt. Dit zegt echter voornamelijk iets over de populatie van supporters die af en toe ingelogd zijn op een voetbalforum en niet zozeer over de supporterspopulatie in zijn geheel. Verder onderzoek zou moeten uitmaken in welke mate deze onderzoekspopulatie al dan niet representatief is voor de totale supporterspopulatie.

Tabel 4. Leeftijdsverdeling van de supporters die hebben deelgenomen aan het onderzoek

		<i>Aantal supporters</i>	<i>Percentage van de totale supportersgroep</i>
<i>Leeftijdscategorie</i>	<18 jaar	526	17,4%
	18-25 jaar	1350	44,7%
	26-35 jaar	693	23,0%
	36-45 jaar	251	8,3%
	46-55 jaar	88	2,9%
	>55 jaar	109	3,6%
	Totaal	3017	100,0%

Met wat voor type van supporters hebben we te maken in dit onderzoek? Gaat het om supporters die sfeer in het stadion brengen of gaat het eerder om de stille genietters? Informatie over de plaats die de supporters in een voetbalstadion innemen, kan dienaangaande een tipje van de sluier lichten. De jeugdige leeftijd van mijn onderzoekspopulatie doet alvast vermoeden dat het om een zeer levendig publiek zou kunnen gaan. Het feit dat bijna 65% van deze onderzoekspopulatie tijdens voetbalwedstrijden plaatsneemt in de spionkop of de sfeervakken, zet dit vermoeden kracht bij.

Tabel 5. Plaatsverdeling van de supporters die hebben deelgenomen aan het onderzoek in het voetbalstadion van hun eigen club

		<i>Aantal supporters</i>	<i>Percentage van de totale supportersgroep</i>

Plaats in het voetbalstadion	Spionkop, sfeervakken,...	1932	64,4%
	Jeugdvak, jongerenvak,...	66	2,2%
	Business seats, loges,...	41	1,4%
	Rustige plaatsen, gewone vakken,...	856	28,5%
	Uitnodigingsplaatsen,...	42	1,4%
	Langs de zijlijn, rolstoelgebruikers,...	13	0,4%
	Buiten het stadion,...	24	0,8%
	Andere	27	0,9%
Totaal	3001	100,0%	
<i>Item nonrespons (%)</i>	<i>16 (0,5%)</i>		
Totaal	3017		

Tabel 6. Verdeling van de supporters die hebben deelgenomen aan het onderzoek op basis van het aantal wedstrijden dat zij per voetbalseizoen hun club thuis en op verplaatsing gaan aanmoedigen

		<i>Categorieën Uitsupporters</i>				Totaal
			Kleine Uitsupporters	Middelmatige Uitsupporters	Grote Uitsupporters	
<i>Categorieën Thuissupporters</i>	Kleine Thuissupporters	N %	343 11,6%	5 0,2%	3 0,1%	351 11,9%
	Middelmatige Thuissupporters	N %	228 7,7%	44 1,5%	4 0,1%	276 9,3%
	Grote Thuissupporters	N %	1134 38,4%	544 18,4%	650 22,0%	2328 78,8%
Totaal		N %	1705 57,7%	593 20,1%	657 22,2%	2955 100,0%

Item nonrespons=2,1% (62 van 3017)
Chi-kwadraat=395,129 df=4 p<0,000

Een laatste kenmerk dat bijdraagt tot een dieper inzicht in mijn onderzoekpopulatie is de frequentie van aanwezigheid bij voetbalwedstrijden. Is men vaak aanwezig bij thuiswedstrijden van zijn/haar club en/of maakt men regelmatig de verplaatsing mee naar de andere clubs? Om hiervan een beeld te schetsen wil ik een driedeling vooropstellen. Per seizoen speelt elke club 17 wedstrijden thuis en 17 wedstrijden op verplaatsing in competitieverband waardoor ik tot volgende indeling kom:

- 0-5 voetbalwedstrijden thuis/verplaatsing → ‘kleine thuis/uit supporter’
- 6-10 voetbalwedstrijden thuis/verplaatsing → ‘middelmatige thuis/uit supporter’
- 11-17 voetbalwedstrijden thuis/verplaatsing → ‘grote thuis/uit supporter’

Bovenstaande tabel 6 geeft nu een goed zicht op de mate waarin mijn onderzoeksgroep als supporter van hun club voetbalwedstrijden gaat bijwonen. Bijna 80% van de onderzoekspopulatie kan bestempeld worden als een ‘grote thuis supporter’, terwijl bijna 60% van diezelfde populatie een ‘kleine uitsupporter’ kan genoemd worden.

5.2. De niet-politionele veiligheidsmensen die hebben deelgenomen aan het onderzoek

Ook voor deze tweede onderzoekspopulatie heb ik een indeling per club gemaakt opdat de lezer een goed inzicht zou verkrijgen in de samenstelling van deze bereikte respondenten, wat nadien tijdens de interpretatie van de onderzoeksresultaten als achtergrondinformatie kan gebruikt worden. Uit tabel 7 valt bijvoorbeeld af te leiden dat slechts 1 persoon van de 80 respondenten verbonden is aan een hoge risicoclub (R.S.C. Anderlecht), wat uiteraard een invloed kan gehad hebben op de resultaten die ik vanuit deze onderzoeksgroep heb bekomen. Verder zien we dat ook deze respondentengroep met meer dan 80% hoofdzakelijk uit mannen bestaat.

Tabel 7. Aantal niet-politionele veiligheidsmensen die hebben deelgenomen aan het onderzoek per club en naar geslacht

	<i>geslacht van de supporter</i>		Totaal
	man	vrouw	

club waarvoor de respondent diensten verleent als veiligheidspersoon	Cercle Brugge K.S.V.	Aantal % verdeling van het geslacht binnen deze club	6 66,7%	3 33,3%	9 100,0%
	K.A.A. Gent	Aantal % verdeling van het geslacht binnen deze club	12 85,7%	2 14,3%	14 100,0%
	K. Beringen-Heusden-Zolder	Aantal % verdeling van het geslacht binnen deze club	6 75,0%	2 25,0%	8 100,0%
	K.F.C. Germinal Beerschot	Aantal % verdeling van het geslacht binnen deze club	2 100,0%	0 0,0%	2 100,0%
	K.F.C. Verbroedering Geel	Aantal % verdeling van het geslacht binnen deze club	8 88,9%	1 11,1%	9 100,0%
	K. Lierse S.K.	Aantal % verdeling van het geslacht binnen deze club	2 66,7%	1 33,3%	3 100,0%
	K.M.S.K. Deinze	Aantal % verdeling van het geslacht binnen deze club	2 66,7%	1 33,3%	3 100,0%
	K. St.-Truidense V.V.	Aantal % verdeling van het geslacht binnen deze club	4 100,0%	0 0,0%	4 100,0%
	K.V.C. Westerlo	Aantal % verdeling van het geslacht binnen deze club	6 85,7%	1 14,3%	7 100,0%
	K.V. Kortrijk	Aantal % verdeling van het geslacht binnen deze club	1 100,0%	0 0,0%	1 100,0%
	K.V. Oostende	Aantal % verdeling van het geslacht binnen deze club	2 66,7%	1 33,3%	3 100,0%
	K.V. Red Star Waasland	Aantal % verdeling van het geslacht binnen deze club	3 100,0%	0 0,0%	3 100,0%
	K.V.S.K. United Overpelt-Lommel	Aantal % verdeling van het geslacht binnen deze club	1 100,0%	0 0,0%	1 100,0%
	Oud-Heverlee Leuven	Aantal % verdeling van het geslacht binnen deze club	4 80,0%	1 20,0%	5 100,0%
	R.S.C. Anderlecht	Aantal % verdeling van het geslacht binnen deze club	0 0,0%	1 100,0%	1 100,0%
	S.V. Zulte-Waregem	Aantal % verdeling van het geslacht binnen deze club	4 100,0%	0 0,0%	4 100,0%
	Yellow Red K.V. Mechelen	Aantal % verdeling van het geslacht binnen deze club	2 100,0%	0 0,0%	2 100,0%
	Andere clubs	Aantal % verdeling van het geslacht binnen deze club	1 100,0%	0 0,0%	1 100,0%
	<i>Item nonrespons</i>	<i>Aantal (%)</i>			0 (0,0%)
	Totaal	Aantal	66	14	80
	% verdeling van het geslacht binnen alle clubs	82,5%	17,5%	100,0%	

De leeftjidsverdeling duidt op een zeer evenwichtig verdeelde respondentengroep. Elke leeftjidscategorie vanaf 18 jaar is goed vertegenwoordigd. De ietwat andere procedure van respondentenwerving zal naast de karakteristieke kenmerken van deze doelgroep zelf hiertoe bijgedragen hebben.

Tabel 8. Leefjidsverdeling van de niet-politionele veiligheidsmensen die hebben deelgenomen aan het onderzoek

		<i>Aantal niet-</i>	<i>Percentage van de</i>
--	--	---------------------	--------------------------

		<i>politieonele veiligheidsmense n</i>	<i>totale groep niet- politieonele veiligheidsmensen</i>
<i>Leeftijdscategorie</i>	<18 jaar	1	1,3%
	18-25 jaar	15	18,8%
	26-35 jaar	18	22,5%
	36-45 jaar	17	21,3%
	46-55 jaar	19	23,8%
	>55 jaar	10	12,5%
	Totaal	80	100,0%

HOOFDSTUK 6: ANALYSE VAN DE ONDERZOEKSGEGEVENS

Voor de verwerking van de data heb ik een beroep gedaan op het computerprogramma SPSS 12.0 (Statistical Package for the Social Sciences) dat via het Athena-platform van de Universiteit Gent ter beschikking werd gesteld.²⁰ De resultaten werden me door studentenonderzoek.com aangeboden in een Excel-bestand. Met behulp van enkele kleine ingrepen, aangeleerd via een inleidende cursus tot de SPSS-software, kon ik mijn dataset compatibel maken voor statistische verwerking met SPSS 12.0.²¹

De analyses werden hoofdzakelijk doorgevoerd aan de hand van eenvoudige, beschrijvende statistische methoden. Veelal werden enkele subgroepen uit mijn totale onderzoekspopulatie gedestilleerd om op die manier via enkele descriptieve technieken tot vergelijkingen te komen tussen die subgroepen onderling. Ik denk dan bijvoorbeeld aan de indeling die werd gemaakt op basis van het risiconiveau van een bepaalde club (zie tabel 4), ook de indeling van mijn 2 onderzoekspopulaties als dusdanig kan hier als voorbeeld gelden (de supporters en de niet-politieonele veiligheidsmensen),...

Meer geavanceerde statistische technieken waren voor dit eerste verkennende en beschrijvende onderzoek niet relevant. Enerzijds was de vraagstelling hier niet aan aangepast en anderzijds was het niet de ambitie van deze studie om verklaringen te zoeken voor de resultaten die uit dit onderzoek naar voetbalcriminaliteit werden verkregen. Voor aanvullend statistisch onderzoek waarbij men echter wel die richting zou uitgaan, zijn meer gespecialiseerde multivariate analyses uiteraard aangewezen.

²⁰ Universiteit Gent: <https://athena.ugent.be> [29/03/06]

²¹ PAUWELS, L., *Kwantitatieve Statistische Informatieverwerking. "Inleiding tot SPSS" voor Criminologen*, Gent, Universiteit Gent, 2005, 1-84 (cursus opleidingsonderdeel Statistische informatieverwerking in de criminologie)

HOOFDSTUK 7: PRESENTATIE VAN DE ONDERZOEKSRESULTATEN

De onderzoeksresultaten zullen doorheen de verschillende onderdelen van deze scriptie aan bod komen. Er zal gebruik gemaakt worden van absolute cijfers en/of percentages die aan de hand van diverse tabellen en figuren zullen worden tentoongespreid. De nodige toelichtingen zullen hierbij niet ontbreken.

Elk resultaat uit dit onderzoek zal op voorhand aangekondigd worden door middel van de term ‘onderzoeksbevinding’. In totaal zullen er 15 onderzoeksbevindingen worden behandeld. Soms zullen er ook onderzoeksresultaten worden vermeld die niet in een tabel of figuur zijn opgenomen; deze zullen dan telkens kunnen geraadpleegd worden in bijlage onder de vorm van een SPSS-output.²²

²² Cfr. infra p. 26 (bijlage 2)

**Deel 2: De actoren met een
rechtstreekse of onrechtstreekse
betrokkenheid tot de Belgische
voetbalcriminaliteit**

HOOFDSTUK 1: INLEIDING

Voetbalcriminaliteit zou men simplistisch kunnen voorstellen als het geheel aan gedragingen die in een context van het voetbalspel gepleegd worden door bepaalde supporters waarbij schade wordt berokkend aan personen of goederen. Voetbalcriminaliteit dient echter ruimer opgevat te worden dan een fenomeen dat enkel de supporters aanbelangt; er is immers een waaier aan actoren die rechtstreeks of onrechtstreeks hun stempel drukken op de totstandkoming of bestrijding van voetbalcriminaliteit. Om een adequaat beeld te kunnen ophangen van de voetbalcriminaliteit die vandaag de dag in België door supporters gepleegd wordt, is een goed inzicht in deze meest relevante actoren op een zo actueel mogelijke manier trouwens onontbeerlijk. Ze zullen in de verschillende delen van deze scriptie dan ook herhaaldelijk hun opwachting maken.

Eerst zal ik dieper ingaan op de instanties die vandaag de dag een vooraanstaande rol spelen in de aanpak van voetbalcriminaliteit in België waarbij hun bestrijdingsmiddelen niet buiten beschouwing zullen gelaten worden.

Vervolgens zal ik een beeld schetsen van de actoren die de veiligheid van een voetbalwedstrijd in zijn geheel trachten te waarborgen waarbij een onderscheid waarneembaar is tussen diegenen die beschikken over politionele middelen en diegenen die hierover niet de beschikking hebben. Enkele onderzoeksbevindingen sluiten dit hoofdstuk af.

Nadien zullen er drie actoren aan bod komen die een belangrijke impact hebben op bepaalde supportersgroepen waarbij een negatieve beïnvloeding tot gevolg kan hebben dat er voetbalcriminaliteit zal optreden.

Hierna belanden we bij de grote groep van voetbalsupporters. Aanpak van voetbalcriminaliteit zal meestal de totale supporterscapaciteit hierin betrekken terwijl eigenlijk slechts een kleine groep dient aangepakt te worden.

Tenslotte wil ik dit ganse deel samenpersen in een eigen creatie. Met een actorenschema wens ik de lezer een totaalbeeld bieden van de belangrijkste componenten die rechtstreeks of onrechtstreeks een impact hebben op voetbalcriminaliteit. Ik schuif dit schema niet naar voren

als zijnde exhaustief of als hét ideaal; de nuttigheid van dergelijk schema voor een beter begrip van de voetbalcriminaliteit in België en het gebrek hieraan in de literatuur leken me echter voldoende redenen tot het creëren van dit model.

HOOFDSTUK 2: INSTANTIES MET ALS DOEL DE AANPAK VAN DE VOETBALCRIMINALITEIT IN BELGIË

2.1. Inleiding

Het is de bedoeling in dit hoofdstuk een overzicht te bieden van de organen die op dit moment een vooraanstaande rol spelen in de aanpak van voetbalcriminaliteit in België. Ik ben van mening dat hiervoor 4 instanties in aanmerking komen welke ik nader zal toelichten. Ik zal elk orgaan duidelijk situeren in het voetbalveiligheidsbeleid en zijn belangrijkheid pogen weer te geven. Vervolgens zal ik bij elk orgaan een bestrijdingspakket van de voetbalcriminaliteit opstellen waarbij dieper wordt ingegaan op hun taken.

2.2. Cel Integrale Voetbalveiligheid (IVV)

2.2.1. Situering en belangrijkheid

Een eerste belangrijke voetbalcel ter verwezenlijking van het voetbalveiligheidsbeleid is de Cel Integrale Voetbalveiligheid die is opgericht binnen de schoot van de Directie van de Operaties en de Informatie inzake Bestuurlijke Politie die zelf een schakel vormt in het geheel van de Algemene Directie Bestuurlijke Politie van de federale politie. Deze cel werd in 2002 in het leven geroepen.²³

De nood aan dergelijke overkoepelende voetbalcel op politieniveau is heel hoog wil men tot een veiligheidsbeleid komen dat zowel effectief als efficiënt is. Voetbalwedstrijden vormen een dynamisch fenomeen waarbij elke ontmoeting tussen 2 clubs andere informatie,

²³ Ministeriële omzendbrief OOP 38 van 24 oktober 2002 betreffende de efficiënte inzet van de ordediensten naar aanleiding van voetbalwedstrijden en betreffende de informatiehuishouding en de taken van spotters, B.S., 13 november 2002

ondersteuning en advies vergt. Om nu zowel tijd en middelen te sparen als de kwaliteit omhoog te stuwten, spreekt het vanzelf dat een coördinerend orgaan ter ondersteuning van de verschillende politiediensten bij elk van deze wedstrijden een absolute must is.

Door middel van een globale en integrale aanpak tracht men stevig weerwerk te bieden aan de voetbalcriminaliteit met een sterke nadruk op het hooliganismefenomeen.²⁴ Een voetbalwedstrijd mobiliseert de ordediensten van de politiezone waarin het stadion van de thuisploeg zich bevindt, wat op 1 voetbalcompetitie leidt tot een activiteit van verschillende lokale politiediensten. Het is nu de Cel Integrale Voetbalveiligheid die op federaal politieniveau de coördinatie van deze lokale diensten op zich neemt. Beiden vullen elkaar goed aan waarbij het lokale niveau het vooral moet hebben van hun terreinkennis en het federale niveau van hun coördinerende en informatieverwerkende rol.

2.2.2. Het bestrijdingspakket

Het belang van deze voetbalcel en de impact die het heeft op bepaalde vormen van voetbalcriminaliteit (nogmaals wil ik hier de impact op het hooliganisme beklemtonen!) verplicht me eigenlijk iets dieper op de taken van dit orgaan in te gaan.²⁵ Ik zal elke taak voorzien van een actuele toelichting zodat abstractheid dienaangaande vermeden wordt.²⁶

1) *“Bijdragen tot het verbeteren van de informatie uitwisseling en –verwerking tussen de Belgische politiediensten door onder andere de coördinatie van de spotterswerking.”*

Zowel voor nationale wedstrijden waarbij de informatievergaring van een spotter heel essentieel kan zijn voor de spotter van een andere club als voor internationale wedstrijden waarbij bepaalde risicosupporters van een binnenlandse club soms banden onderhouden met soortgenoten van een andere buitenlandse club is de coördinatie van de spotterswerking door het IVV heel nuttig.

2) *“Een permanente algemene trendanalyse bijhouden van het fenomeen van het voetbalgeweld en van de verschillende aspecten van dit fenomeen door het opzetten van een informatie uitwisselingssysteem met de betrokken politiediensten.”*

- Dit systeem van informatie-uitwisseling bevat een strategisch, operationeel en tactisch luik. Doel hiervan is de kansen op voetbalgeweld bij een bepaalde wedstrijd zo goed mogelijk in te schatten om zich er terdege te kunnen op voorbereiden.

²⁴ STRATSAERT, P., DEBROUX, S. en DUPUIS, B., ‘Cel Integrale Voetbalveiligheid. Voorzie haar van informatie’, *Infoevue*, 2003, afl. 13, (42), 50-51

²⁵ CHARLIER, P., DE VREESE, S., MAES, B. en QUATAERT, J., *o.c.*, 85-86 (jaarverslag)

²⁶ QUATAERT, J., *Problematiek voetbal*, Brussel, Cel Integrale Voetbalveiligheid, augustus 2005, 1-15 (presentatie in het kader van de opleiding voor veiligheidsverantwoordelijken)

3) *“Een evaluatiesysteem ontwikkelen van de ordehandhaving naar aanleiding van voetbalwedstrijden.”*

Men tracht hierbij steeds de nieuwe kennis in acht te nemen opdat de efficiëntie van de risicoanalyses optimaal blijft. In dit kader wil ik dan ook de maandelijkse sidebarometer vermelden die info over risicosupporters en harde kernen weergeeft op basis van voorbije incidenten met bijhorende aanbevelingen voor de toekomst.²⁷

4) *“Technieken en tactieken ontwikkelen inzake openbare ordehandhaving met het oog op het verhogen van de pakkans in geval van strafrechtelijke of administratiefrechtelijke inbreuken.”*

Het IVV vervult dit momenteel door middel van volgende 3 activiteiten:

- het gebruik van camera's in voetbalstadia stimuleren (zowel als bewijs bij incidenten als voor infovergaring omtrent risicosupporters).
- beeldverbetering ter bevordering van identificatie.
- het opstellen van pv's aanmoedigen.

5) *“Bijdragen tot het responsabiliseren van de organisatoren van voetbalwedstrijden door middel van het uniformiseren van de veiligheidsovereenkomsten.”*

Bijvoorbeeld aangaande de ticketing waarbij men ernaar streeft dat de niet-risicosupporters eerder een ticket zouden kunnen bemachtigen dan de risicosupporters wat vaak niet het geval is. Het IVV pleit ook voor een goede stewardwerking en een betere infrastructuur.

6) *“Onderzoek verrichten naar het profiel van de hooligan en nagaan op welke manier men het deelnemen aan het hooligangebeuren kan ontmoedigen.”*

Deze taakt illustreert duidelijk dat de aanpak van het hooliganisme primordiaal is voor het IVV. Men wil een beeld krijgen van de persoonlijkheid die achter de hooligan schuilgaat inclusief zijn bezigheden in het dagelijkse leven. Inzake de ontmoediging van het hooliganisme is het recente projectvoorstel 'Open Stadion' lovenswaardig.²⁸

2.3. Voetbalcel FOD Binnenlandse Zaken

2.3.1. Situering en belangrijkheid

Deze tweede belangrijke voetbalcel in de voetbalveiligheidswereld wordt officieel in het leven geroepen in 1999.²⁹ Het is eigenlijk een voortzetting van de voormalige voetbalcel van de toenmalige Algemene Directie van de Algemene Rijkspolitie. Deze nieuwe voetbalcel

²⁷ STRATSAERT, P., DEBROUX, S. en DUPUIS, B., *l.c.*, 43

²⁸ SPIRIT GENT, *Open Stadion Gent*, Gent, oktober 2005, 1-7 (projectvoorstel)

²⁹ K.B. 15 juni 1999 betreffende het veiligheids- en coördinatiebeleid naar aanleiding van voetbalwedstrijden, *B.S.*, 2 juli 1999

ressorteert nu onder de Algemene Directie Veiligheids- en Preventiebeleid; dit is 1 van de vijf algemene directies binnen de Federale Overheidsdienst Binnenlandse Zaken.³⁰

Deze voetbalcel kan beschouwd worden als een kruispunt voor de verschillende actoren die in het voetbalveiligheidsbeleid werkzaam zijn en ze valt voor een groot stuk te vergelijken met de Cel Integrale Voetbalveiligheid van de Federale Politie. Waar deze laatste een integrale en globale aanpak hoog in het vaandel draagt in hoofde van de politiediensten, wordt dit door de voetbalcel van het Ministerie van Binnenlandse Zaken eveneens als maatstaf gebruikt maar dan in een ruimer kader. Het is in 2004 dat er zelfs voor het eerst expliciet gewag gemaakt wordt van een luik preventie in het voetbalveiligheidsbeleid.³¹ Toch wel een eerste knauw in de sterke repressieve rots die de voetbalaanpak kentekent!

Naast de grote gelijkennis in beleidsideologie die beide voetbalcellen kenmerken, wil ik toch ook een duidelijk punt van verschil aanhalen. Het IVV legt zijn klemtonen heel nadrukkelijk in de richting van de hooliganismeaanpak. Bij de voetbalcel van Binnenlandse Zaken ligt dit ietwat anders. Hier is een minder duidelijk vertoon van prioriteitenstelling aanwezig hoewel dit uiteraard onvermijdelijk zal gebeuren naargelang de context en het tijds kader waarin de voetbalcel ageert. Deze meer uniforme aanpak vindt zijn weerslag in het werkkader die deze voetbalcel Binnenlandse Zaken voorstaat; namelijk de vooropstellingen van de wet van 21 december 1998 betreffende de veiligheid bij voetbalwedstrijden op een zo doeltreffend mogelijke manier trachten te verwezenlijken (deze wet is ondertussen wel reeds geamendeerd in 2003, maar hierover later meer).³² Deze wet, in het vervolg van deze scriptie ‘de voetbalwet’ genoemd, gaat zowat door als dé opperwet in het voetbalveiligheidsbeleid en het is net omwille van de brede afbakening van deze wet, waar de voetbalcriminaliteit in zijn totaliteit wordt benaderd, dat de voetbalcel Binnenlandse Zaken zich toespitst op het gehele plaatje en niet echte een vaste prioriteit naar voren schuift.

2.3.2. Het bestrijdingspakket

Het zou ook hier onverstandig zijn het takenpakket van deze voetbalcel buiten beschouwing te laten aangezien dit een niet te versmaden invloed heeft op de mate waarin voetbalcriminaliteit zich manifesteert of kan manifesteren in België.³³ Maar het zou al even zinloos zijn een opsomming te maken van een abstract takenarsenaal zonder hierbij over te gaan tot actualisatie en recente implementatie-eigenschappen.³⁴

³⁰ FOD Binnenlandse Zaken: <http://www.ibz.be/code/maps.htm> [22/02/06]

³¹ FOD BINNENLANDSE ZAKEN, *Activiteitenrapport 2004 Algemene Directie Veiligheids- en Preventiebeleid*, Brussel, 2005, 74 (activiteitenrapport)

³² Wet 21 december 1998 betreffende de veiligheid bij voetbalwedstrijden, *B.S.*, 3 februari 1999 (hierna verkort geciteerd: Voetbalwet 1998)

³³ DERIDDER, H., *Voetbalcel Binnenlandse Zaken*, Brussel, Voetbalcel FOD Binnenlandse Zaken, september 2005, 1-3 (presentatie in het kader van de opleiding voor veiligheidsverantwoordelijken)

³⁴ FOD BINNENLANDSE ZAKEN, *o.c.*, 75-82 (activiteitenrapport)

1) *“Fungeren als overlegforum voor de coördinatie en de uitwisseling betreffende de veiligheid van en de openbare orde inzake voetbal en het geregeld samenbrengen van de diverse actoren.”*

De voetbalcel Binnenlandse Zaken neemt dus het voorzitterschap op zich binnen een dergelijk overlegforum. Het weghalen van binnenomheiningen in bepaalde voetbalstadia en het afschaffen van de voetbalfankaart zijn 2 voorbeelden van verwezenlijkingen die uit dit forum in 2004 voortsporen. Voor 2005 werd een doorgedreven partnership tussen politiediensten, supportersfederaties, referentiemagistraten, preventiewerkers en organisatoren dan ook als een prioriteit naar voren geschoven.

2) *“Contacten met de federale politie, meer specifiek de Cel Integrale Voetbalveiligheid.”*

Bijna dagelijks zijn er contacten tussen de twee voetbalcellen. Door middel van dit samenwerkingsverband werd in 2004 bijvoorbeeld de eerste spottersopleiding georganiseerd. In 2005 werd in dit kader de nadruk gelegd op een verdere responsabilisering en sensibilisering van politiediensten teneinde de risicoanalyses zo optimaal mogelijk te maken.

3) *“Contacten met het lokaal niveau.”*

Hoeveel beleid er ook gevoerd wordt, dit kan niet over de hoofden van de praktijkmensen heen gebeuren en daarom is contact met ‘het veld’ nodig opdat een uniforme aanpak kan gewaarborgd worden. In 2004 en 2005 werden spotters, dossierbeheerders en veiligheidsverantwoordelijken van elke club naar vaste gewoonte minimaal 2 maal samengebracht; het gaat hier om belangrijke vertegenwoordigers van het lokale niveau.

4) *“Het adviseren van de Minister van Binnenlandse Zaken over alle problemen gerelateerd aan het veiligheidsgebeuren rond voetbalwedstrijden en het aanpassen van de wetgeving inzake voetbal.”*

Advies kan plaatsvinden onder de vorm van antwoorden op parlementaire vragen, de jaarlijkse lijst van stadionverboden doorsturen... terwijl een voorstel tot wetswijziging er komt door de minister te wijzen op enkele prangende problemen (bijvoorbeeld de fankaart). Voor 2005 werd dan ook een evaluatie van de regelgeving vooropgesteld.

5) *“Het vertegenwoordigen van de Minister van Binnenlandse Zaken in de internationale werkgroepen.”*

Het samenwerkingsverband met Nederland dat tot doel heeft het grensoverschrijdende hooliganisme in kaart te brengen en ook de medewerking aan het veiligheidskader dat wordt opgezet voor het komende WK 2006 in Duitsland en het EK 2008 in Oostenrijk en Zwitserland verdienen hier vermelding.

6) *“Het uitvoeren van een media- en communicatiestrategie.”*

In het verleden zijn media niet steeds correct geweest met bijvoorbeeld het weergeven van cijfers omtrent de hoeveelheid stadionverboden op een bepaald moment. Er wordt voor 2005 dan ook nogmaals een efficiënt media- en communicatiebeleid vooropgesteld.

7) *“Het toepassen van de voetbalwet.”*

Tenslotte is er natuurlijk nog deze superbelangrijke toepassingstaak die ook in 2005 absolute prioriteit had en waarbij de voetbalcel gemachtigd is tot het opleggen van administratieve sancties aan zowel supporters als organisators van voetbalwedstrijden. Recente cijfers worden later in deze scriptie nog uitvoerig geanalyseerd.³⁵

2.4. Het Departement Veiligheid van de Koninklijke Belgische Voetbalbond

2.4.1. Situering en belangrijkheid

De eerste fundamenten van een overkoepelende sportbond werden reeds in 1895 gelegd en dit is uitgegroeid tot de huidige Koninklijke Belgische Voetbalbond (KBVB); de regering van Belgisch voetballand.³⁶ Het is in deze overkoepelend sportfederatie dat het Departement Veiligheid zijn vestiging heeft. De ontstaansgeschiedenis van dit departement is eigenlijk vrij kort in vergelijking met die van de vzw KBVB. Tot de jaren '80 was het voetbalgeweld in ons land namelijk zeer beperkt en het is pas met de gebeurtenissen van 29 mei 1985 (het Heizeldrama) dat de ontwikkeling van een veiligheidsbeleid in een stroomversnelling terecht kwam.³⁷ Eerst was er de Commissie Magotte die zich bezighield met de inspectie van de voetbalstadions in België.³⁸ Daarna zorgden achtereenvolgens de verplichte invoering van camera's in elk voetbalstadion van 1ste en 2de nationale afdeling, de komst van het stewardingsysteem en de invoering van stadionverboden voor een resem aan middelen om het voetbalgeweld in te dijken waarop deze vervolgens werden geïnstitutionaliseerd in een Departement Veiligheid van de KBVB.

De belangrijkheid van dit Departement situeert zich vooral in de coördinerende rol die het opneemt ten overstaan van de niet-politionele veiligheidsmensen. Men tracht opleiding, organisatie en continuïteit mee te geven aan deze doelgroep die bestaat uit veiligheidsverantwoordelijken, hoofdstewards, divisiechefs, stewards en controleurs. De belangrijkheid hiervan moet absoluut meer erkend worden, zowel door middel van meer

³⁵ Cfr. infra p.81

³⁶ BOIN, V., *Het gulden jubileumboek van de K.B.V.B. 1895-1945*, Brussel, Leclercq en de Haas, s.d., 321

³⁷ PIJNENBURG, B. en 'T HART, P., *Het Heizeldrama: rampzalig organiseren en kritieke beslissingen*, Alphen aan den Rijn, Tjeenk Willink, 1988, 200-201

³⁸ DEPS, B. en GULDEMONT, H., *100 jaar voetbal in België 1895-1995: Koninklijke Belgische Voetbalbond*, Roeselare, Roelarta, 1995, 128-130

middelen als door middel van een hogere kwaliteitscontrole. Hierbij spreek ik dan vanuit de ervaring die ik gedurende mijn 240 uren stage op dit Departement Veiligheid heb opgedaan.³⁹ Middelen voor veiligheid worden niet makkelijk vrijgemaakt, men ziet dit eerder als financieel verlies dan als investering in de toekomst. De coördinerende rol ten opzichte van die veiligheidsmensen komt hierdoor vaak onder druk te staan waardoor de perfectie niet steeds meer haalbaar is. Een andere aderlating is de afwezigheid van voldoende controle op de kwaliteit van deze veiligheidsactoren. Enkel capabele en gemotiveerde mensen kunnen een taak van steward tot veiligheidsverantwoordelijke op zich nemen, zoniet berokkent hun aanwezigheid meer kwaad dan goed. Deze aderlating is echter eerder een gevolg van dat gebrek aan middelen dan een aderlating in se.

2.4.2. Het bestrijdingspakket

Hoewel de betrachting van deze dienst reeds in een notendop geschetst is, zal ik de belangrijkste taken hierna op een rijtje zetten, telkens aangevuld met een actueel zichtpunt dat ik als ervaringsdeskundige gedurende mijn stage van 30 augustus 2005 tot en met 19 oktober 2005 verworven heb.⁴⁰ Vanuit de taken van deze dienst kunnen preventieve maatregelen mijns inziens een voedingsbodem vinden, eerder dan vanuit de taken van de twee voetbalcellen.

1) *“De redactie van cursussen en programma’s en het organiseren van de opleidingen voor veiligheidsverantwoordelijken en de verschillende stewardcategorieën.”*

Het Departement Veiligheid stelt de cursussen in functie van de verschillende opleidingen zelf samen waarbij het gezegd mag worden dat ze voldoende aandacht besteden aan de snel veranderende regelgeving in het voetbalveiligheidsbeleid. Bij de opleiding voor veiligheidsverantwoordelijken komt de klemtoon op het theoretisch aspect van voetbalveiligheid te liggen terwijl bij de stewards vooral de praktische kant ervan wordt belicht.

2) *“Verstrekken van informatie en documentatie aan clubs en derden.”*

Hier worden clubs als een belangrijk tussenstation beschouwd om informatie door te filteren naar stewardmensen (dit gebeurt dan meestal via de veiligheidsverantwoordelijke van een club) of naar supporters (dit gebeurt dan eerder door mensen die instaan voor de communicatie naar buiten toe).

3) *“De administratie en het dossierbeheer in verband met stadionverboden.”*

De informatie omtrent de personen die periodiek geen voetbalstadion meer mogen betreden worden hier sinds 2000 in een overzichtelijk systeem bijgehouden. Het moge duidelijk wezen

³⁹ HARDYNS, W., *Stageverslag + Persoonlijke Visietekst. Stagiair op het Departement Veiligheid van de Koninklijke Belgische Voetbalbond*, Gent, november 2005, 5-31 (stageverslag Criminologie)

⁴⁰ Gesprek met N. DE PAUW, veiligheidsverantwoordelijke KBVB, Brussel, 11 oktober 2005

dat hiervoor beroep moet gedaan worden op de Voetbalcel van het Ministerie van Binnenlandse Zaken.

4) *“Contacten met de Federale Overheid en politiediensten betreffende veiligheid bij voetbalwedstrijden.”*

Er is dus een vorm van samenwerking met de twee verschillende voetbalcellen. Men komt elkaar ook tegen in het eerder genoemde overlegforum wat toch wijst op de belangrijkheid inzake integratie van kennis van deze 3 ‘voetbalveiligheidsinstanties’.

2.5. Centrum voor Gelijkheid van Kansen en Racismebestrijding

2.5.1. Situering en belangrijkheid

Het Centrum voor Gelijkheid van Kansen en Racismebestrijding is een autonome openbare dienst ontstaan uit de politieke wil van het parlement en de regering en is opgericht in 1993.⁴¹ Het Centrum trekt ten strijde tegen zowel raciale als niet-raciale discriminatie in de samenleving en doet dit op een preventieve, pedagogische of zelfs een repressieve wijze.⁴²

Ook deze dienst vormt een belangrijke actor in de aanpak van voetbalcriminaliteit vandaag de dag. Het moge duidelijk zijn dat deze actor zich vooral toespitst op het verbale geweld in en rond de voetbalstadia, hoewel eventueel fysiek geweld dat hieruit kan voortspruiten niet zomaar buiten beschouwing kan gelaten worden. Haatgevoelens kunnen immers dermate proporties aannemen dat ze resulteren in fysieke gewelddaden. Om deze belangrijkheid te staven, kan ik alvast medelen dat het Centrum voor Gelijkheid van Kansen en Racismebestrijding de laatste tien jaar meer dan 100 dossiers heeft geopend op basis van racisme in de sport waarvan het overgrote deel uit het voetbal kwam.⁴³

Dat dit Centrum reeds goed verweven is in het voetbalveiligheidsbeleid kan men zien aan de samenwerkingverbanden die het onderhoudt met twee andere belangrijke instanties in het voetbalveiligheidsdomein, namelijk met de voetbalcel van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en met de Koninklijke Belgische Voetbalbond.

⁴¹ Wet 15 februari 1993 tot oprichting van een Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding, B.S., 19 november 1993

⁴² Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding: <http://www.antiracisme.be/nl/cgkr/intro.htm> [23/02/06]

⁴³ GHOLAMALIZAD, R., *Racisme en xenofobie in het Belgisch voetbal*, Brussel, Centrum voor gelijkheid van kansen en racismebestrijding, augustus 2005, 6 (presentatie in het kader van de opleiding voor veiligheidsverantwoordelijken)

- In 2003 werd met het de voetbalcel Binnenlandse Zaken een conventie ondertekend inzake de bestrijding van het verbaal geweld waarna vervolgens elk jaar een protocol werd afgesloten tussen beide.⁴⁴
- Ook in 2003 werd een samenwerking opgezet tussen het Centrum, de Belgische Voetbalbond en de Stichting Samen Kleurrijk Sporten waarbij een sociaal charter in het leven werd geroepen die alle clubs oproept om discriminatie, racisme en ander verbaal geweld geen kans te geven in het voetbal.⁴⁵

2.5.2. Het bestrijdingspakket

Zoals gezegd is de doelstelling van het Centrum het verbale geweld terugdringen op en rondom de Belgische voetbalvelden. Het takenpakket die het Centrum hiervoor hanteert kan wel eens verschillen van jaar tot jaar en krijgt vorm op basis van het voorgenoemde protocol dat wordt afgesloten met de voetbalcel Binnenlandse Zaken. Ik zal hier dan ook op een zo actueel mogelijke manier de bestrijdingsstrategie van het Centrum voor Gelijkheid van Kansen en Racismebestrijding pogen weer te geven aan de hand van het protocol voor 2005.⁴⁶

1) *“Sensibilisatie van de betrokken actoren.”*

In oktober 2005 was men nog steeds niet tot een situatie gekomen waarmee men zich kon verzoenen, waardoor de weg van blijvend actie voeren werd gekozen. Daarom werden er in deze maand 3 initiatieven uitgewerkt in het kader van de FARE-week (‘Football against racism in Europe’).⁴⁷ Stervoetballers doorheen gans Europa namen hieraan deel om de impact van het project kracht bij te zetten.⁴⁸

2) *“Vorming aanbieden aan de veiligheidsverantwoordelijken, de stewards, de spotters, de dossierbeheerders en de scheidsrechters.”*

Personen van het Centrum worden er op uitgestuurd om deze mensen een theoretische uiteenzetting te geven over de totstandkoming van racistisch en discriminerend gedrag in en rond voetbalstadia en tips worden meegedeeld hoe men hiermee het best kan omgaan.

3) *“Het in samenwerking met de Koninklijke Belgische Voetbalbond uitwerken van richtlijnen inzake de aanpak van racisme in de voetbalstadions.”*

⁴⁴ CENTRUM VOOR GELIJKHEID VAN KANSEN EN VOOR RACISMEBESTRIJDING, *Jaarverslag Centrum 2004*, Brussel, Jozef De Witte, 2005, 27 (jaarverslag)

⁴⁵ CENTRUM VOOR GELIJKHEID VAN KANSEN EN VOOR RACISMEBESTRIJDING, *Op stap naar diversiteit: 2002 jaarverslag*, Brussel, Jozef De Witte, 2003, 37-41 (jaarverslag)

⁴⁶ FOD BINNENLANDSE ZAKEN, *o.c.*, 84-85 (activiteitenrapport)

⁴⁷ G.V.O., ‘Belgisch voetbal tegen racisme’, *De Gentenaar*, 31 oktober 2005, p.3

⁴⁸ KONING BOUDEWIJNSTICHTING, *Stand up Speak up: Projectoproep 2005*, Brussel, oktober 2005, 8 p. (brochure)

Bij deze wordt uiteraard het sociaal charter voor ogen gehouden dat beide partijen samen hebben uitgewerkt en op basis daarvan gaat men op zoek naar maatregelen opdat clubs, spelers en fans dit sociaal charter zouden onderschrijven.⁴⁹

HOOFDSTUK 3: DE AANPAK OP HET TERREIN; HET NIET-POLITIONELE EN HET POLITIONELE BESTRIJDINGSAPPARAAT

3.1. Inleiding

In dit hoofdstuk zal ik dieper ingaan op de verschillende actoren die instaan voor de aanpak van het voetbalgeweld op het werkterrein. Voor, tijdens en na een voetbalwedstrijd zorgen zij ervoor dat de veiligheid voldoende kan gegarandeerd worden en dat wanpraktijken vermeden kunnen worden. Elk van deze bestrijdingsactoren kan toegewezen worden tot het niet-politionele bestrijdingsarsenaal of tot het politionele bestrijdingsarsenaal. Ik zal dan ook pogen deze tweedeling zo volledig mogelijk te behandelen opdat de lezer zich een beeld kan vormen van welke personen allemaal ingezet worden om voetbalcriminaliteit te vermijden, te detecteren, teniet te doen en te verbaliseren.

Dit hoofdstuk sluit ik af met enkele resultaten uit het onderzoek omtrent de evaluatie van zowel die niet-politionele als politionele veiligheidsmensen door de supporters.

3.2. Niet-politionele actoren

In dit eerste punt zal ik de actoren bespreken die instaan voor de veiligheid in en rondom voetbalstadia zonder dat zij hierbij over politionele bevoegdheden beschikken. In dit niet-politioneel bestrijdingsapparaat van de voetbalcriminaliteit valt er een duidelijke hiërarchie te bespeuren met aan de top de veiligheidsverantwoordelijke gevolgd door de hoofdsteward, de divisiechef, de steward, de kandidaat-steward en de controleur of suppoost. De fancoach valt eigenlijk niet in deze hiërarchie onder te brengen, maar kan in dit kader genoemd worden omdat ook deze actor zijn rol heeft in het niet-politioneel bestrijdingsapparaat.

3.2.1. De veiligheidsverantwoordelijke

Deze actor is de draaischijf van het niet-politionele bestrijdingsapparaat en als gevolg van de voetbalwet is elke organisator van een nationale of internationale voetbalwedstrijd nu

⁴⁹ WILLEMS, R., *Kan voetbal de wereld redden?: pleidooi voor ambiance & solidariteit*, Antwerpen, Houtekiet, 2004, 417

verplicht een ‘behoorlijk gemandateerde veiligheidsverantwoordelijke’ aan te stellen.⁵⁰ Deze laatste term is zeker niet zonder belang aangezien dit impliceert dat de veiligheidsverantwoordelijke de volmacht bezit tot het nemen van operationele beslissingen inzake veiligheid en waarbij hem zelfs financiële middelen ter beschikking kunnen gesteld worden. Dat de macht van de veiligheidsverantwoordelijke niet gering is, kan ook gezien worden aan het feit dat zijn stem inzake een burgerrechtelijk stadionverbod als zeer doorslaggevend wordt ervaren.⁵¹

Men kan deze actor beschouwen als ‘de directeur van de veiligheid’. Hij is de ‘topmanager’ die de lijnen uitzet voor de hoofdstewards, divisiechefs, stewards, parkwachters en suppoosten. Dit zijn als het ware zijn manschappen die hij opleidt, coördineert en voor elke wedstrijd opstelt. Hij moet er voor zorgen dat hij over een kwalitatieve groep beschikt die in staat is het veiligheidsdomein van een voetbalwedstrijd in goede banen te leiden. Vooraleer men echter kan aangesteld worden tot veiligheidsverantwoordelijke moet de persoon in kwestie onderworpen worden aan een theoretisch gesofistikeerde opleiding die georganiseerd wordt door het Departement Veiligheid van de KBVB.⁵²

De veiligheidsverantwoordelijke is tevens de vertegenwoordiger van zijn/haar club in de coördinatie-instanties van het veiligheidsbeleid.⁵³ In dit kader verdient de lokale adviesraad even kort toegelicht te worden. Deze raad wordt voorgezeten door de veiligheidsverantwoordelijke en zowel ordediensten als hulpdiensten maken hier deel van uit. Naargelang de thema’s die zullen besproken worden, kunnen er ook supportersverenigingen, fancoaches, buurtcomités... aanwezig zijn. Het lokale veiligheidsbeleid van de club wordt hier op elkaar afgestemd zonder dat de veiligheidsverantwoordelijke zich evenwel kan inmengen in de organisatie van de ordehandhaving (dit blijft zuiver politioneel). Maar deze lokale adviesraad kan dus gezien worden als een handig verbindingsinstrument tussen het niet-politionele bestrijdingsapparaat en het politionele bestrijdingsapparaat van voetbalcriminaliteit.

3.2.2. De hoofdsteward

Deze actor kan gezien worden als de rechterhand van de veiligheidsverantwoordelijke, de ‘manager van het middenkader’ als het ware. Het is de veiligheidsverantwoordelijke die oordeelt of een persoon in kwestie bekwaam genoeg is om de taak van hoofdsteward op zich

⁵⁰ Art. 6 Voetbalwet 1998

⁵¹ Cfr. infra p.81

⁵² PAUWAERT, D., *De veiligheidsverantwoordelijke, het “hoofd” van de veiligheid*, Brussel, Departement Veiligheid van de Koninklijke Belgische Voetbalbond, 8-15 (presentatie in het kader van de opleiding voor veiligheidsverantwoordelijken)

⁵³ MULLENNERS, F., ‘Spelen en brood: veiligheid bij voetbalwedstrijden’, *De orde van de dag: criminaliteit en samenleving*, 2004, afl. 27, (7), 10

te nemen, vervolgens zal ook hij aan een specifieke opleiding onderworpen worden. Net zoals de veiligheidsverantwoordelijke coördineert hij het werk van de stewards tijdens een wedstrijd en oefent hij er toezicht op uit. Hij zetelt ook in voorgenoemde lokale adviesraad en mag daar als de vertegenwoordiger van het totale stewardkorps aanzien worden.⁵⁴ De hoofdsteward zal herkenbaar zijn aan de bekende fluorescerende vest terwijl de veiligheidsverantwoordelijke niet noodzakelijk herkenbaar is op een wedstrijddag.

3.2.3. De divisiechef

Net onder de rang van hoofdsteward vinden we de divisiechef. Ook hij zal verkozen worden op basis van zijn bekwaamheid en een specifieke opleiding zal hierover uitsluitel geven. Deze divisiechefs superviseren en assisteren de stewards in een welbepaalde afdeling van de tribunes.⁵⁵ Hij is dus een beetje ‘de eerstelijns-manager’ in de hiërarchie. Vaak zullen zij in verbinding staan met de hoofdsteward of veiligheidsverantwoordelijke die eventueel vanuit een commandopost een bepaalde tribune kunnen observeren. Op die manier kunnen zij adequate aanwijzingen geven aan divisiechefs om problemen in een bepaalde tribune te voorkomen of genezen.

3.2.4. De steward

Nog een rang lager komen we terecht bij de stewards. Deze actoren kunnen we beschouwen als het ‘uitvoerend personeel’. Alvorens men steward is, wordt men eerst gedurende een stageperiode aangesteld als kandidaat-steward wat dus een nog lagere rang is dan de rang van steward. Deze actoren werden voor het eerst ingeschakeld in de risicowedstrijd Club Brugge K.V. – R.S.C. Anderlecht van 6 maart 1994 waarna men onmiddellijk besloot tot uitbreiding van dit stewardingsysteem.⁵⁶ Men zag hierin trouwens een uitstekend vervangmiddel voor de politiediensten die een veel te hoge kost voor de staat met zich meebrachten.⁵⁷

Tegenwoordig wordt de steward als volgt gedefinieerd: *“Een steward is een natuurlijke persoon, aangeworven door de organisator, om de toeschouwers te ontvangen en te begeleiden bij een nationale voetbalwedstrijd of een internationale voetbalwedstrijd, teneinde het goede verloop van de wedstrijd met het oog op de veiligheid van de toeschouwers te waarborgen.”*⁵⁸ Op basis van deze definitie worden volgende taken naar voren geschoven:⁵⁹

⁵⁴ DE PAUW, N., *Vigerende regelgeving m.b.t. de organisatie van voetbalwedstrijden*, Brussel, Departement Veiligheid van de Koninklijke Belgische Voetbalbond, 50-51 (presentatie in het kader van de opleiding voor veiligheidsverantwoordelijken)

⁵⁵ *Ibid.*, 51-52

⁵⁶ OVERLEGCOMMISSIE VOOR DE VEILIGHEID BIJ SPORTMANIFESTATIES, *De evaluatie van de inzet van stewards*, Brussel, Ministerie van Binnenlandse Zaken, 3 mei 1994 (vergaderingnota's)

⁵⁷ MINISTERIE VAN BINNENLANDSE ZAKEN, *Veiligheid bij voetbalwedstrijden*, Brussel, 1 september 1993 (persconferentie)

⁵⁸ Art. 2 al. 5 Voetbalwet 1998

⁵⁹ DE PAUW, N., *o.c.*, 55-60 (presentatie in het kader van de opleiding voor veiligheidsverantwoordelijken)

- het onthaal van de voetbalsupporters
- de toegangscontrole met de oppervlakkige fouillering
- de begeleiding van de voetbalsupporters naar hun plaats in het stadion
- het verstrekken van informatie aan de aanwezige ordediensten
- controle op de infrastructuur van het voetbalstadion
- vrijhouden van toegangs- en evacuatiewegen
- maatregelen in afwachting van de komst van hulp- en veiligheidsdiensten

3.2.5. De controleur of suppoost

Het is eerder verstandig de taak van de toegangscontrole niet naar stewards door te schuiven aangezien hierdoor andere prioriteiten zouden verwaarloosd worden waarvoor zij in wezen zijn opgeleid (zoals melding van problemen en onthaalfunctie). Daarom is het wenselijk dat veiligheidsverantwoordelijken ook een beroep kunnen doen op controleurs of suppoosten waardoor stewards meer aandacht kunnen schenken aan voornoemde opdrachten. Naar voetbalcriminaliteit toe wil ik hier even afglijden naar problemen in verband met ticketfraude. Ticketfraude gebeurt zeer vaak net voor de toegangspoorten van de voetbalstadia zodat de controleurs of suppoosten dienaangaande eventueel de opdracht kan gegeven worden een oogje in het zeil te houden, wat op termijn zijn vruchten kan afwerpen.

3.2.6. De fancoach

Deze actor vormt eigenlijk de expressie van een zuiver preventieve en offensieve aanpak van voetbalcriminaliteit. Voor het ontstaan van fancoaching moeten we reeds iets verder in de tijd terugkeren, namelijk naar 1988 toen een pilootproject van start ging bij Royal Antwerp F.C.⁶⁰ Net zoals bij het ontstaan van het stewardingsysteem was de overheid de mening toegedaan dat er een alternatief moest komen voor de steeds verder uitdeinende repressieve aanpak van het voetbalgeweld.⁶¹ Het kostenplaatje zou alsmaar toenemen en de indrukwekkende politiemacht zorgde voor wrevel en provocatie bij supportersgroepen. Dit was dan ook de reden dat het fancoachingproject in 1993 zelfs werd opgenomen in de toenmalige veiligheids- en preventiecontracten van het Ministerie van Binnenlandse Zaken.⁶²

Het werkterrein van de fancoach situeerde zich aanvankelijk in het voetbalstadion maar is gedurende de jaren '90 verschoven naar bepaalde risicoplatsen en cafés net buiten het

⁶⁰ HUYSENTRUYT, V., 'Geweldpreventie in voetbalstadions: fancoaching bij Standard Luik', *Pretekst*, 1997, afl. 16, (5), 5

⁶¹ VAN WELZENIS, I., *Fans of Hooligans? Constructieve aanpak van voetbalgeweld en –vandalisme door fan-coaching*, Leuven, Garant, 1992, 15

⁶² COMERON, M., 'Du gang au groupe social: une analyse socio-préventive' in *Football, ombres au spectacle: violences dans les stades le supportérisme menace-t-il l'ordre public?*, MINISTÈRE DE L' INTÉRIEURE, (ed.), Paris, IHESI, 1996, (47), 62-64

stadion en naar het maatschappelijke leven van de personen die zich vergapen aan voetbalcriminaliteit (vooral hooliganisme). Hierdoor wordt de functie van ‘straathoekwerker’ sterk benaderd wat reeds tot spanningen heeft geleid met de ordediensten. Voor hen vervagen de grenzen soms tussen fancoaches en medehooligans wat het werk van deze preventiewerkers uiteraard niet ten goede komt.⁶³ Daarenboven zijn expliciet aantoonbare resultaten zeer zeldzaam en moeilijk bereikbaar waardoor geloofwaardigheid in deze actor niet steeds evident is. Het dient dan ook gezegd dat het gebruik van dit preventieve project vandaag de dag een beetje op de achtergrond verschenen is, wat voor een stuk te wijten is aan het succes van het repressieve politionele apparaat op dit moment. ‘Never change a winning team’ lijkt me dienaangaande het uitgangspunt.

3.3. Politionele actoren

De voetbalwet heeft ervoor gezorgd dat het in de eerste plaats de organisator (de club dus) van een voetbalwedstrijd is die instaat voor het veilige verloop van een wedstrijd.⁶⁴ Dit heeft ertoe geleid dat het politionele bestrijdingsapparaat pas in actie treedt naarmate het niet-politionele apparaat de situatie niet meer onder controle lijkt te hebben. Hiermee is men tegemoet gekomen aan de genadeloze kritiek die men had op het provocatieve karakter van de politie in het stadion. De nadruk is volledig op de ‘efficiënte inzet’ komen te liggen.⁶⁵ Een verregaande samenwerking tussen de federale en lokale politiediensten is hier aan de orde. In dit punt zal ik deze 2 actoren dan ook iets duidelijker gaan situeren in het bestrijdingsdomein van de voetbalcriminaliteit. Om het plaatje compleet te maken is een korte vermelding van de bewakingsonderneming als actor van de private politie hier ook op zijn plaats.

3.3.1. De afstemming lokaal-federaal

Voor aanvang van elk voetbalseizoen zullen beide actoren, zowel de federale als lokale politie, rond de tafel gaan zitten. De burgemeester en de korpschef van de lokale politie van de betreffende zone waarin een specifieke voetbalclub gevestigd is en de bestuurlijke directeur-coördinator (de zogenaamde Dirco) in functie van de Algemene Directie Bestuurlijke Politie nemen dienaangaande plaats aan de tafel. Hier zal men tot een akkoord trachten te komen over de meest efficiënte inzet van de politiediensten voor elke wedstrijd van een nieuwe voetbalseizoen, op basis van de voorgeschreven parameters in de omzendbrief betreffende de efficiënte inzet van de ordediensten.⁶⁶ Op deze manier moet het kostenplaatje

⁶³ DE SMET, K., ‘Drie jaar city-coaching Anderlecht; Gebrek aan tastbare resultaten bemoeilijkt erkenning’, *Pretekst*, 1996, afl. 11, 23-24

⁶⁴ Art. 3 Voetbalwet 1998

⁶⁵ Ministeriële omzendbrief OOP 38 van 24 oktober 2002 betreffende de efficiënte inzet van de ordediensten naar aanleiding van voetbalwedstrijden en betreffende de informatiehuishouding en de taken van spotters, *B.S.*, 13 november 2002

⁶⁶ *Ibid.*

van de ordehandhaving bij voetbalwedstrijden sterk gereduceerd worden en zullen supporters niet meer geconfronteerd worden met overmatige en overbodige politieaanwezigheid. Wanneer de lokale politie nu niet op zichzelf kan instaan om het supportersgeweld de kop in te drukken, kan het zowel lateraal als supralokaal beroep doen op versterking.

3.3.2. De lokale politie

Het is de politiezone waarin een betreffende voetbalclub gevestigd is die verantwoordelijk is voor de openbare ordehandhaving. Hun taak bestaat in het vrijwaren van de openbare veiligheid en rust en in geval van incidenten het herstellen van deze openbare veiligheid.⁶⁷ Het komt echter voor dat de lokale politie van een politiezone deze openbare veiligheid niet kan garanderen bij bepaalde risicowedstrijden. Daarom bestaat voor hen de mogelijkheid te gaan aankloppen bij een andere politiezone om op deze manier hun troepen aan te sterken.⁶⁸ Zie hier dus de laterale versterking.

Enkele actoren werkzaam bij deze lokale politie verdienen iets meer in de schijnwerpers geplaatst te worden; met name de spotters, de cicerones en de dossierbeheerders:

- de spotters

De definitie van deze actor luidt als volgt: *“De spotter is een politieman of –vrouw die door zijn gespecialiseerde professionele kennis van de identiteit van de risicosupporters, alsook van hun tactieken en hun strategieën, enerzijds tactische en operationele ondersteuning geeft aan de openbare ordehandhaving bij voetbalwedstrijden en anderzijds de gerechtelijke en/of administratieve onderzoeken die eruit kunnen voortvloeien, leidt of ondersteunt.”*⁶⁹

Deze politieman handelt in burger, maar wel op een zichtbare wijze en hier bestaan nog steeds veel misverstanden over. Men denkt nog al te vaak dat de spotter een persoon is die infiltreert in ‘het hooliganmilieu’ of die zich in een bepaald compartiment van een voetbalstadion laat doorgaan als een gewone supporter (terwijl hij heimelijk zou observeren en informatie inwinnen). Niets is echter minder waar; de spotter is bij elk ‘lid’ van de harde kern van een voetbalclub bekend en omgekeerd.⁷⁰ De spotter zal het gedrag van deze supporters dan ook

⁶⁷ De lokale politie: http://www.police.be/LOKPOL_NL/organisatie.htm#hand [26/02/06]

⁶⁸ QUATAERT, J., o.c., 7 (presentatie in het kader van de opleiding voor veiligheidsverantwoordelijken)

⁶⁹ Ministeriële omzendbrief OOP 38 van 24 oktober 2002 betreffende de efficiënte inzet van de ordediensten naar aanleiding van voetbalwedstrijden en betreffende de informatiehuishouding en de taken van spotters, B.S., 13 november 2002

⁷⁰ Gesprek met E. SERVAEGE, dossierbeheerder Lokale Politie Kortrijk-Kuurne-Lendeledede, Kortrijk, 21 april 2006

ostentatief observeren en tussenkomen indien de niet-politionele actoren hun greep op het ordelijk verloop van een wedstrijd dreigen te verliezen. De spotters zullen hiervoor contact houden met de ordediensten die zich meer op de achtergrond houden, zo vormen zij de doorslaggevende schakel tot een eventuele mobilisatie en interventie van de aanwezige ordediensten.

Het moge duidelijk zijn dat de spotter dé persoon is die voetbalcriminaliteit het best kan inschatten (voornamelijk het hooliganfenomeen uiteraard) en dat hij dus dé persoon bij uitstek is waarop beroep moet gedaan worden naar aanloop van de veiligheidsorganisatie in het kader van een wedstrijd; zijn impact op het budget dat uitgetrokken wordt voor de veiligheid van een voetbalmatch is hier een voortvloeiende uit.⁷¹ Door middel van hun vergaarde informatie die zij opbouwen doorheen elke wedstrijd en door hun doorgedreven observatie van de risicosupporters en risicoplatsen van hun doelclub zowel voor, tijdens als na een wedstrijd, pogen zij enerzijds voetbalcriminaliteit (met de klemtoon op hooliganisme) te weerhouden en anderzijds de inzet van de ordedienst zo rendabel mogelijk te maken.

- de cicerones

Dit zijn eveneens lokale politieagenten die gespecialiseerd zijn in dezelfde domeinen als de spotters.⁷² Hun taak bestaat in het begeleiden en ontvangen van spotters van de bezoekende voetbalclub, deze bezoekende spotters dienen door de cicerones wegwijz gemaakt te worden opdat zij hun spotterstaak naar behoren kunnen uitvoeren. Ook deze cicerones zullen omwille van hun kennis over het risico van supportersgeweld een sleutelpositie vervullen in de organisatie van het veiligheidsdispositief voor een voetbalwedstrijd.

- de dossierbeheerders

Deze actoren van de lokale politie gaan door als een soort buffer tussen spotter en de Cel Integrale Voetbalveiligheid, dus een soort van buffer tussen de lokale en federale politie. Heel vaak zal deze dossierbeheerder 'de hoofdspotter' van dienst zijn (bijvoorbeeld bij R.S.C.Anderlecht, K.A.A.Gent...). Zoals vermeld vergaren de spotters gedurende elke wedstrijd door middel van hun observaties een pak aan informatie over risicosupporters en eventuele incidenten. Deze info wordt doorgegeven aan de dossierbeheerder die dit op zijn beurt ter beschikking stelt aan de Cel Integrale Voetbalveiligheid van de federale politie. Op die manier verhoogt men de kwaliteit van hun coördinerende taak aangezien de dossierbeheerders over gedetailleerde informatie beschikken die vergaard is aan de kern van het voetbalgeweld.

⁷¹ STRATSAERT, P., DEBROUX, S. en DUPUIS, B., *l.c.*, 44

⁷² *Ibid*, 47

De dossierbeheerder staat ook in voor het dossierbeheer en de dossieractualisatie van de risicosupporters op basis van de hen doorgezonden informatie.⁷³ Het IVV zal ook hiervan in kennis gesteld worden en de informatie analyseren en aanvullen waarna deze naargelang de behoeften zal doorgegeven worden aan de voetbalcel van het Ministerie van Binnenlandse Zaken. Bij de bespreking van deze laatste actor, heb ik er reeds op gewezen dat deze voetbalcel over de mogelijkheid beschikt om administratieve sancties (stadionverbod en/of geldboete) op te leggen aan ‘supporters’ die zich hebben laten verleiden tot voetbalcriminaliteit.

3.3.3. De federale politie

Bij bepaalde risicowedstrijden zal zelfs de hulp van de lokale politie van een andere politiezone niet volstaan om de veiligheid van een voetbalwedstrijd te kunnen garanderen. In dat geval kan er een beroep gedaan worden op de federale politie, meer bepaald op de Directie van de Algemene Reserve (DAR) van de Algemene Directie Bestuurlijke Politie (DGA).⁷⁴ Deze directie kan gespecialiseerde middelen en gespecialiseerde eenheden ter beschikking stellen om de handhaving van de openbare orde te verzekeren. We denken hierbij dan vooral aan de cavalerie en de sproeiwagens (‘het waterkanon’ zoals ze dit in het voetbalmilieu met graagte uitdrukken) die in deze context ten tonele verschijnen. Ziehier dus de supralokale versterking. Tenslotte is ook hun technisch advies die zij geven aan de bestuurlijke directeur-coördinator van belang vanwege de invloed die de Dirco heeft op de bepaling van de efficiënte inzet van de politiecapaciteit voor aanvang van een voetbalseizoen.⁷⁵

Laten we natuurlijk ook de coördinerende en informatieverwerkende rol niet vergeten van de reeds besproken Cel Integrale Voetbalveiligheid.⁷⁶ Deze voetbalcel heeft onder andere in september 2004 bijgedragen tot de oprichting van een werkgroep dossierbeheerders waarin een 13-tal dossierbeheerders van de lokale politie zich hebben aangesloten samen met het diensthoofd van de voetbalcel FOD Binnenlandse Zaken en 2 leidinggevende personen van het IVV.⁷⁷ Hun voorstellen om bepaalde werkwijzen te verbeteren en de uitwisseling van hun beste praktijken hebben een weerslag op een meer geïntegreerde werking.

3.3.4. De private politie

⁷³ Ministeriële omzendbrief OOP 38 van 24 oktober 2002 betreffende de efficiënte inzet van de ordediensten naar aanleiding van voetbalwedstrijden en betreffende de informatiehuishouding en de taken van spotters, *B.S.*, 13 november 2002

⁷⁴ STRATSAERT, P., DEBROUX, S. en DUPUIS, B., *l.c.*, 50

⁷⁵ De Belgische federale politie: <http://www.poldoc.be/dir/dga/dar/daraccn.htm> [27/02/06]

⁷⁶ Cfr. supra p.29

⁷⁷ CHARLIER, P., DE VREESE, S., MAES, B. en QUATAERT, J., *o.c.*, 86-87 (jaarverslag)

Een beroep op bewakingsondernemingen moet net zoals het stewardingsysteem ook begrepen worden in de context van het verlichten van het werk van de publieke politie. Het is echter van belang een duidelijk onderscheid te maken tussen taken voor een bewakingsonderneming en taken voor een steward. Het onthaal en de begeleiding van supportersgroepen is namelijk een taak die uitsluitend aan stewards wordt opgedragen. Waarvoor kan een bewakingsonderneming dan wel worden ingezet?⁷⁸

- 1) “Het bewaken van toegangen of onderdelen van het stadion die niet door derden mogen worden betreden.”
- 2) “Het bewaken van kassa’s, tickets en het wegbrengen van geldelijke opbrengsten.”
- 3) “De toegangscontroles tot VIP-ruimtes.”
- 4) “De bescherming van de scheidsrechters.”
- 5) “Het bewaken van parkings (zowel in als buiten het stadion).”

3.4. Supportersperceptie niet-politionele versus politionele veiligheidsmensen

ONDERZOEKSBEVINDING 1 (vraag 12 van de enquête)

Tabel 9. (On)tevredenheid van de supporters (ingedeeld naar risiconiveau van de clubs van 1ste klasse + de clubs van 2de klasse) over de stewarding tijdens voetbalwedstrijden

		<i>(On)tevredenheid over stewarding tijdens wedstrijd</i>			
		Ontevredenheid	Noch ontevreden, noch tevreden	Tevredenheid	Totaal
<i>Clubs per risiconiveau + 2^{de} klasse</i>	Hoog risiconiveau	N 52 % 10,9%	127 26,6%	299 62,6%	478 100,0%
	Middelmatig risiconiveau	N 87 % 16,4%	100 18,9%	342 64,7%	529 100,0%
	Gering risiconiveau	N 12 % 10,0%	38 31,7%	70 58,3%	120 100,0%
	Minimaal risiconiveau	N 121 % 21,3%	106 18,7%	341 60,0%	568 100,0%
	2 ^{de} klasse	N 147 % 14,4%	180 17,7%	692 67,9%	1019 100,0%
Totaal		N 419 % 15,4%	551 20,3%	1744 64,3%	2714 100,0%

Item nonrespons=9,0% (269 van 2983)

Chi-kwadraat=48,624 df=8 p<0,000

⁷⁸ Ministeriële omzendbrief OOP 38 van 24 oktober 2002 betreffende de efficiënte inzet van de ordediensten naar aanleiding van voetbalwedstrijden en betreffende de informatiehuishouding en de taken van spotters, B.S., 13 november 2002

Tabel 10. (On)tevredenheid van de supporters (ingedeeld naar risiconiveau van de clubs van 1ste klasse + de clubs van 2de klasse) over het optreden van de politie tijdens voetbalwedstrijden

		<i>(On)tevredenheid over optreden politie tijdens wedstrijden</i>				
			Ontevredenheid	Noch ontevreden, noch tevreden	Tevredenheid	Totaal
<i>Clubs per risiconiveau + 2^{de} klasse</i>	Hoog risiconiveau	N 133 % 27,9%	122 25,6%	221 46,4%	476 100,0%	
	Middelmatig risiconiveau	N 179 % 33,8%	134 25,3%	217 40,9%	530 100,0%	
	Gering risiconiveau	N 36 % 30,0%	28 23,3%	56 46,7%	120 100,0%	
	Minimaal risiconiveau	N 145 % 25,6%	130 22,9%	292 51,5%	567 100,0%	
	2 ^{de} klasse	N 397 % 38,9%	216 21,2%	408 40,0%	1021 100,0%	
Totaal		N 890 % 32,8%	630 23,2%	1194 44,0%	2714 100,0%	

Item nonrespons=9,0% (269 van 2983)

Chi-kwadraat=41,470 df=8 p<0,000

Wat direct in het oog springt bij een vergelijk van beide tabellen is dat er slechts 15,4% van het totaal aan bevroegde supporters blij geeft van een lichte tot enorme ontevredenheid over de werking van het stewardingsysteem tijdens voetbalwedstrijden, terwijl die ontevredenheid voor wat betreft het optreden van de politiediensten oploopt tot meer dan het dubbel hiervan (32,8%). Het lijkt er dus op dat het niet-politionele bestrijdingsapparaat beter aanvaard wordt dan het politionele apparaat om de veiligheid van voetbalwedstrijden in goede banen te leiden.

Een opvallend resultaat dat uit de (on)tevredenheidstabel voor stewarding naar voren komt, is het verschil in ontevredenheid tussen supporters van clubs met een hoog risiconiveau (10,9%) en supporters van clubs met een minimaal risiconiveau (21,3%).⁷⁹ Dit kan erop wijzen dat bij deze eerstgenoemde clubs een meer professioneel uitgebouwde stewardwerking op poten is gezet. Deze clubs met een hoog risiconiveau hebben trouwens het hoogste budget en supporterspotentieel van alle clubs in België. Het feit dat deze clubs als eersten het

⁷⁹ Cfr. supra p.46

stewardingsysteem hebben ingevoerd, kan ook tot deze betere aanvaarding hebben bijgedragen.⁸⁰ Verder onderzoek moet hier uitsluitsel over geven.

Wat opmerkelijk is bij de (on)tevredenheidstabel over het politieoptreden is de hogere ontevredenheid van de supporters van de 2de klasse clubs (38,9%) in vergelijking met de ontevredenheid die supporters van de 1ste klasse koesteren (van 25,6% tot 33,8%). Kan dit te wijten zijn aan percepties omtrent de meer overbodige en té overdreven aanwezigheid van politiediensten bij 2de klasse clubs of is het eerder de werking van deze politiediensten zelf die als minder bevredigender wordt ervaren op dit lagere voetbalniveau?

ONDERZOEKSBEVINDING 2 (vraag 15 van de enquête)

Tabel 11. Verslechtering van de stemming van de supporters (ingedeeld naar risiconiveau van de clubs van 1ste klasse + de clubs van 2de klasse) wegens de stewards

		<i>Verslechtering van de stemming na een slechte match wegens de stewards</i>						
			Heel erg	Erg	Een beetje	Niet echt	Helemaal niet	Totaal
<i>Clubs per risiconiveau + 2^{de} klasse</i>	Hoog risiconiveau	N %	11 2,3%	18 3,8%	63 13,4%	233 49,6%	145 30,9%	470 100,0%
	Middelmatig risiconiveau	N %	22 4,2%	33 6,3%	72 13,8%	270 51,7%	125 23,9%	522 100,0%
	Gering risiconiveau	N %	4 3,4%	4 3,4%	20 17,1%	55 47,0%	34 29,1%	117 100,0%
	Minimaal risiconiveau	N %	23 4,1%	56 10,1%	75 13,5%	242 43,6%	159 28,6%	555 100,0%
	2 ^{de} klasse	N %	41 4,1%	46 4,6%	147 14,6%	499 49,6%	273 27,1%	1006 100,0%
Totaal		N %	101 3,8%	157 5,9%	377 14,1%	1299 48,7%	736 27,6%	2670 100,0%

Item nonrespons=10,5% (313 van 2983)

Chi-kwadraat=37,928 df=16 p<0,002

Onderzoek bij Japanse voetbalsupporters heeft aangetoond dat fans van een verliezende club significant meer kwaad, triest, gekrenkt, vervelend en haatdragend zijn dan de supporters van een winnend team.⁸¹ Het lijkt er nu op dat die slechte stemming in een nog negatievere richting kan evolueren omwille van een aanwezigheid van politiediensten (13,6+14,9+26,9=55,4%) eerder dan omwille van de aanwezigheid van stewards (3,8+5,9+14,1=23,8%). Het valt dus aan te raden dat hiermee rekening wordt gehouden

⁸⁰ Gesprek met E. SERVAEGE, dossierbeheerder Lokale Politie Kortrijk-Kuurne-Lendeledede, Kortrijk, 21 april 2006

⁸¹ KERR, J.H., WILSON, G.V., NAKAMURA, I. en SUDO, Y., 'Emotional dynamics of soccer fans at winning and losing games', *Personality and Individual Differences*, 2005, (1855), 1863-1865

wanneer supporters na een tegenvallend resultaat voor wat betreft hun club, het stadion verlaten. Voor meer dan 1 op 2 supporters kan een té nadrukkelijke aanwezigheid van politiemensen in die situatie namelijk de olie op het vuur betekenen.

Tabel 12. Verslechtering van de stemming van de supporters (ingedeeld naar risiconiveau van de clubs van 1ste klasse + de clubs van 2de klasse) wegens de politiediensten

		<i>Verslechtering van de stemming na een slechte match wegens de politiediensten</i>						
			Heel erg	Erg	Een beetje	Niet echt	Helemaal niet	Totaal
<i>Clubs per risiconiveau + 2^{de} klasse</i>	Hoog risiconiveau	N %	50 10,8%	67 14,4%	142 30,5%	130 28,0%	76 16,3%	465 100,0%
	Middelmatig risiconiveau	N %	92 18,0%	78 15,3%	144 28,2%	135 26,4%	62 12,1%	511 100,0%
	Gering risiconiveau	N %	12 10,3%	9 7,8%	29 25,0%	45 38,8%	21 18,1%	116 100,0%
	Minimaal risiconiveau	N %	44 8,1%	64 11,7%	138 25,3%	187 34,3%	112 20,6%	545 100,0%
	2 ^{de} klasse	N %	157 16,0%	173 17,7%	252 25,7%	275 28,1%	122 12,5%	979 100,0%
Totaal		N %	355 13,6%	391 14,9%	705 26,9%	772 29,5%	393 15,0%	2616 100,0%

Item nonrespons=12,3% (367 van 2983)

Chi-kwadraat=73,835 df=16 p<0,000

Wanneer we kijken naar de stemmingsverslechtering vanwege de stewards, valt het ook hier onmiddellijk weer op dat supporters van clubs met een hoog risiconiveau (2,3+3,8+13,4=19,5%) het beduidend minder moeilijk hebben met de aanwezigheid van stewards dan supporters van clubs met een minimaal risiconiveau (4,1+10,1+13,5=27,7%). Verder onderzoek moet dienaangaande uitwijzen in welke mate stewards van beide soorten clubs zich op een verschillende manier profileren.

Diezelfde supporters van clubs met hoog risiconiveau hebben het anderzijds dan weer lastiger met politiemensen na een teleurstellende wedstrijd van hun club (10,8+14,4+30,5=55,7%) in tegenstelling tot de supporters van clubs van minimaal risiconiveau (8,1+11,7+25,3=45,1%). Dergelijke cijfers kunnen van belang zijn bij een supportersbegeleiding naar buiten toe wanneer deze ontgoocheld zijn over het resultaat dat hun club heeft behaald. ‘Match-lezing’ lijkt me dienaangaande een geschikte term.

HOOFDSTUK 4: ACTOREN MET EEN ENORME IMPACT OP VOETBALSUPPORTERS (EN INDIRECT OOK OP VOETBALCRIMINALITEIT)

4.1. Inleiding

De invloed van bepaalde actoren op een supporterslegioen kan verstrekkende gevolgen aannemen. Drie actoren lijken me van groot belang; de voetbalclub, de spelers en de media. Hun invloed kan zowel negatieve als positieve resultaten genereren wat voor beleidsmensen een aanzet dient te zijn om die negatieve impact in samenwerking met deze actoren te bestrijden en die positieve impact te stimuleren. Enkele van die negatieve invloeden zullen in dit hoofdstuk geïllustreerd worden.

4.2. De voetbalclub

Een voetbalclub is de organisator van elke thuiswedstrijd die hij afwerkt op eigen terrein, hij is namelijk *“de rechtspersoon die een nationale voetbalwedstrijd of een internationale voetbalwedstrijd geheel of ten dele organiseert of laat organiseren, op eigen initiatief of op initiatief van een derde”* volgens de definitie van de voetbalwet.⁸² En aangezien de organisatoren instaan voor het ordelijk verloop van een wedstrijd, zullen de voetbalclubs dus de nodige maatregelen dienen uit te voeren opdat de veiligheid van elke bezoeker kan gegarandeerd worden en wangedrag van bepaalde supportersgroepen kan uitgesloten worden.

De impact van een voetbalclub op voetbalcriminaliteit kan ook op een veel onrechtstreekser manier plaatsvinden. Elke voetbalclub heeft namelijk een reputatie en het kan als een waarheid naar voren geschoven worden dat het ombuigen van dergelijk ‘etiket’ allerm minst makkelijk te noemen is. Het zijn vooral de media en de supporters van andere clubs die deze reputatie van een bepaalde ploeg helpen in stand houden, waardoor er bij de supporters van elke club als het ware een zelfbeeld (of beter een groepsbeeld) gevormd wordt waarnaar zij zich in meer of mindere mate zullen gaan gedragen. Maar dit oordeel komt in eerste instantie uiteraard tot stand vanuit de mentaliteit van een bepaalde club. Als voorbeeld kan ik misschien R.Standard de Liège aanhalen; een club die nog steeds de reputatie heeft door zeer

⁸² Art. 2 al. 4 Voetbalwet 1998

fanatieke bestuursmensen en supportersgroepen omringd te zijn, die er tevens niet voor terugdeinzen op sommige momenten hardhandig uit de hoek te komen. Het voorval op het terrein van K.A.A.Gent op 14 maart 2004 kan hier als getuige dienst doen; zowel bestuurslui waaronder vooral topmanager Luciano d'Onofrio als spelers met Emile Mpenza in de hoofdrol gingen hier zwaar door het lint.⁸³ Luttele ogenblikken later sloeg het geweld over op de supporters uit Luik die op hun beurt een grote ravage aanbrachten zowel binnen als buiten het stadion. De club draagt deze tamelijk gewelddadige reputatie reeds jaren met zich mee en het lijkt vandaag de dag nog steeds niet makkelijk zich hiervan te ontdoen. De gewelddadige gedragingen komen in de schijnwerpers te staan waardoor de reputatie van de club nog maar eens bevestigd wordt, wat verdere escalatie in de negatieve zin zeker en vast niet uitsluit. Een self-fulfilling prophecy?!⁸⁴

4.3. De spelers

Ook de invloed van voetballers op voetbalgeweld van supporters valt niet te ontkennen. Voetballers zijn dé ultieme helden en worden op een bijna goddelijke manier aanbeden. Bijwijlen tienduizenden supporters vereren 11 individuen waarbij ze zich bijna uitsluitend baseren op de voetbalsuccessen die deze 11 clubspelers voortbrengen. Eigenschappen van clubspelers die niet steeds een toonbeeld zijn van sportiviteit worden er maar al te graag bijgenomen, zolang er maar succes behaald wordt. Supporters identificeren zich zelfs dusdanig dat ze het gedrag van hun voetbalidolen klakkeloos gaan overnemen, hoe verwerpbaar het ook moge zijn. Ook het feit dat bepaalde mediakanalen dikwijls eerder aandacht besteden aan gewelddadig gedrag van professionele spelers dan aan de louter sportieve feiten zal mijns inziens enkel leiden tot meer imitatiegedrag onder bepaalde supportersgroepen. Op het internet tieren er bijvoorbeeld een pak filmpjes, die een compilatie van de meest agressieve spelersuitingen voorstellen, welig in het rond.⁸⁵

Spelers zouden in de toekomst nog meer moeten betrokken worden bij acties omtrent de indijking van voetbalcriminaliteit. In het verleden heeft men deze inbreng zeer sterk verwaarloosd en het kan alleen maar toegejuicht worden dat er vandaag de dag dan toch een begin gemaakt wordt met het betrekken van spelers in allerlei acties naar supporters toe, bijvoorbeeld de recente antiracismecampagnes. Men is zich bewust van de symboolfunctie die spelers dienen uit te oefenen, hoewel dit misschien als contradictoair kan beschouwd worden wanneer men zich de hardheid van het voetbalspel voor de geest haalt. Is voetbal dan werkelijk gelijk aan 'oorlog minus het schieten' zoals de befaamde George Orwell indertijd

⁸³ COLIN, F., 'Tijd voor maatregelen', *De Standaard*, 18 maart 2004, p.38

⁸⁴ KRISHNA, D., 'The Self-Fulfilling Prophecy and the Nature of Society', *American Sociological Review*, 1971, 1104-1107

⁸⁵ YouTube: http://www.youtube.com/player.swf?video_id=4aF8Gq4-iiw [01/03/06]

postuleerde?⁸⁶ Of kan voetbal op een danig vredige manier gespeeld worden zonder aan de aantrekkelijkheid van het spel te tornen? Ik stel voor hier de Fair Play gedragscode van de 'Fédération Internationale de Football Association' (de FIFA, dit is de Internationale Voetbalbond) voor ogen te houden.⁸⁷ Het Fair Play principe ondermijnt de eigenheid van het voetbalspel niet zodat er nog steeds hard/hart tegen hard/hart kan gespeeld worden, maar het roept wel op tot menselijk respect en verwerping van allerlei wanpraktijken die de sport in een diskrediet zouden kunnen brengen.

4.4. De media

Tijdens voetbalwedstrijden vinden we ook de media in het voetbalstadion terug als belangrijke actor die in verband kan gebracht worden met de problematiek rond voetbalcriminaliteit. Verschillende bronnen hebben reeds aangegeven dat mediavertoon van sport in samenhang met geweld tot imitatiegedrag leidt in het dagelijkse leven (De leertheorie van Bandura kan hier naar voren geschoven worden als theoretisch model).⁸⁸

- Reeds een poos geleden heeft onderzoek naar de invloed van sportagressie op televisie aangetoond dat pro-sociale toonbeelden eerder een positieve invloed zouden hebben op het sportgedrag van jongeren.⁸⁹
- Ander onderzoek wees erop dat 42 % van een steekproef bij de 'ontvangers' van mediabeelden toegaf dat het zien van agressie in sportreportages een invloed had op hun gedrag.⁹⁰

Op basis hiervan stellen dat de media een directe oorzaak zouden zijn van voetbalcriminaliteit zou wellicht iets té verregaand zijn en daarom dient hun invloed toch wel gerelativeerd te worden. Wel lijkt het verstandig voor ogen te houden dat hier sprake kan zijn van een onrechtstreekse invloed van de media op voetbalcriminaliteit. Bepaalde mediakanalen kunnen immers bijdragen tot versterkingen en uitbreidingen van bestaande voetbalcriminogene situaties.⁹¹ Die impact laat zich volgens mij op 2 gebieden zeer duidelijk gelden:

1) Het staat vast dat bepaalde supportersgroepen die zich inlaten met voetbalcriminele handelingen 'kicken' op de aandacht die aan hun wanpraktijken wordt geschonken en het

⁸⁶ MORRIS, D. en SCHEEPMAKER, N., *Spel om de bal: over tradities en rituelen, spelers en supporters in de fascinerende wereld van het voetbal*, Amsterdam, Elsevier, 1982, 119

⁸⁷ COMMITTEE FOR ETHICS AND FAIR PLAY (s.d.) 'Fair Play Code of Conduct' [WWW]. FIFA: <http://www.fifa.com/en/fairplay/fairplay/0,1256,12,00.html> [01/03/06]

⁸⁸ TAN, A.S., 'Social Learning of Agression from Television' in *Perspectives on media effects*, BRYANT, J. en ZILLMANN, D., (eds.), Hillsdale (N.J.), Erlbaum, 1986, 41-55

⁸⁹ MORIARTY, D., Mc CABE, A. en PRPICH, M., 'SIR/CAR studies of television and youth sports', *International Journal of Sports psychology*, 1979, 122-129

⁹⁰ LEDUC, L. en MORIARTY, D., 'A sceptical public favour self regulation of aggressiveness in televised sports', *C.A.H.P.E.R.-journal*, 1978, afl. 5, 19-21

⁹¹ BACHLEITNER, R., 'Attitudes towards the Value of Sport', *International Review of Sport Sociology*, 1983, 99-102

arriveert voor hen dan ook als een geschenk uit de hemel wanneer allerlei media rapporteren over hun bestaan en hun specifieke handelingen. Dit geldt vooral voor de voetbalhooligans die behoren tot een specifieke 'side' (een hooliangroepering van een voetbalclub). Een empirisch onderzoek van Van der Brug en Meijs zetten deze vaststelling kracht bij. Niet minder dan 77 % van hun bevraagde respondenten vond het belangrijk dat media rapporteren over hun 'side'.⁹² De kick die zij krijgen van deze berichtgeving over hun daden zal hun gedrag volgens mij alleen maar versterken en doen toenemen.

2) De invloed kan ook doorwerken tot op het gebied van de 'gewone' supporters. Dit wil ik staven aan de hand van twee theorieën:

- De stimulatietheorie: mediaberichtgeving over voetbalcriminaliteit zou gewelddadig gedrag bij de supporters uitlokken en stimuleren. Vooral ontevreden jongeren die normaal gezien niet meedoen aan allerlei vormen van voetbalcriminaliteit lopen gevaar hiertoe verleid te worden.⁹³
- De observatietheorie: mediaberichtgeving over voetbalcriminaliteit zou ertoe leiden dat bepaalde supporters (ook hier weer vooral jongeren) deze negatieve gedragingen gaan overnemen. Ze leren dit gedrag door de langdurige observatie ervan en zullen hun eigen gewelddadig gedrag hierdoor gaan legitimeren.⁹⁴

Met enige voorzichtigheid durf ik beweren dat de mediaverslaggeving omtrent voetbalcriminele feiten met betrekking tot supporters de laatste jaren en dan vooral vanaf het jaar 2005 tot op heden, een stuk minder sensatiegericht is geworden en zich meer beperkt tot de loutere essentie van de voorvallen. Dit blijkt alvast uit een verzameling die ik heb aangelegd omtrent de verslaggeving van voetbalcriminaliteit van het huidige seizoen 2005/2006. Van deze verbetering was in de jaren '80 en '90 nog totaal geen sprake. De concurrentieslag tussen verscheidene mediastations om een plaatsje te bemachtigen op een marktplein in Charleroi tijdens EURO 2000 om zo een prima zicht te hebben op eventuele supportersrellen die daar zouden plaatsvinden en het uitlokken van die supportersrellen door sommige journalisten die hiervoor zelfs supporters omkochten, kunnen gelden als een climax waarna de langzame verbetering zich inzette.⁹⁵ Uiteraard kan deze recente verbetering inzake waarheidsgetrouwe berichtgeving van supportersgeweld ook te wijten zijn aan het feit dat er momenteel minder gewelddadige gebeurtenissen optreden op voetbalcrimineel vlak en/of aan het feit dat de sensatie die het gokschandaal momenteel in de Belgische voetbalwereld

⁹² VAN DER BRUG, H. en MEIJS, J., 'De media en het voetbalvandalisme', *Tijdschrift voor psychologie*, 1989, afl. 5, (42), 45

⁹³ DUNNING, E., MURPHY, P. en WILLIAMS, J., *The roots of football hooliganism: a historical and sociological study*, London, Routledge and Kegan Paul, 1988, 185-186

⁹⁴ KUGEL, J., 'De betekenis van fair play in een geïntegreerd sportbeleid' in *Promotion of fair play*, HAHN, E. en REMANS, A., (eds.), Brussel, Internationale Stichting De Backer-Van Ocken voor de Strijd tegen het geweld in de Sport, 1988, (139), 140-142

⁹⁵ VAN GAGELDONK, P., *Handboek Hooligan*, Amsterdam, Nijgh en van Ditmar, 2001, 646-667

teweegbrengt, de drang naar onthutsende berichtgeving op het gebied van supportersgeweld volledig langs de kant schuift.

HOOFDSTUK 5: DE ‘VOETBALSUPPORTERS’; HET GROOTSTE DEEL SLACHTOFFER EN EEN BEPERKTE GROEP DADER VAN VOETBALCRIMINALITEIT

5.1. Inleiding

Aangezien mijn scriptie handelt over voetbalcriminaliteit gepleegd door ‘supporters’ vormt deze actor hét centrale punt in het ganse verhaal. Dit dient echter ietwat genuanceerd te worden; ‘supporters’ die zich inlaten met voetbalcriminele gedragingen vormen namelijk slechts een klein percentage van het totale supporterskorps dat zich achter een voetbalclub schaart. Dit laatste hoofdstuk staat even stil bij die heterogeniteit van de actor ‘voetbalsupporters’ en er wordt ook een toelichting gegeven omtrent de stem die de Supportersfederatie Profclubs voor de voetbalsupporters vertolkt.

5.2. De supporters

5.2.1. De heterogeniteit van het supporterslegioen

Zonder supporters is er geen professioneel voetbal mogelijk. Zij zorgen niet enkel voor een groot aandeel in de inkomsten van een voetbalclub; hun mobilisatie en gedrevenheid heeft er ook voor gezorgd en zorgt er nog steeds voor dat de voetbalsport op een fabuleuze wijze ‘in the picture’ is komen te staan. Naast de miljoenen supporters die wekelijks wereldwijd een voetbalwedstrijd gaan bijwonen, zijn er ook nog eens de miljoenen fans die een wedstrijd op de televisie bekijken (wat onrechtstreeks ook voor clubinkomsten zorgt). Men kan zelfs stellen dat dé gebeurtenis uit de menselijke geschiedenis die het meeste publiek heeft aangetrokken, het voetbal is (in 1978 hebben bijvoorbeeld meer dan een miljard mensen de tijd vrij gemaakt om naar de finale van het WK tussen Nederland en Argentinië te kijken).⁹⁶ In de grond mag het dan wel een simpel balspelletje genoemd worden, de symboliek en emotie die erachter schuilgaan maken het voor de grote menigte voetbalsupporters tot een onderdeel van hun leven.

Om even een beeld te geven van het Belgische toeschouwerspotentieel wil ik meegeven dat de eerste nationale voetbalklasse van ons land in het voetbalseizoen 2004/2005 ongeveer 2911800 voetbalsupporters op de been bracht (dit betekent een gemiddelde van 9516

⁹⁶ MORRIS, D. en SCHEEPMAKER, N., *o.c.*, 7

toeschouwers per voetbalwedstrijd). Voor de tweede nationale voetbalklasse in datzelfde voetbalseizoen 2004/2005 waren dit in totaal 523700 voetbalsupporters (wat neerkomt op een gemiddelde van 1711 toeschouwers per voetbalwedstrijd).⁹⁷ Vooral voor de eerste nationale voetbalcompetitie betekent dit dat een professioneel georganiseerd en gecoördineerd veiligheidsbeleid meer dan wenselijk is aangezien het hier toch telkens om een aanzienlijke mensenbijeenkomst gaat waar risicovol gedrag niet uitgesloten kan worden.

Onder die grote schare aan supporters kan men verscheidene typologieën gaan waarnemen waar menig auteur zich reeds op heeft toegespitst.⁹⁸ Belangrijk is dat het de lezer duidelijk mag zijn dat voetbalsupporters net als de totale samenleving niet als een homogene groep van personen kan beschouwd worden. Zo kan men in de categorie van voetbalsupporters ook een continuüm waarnemen van allerm minst gewelddadig tot heel gewelddadig georiënteerde personen, van allerm minst racistisch tot heel racistisch georiënteerde personen... Alle voetbalsupporters over dezelfde kam scheren staat dus gelijk met de totale samenleving als een homogeniteit beschouwen, wat een flater van jewelste zou zijn!

Het moge duidelijk zijn dat er onder die omvangrijke categorie voetbalsupporters dus een klein percentage voetbalhooligans, voetbalvandalen, racisten, fraudeurs... kan onderscheiden worden. Ondanks deze niet echt flatteuze eigenschappen blijven het echter wel voetbalsupporters, namelijk aanhangers van een bepaalde voetbalclub.⁹⁹

5.2.2. De Supportersfederatie Profclubs

Tenslotte wil ik bij de bespreking van deze actor nog een laatste punt aanhalen, namelijk het bestaan van een overkoepelende vereniging als belangenbehartiger van de supporters. Elke voetbalclub beschikt over x aantal supportersclubs of supportersverenigingen; deze kunnen zich vrijwillig aansluiten bij de supportersfederatie van hun betreffende voetbalclub waarna deze supportersfederaties van de voetbalploegen met een professioneel statuut of van de voetbalploegen uit de eerste voetbalklasse zich vrijwillig kunnen aansluiten bij de Supportersfederatie Profclubs (SfP). Onder de supportersfederaties van de verschillende clubs was er reeds sprake van een informeel overleg, maar het is pas in 2004 dat men overging tot een zekere structuralisering door middel van de oprichting van de Supportersfederatie Profclubs.¹⁰⁰ De bestaansreden hiervan ligt in het feit dat de supporter zijn greep op zijn favoriete sport niet mag verliezen en dat de hele grote groep van voorname voetbalsupporters niet de dupe mag worden van beleidsmaatregelen die men wil nemen om de onregelmatigheden van de kleine groep 'delinquente' voetbalsupporters de kop in te drukken.

⁹⁷ Belgian Soccer Database: <http://www.bsdb.be/uitslagen.asp> [28/02/06]

⁹⁸ MORRIS, D. en SCHEEPMAKER, N., *o.c.*, 234-241

⁹⁹ VAN WELZENIS, I., *o.c.*, 16-17

¹⁰⁰ Supportersfederatie Profclubs: <http://www.supportersfederatieprofclubs.be/activiteiten.htm> [28/02/06]

Dialogo en inspraak zijn twee begrippen die de Supportersfederatie Profclubs hoog in het vaandel draagt en zoveel als mogelijk tracht af te dwingen. Ondanks de korte geschiedenis van dit orgaan, heeft het zich toch al weten in te werken in een aantal samenwerkingsverbanden waar gehoor kan worden gegeven aan haar standpunten. Concreet betreft het:¹⁰¹

- een zesmaandelijks veiligheidsoverleg met de voetbalcel van Binnenlandse Zaken
- overleg over de relatie ‘voetbal en racisme’ met het Centrum voor Gelijkheid van Kansen en Racismebestrijding en de voetbalcel Binnenlandse Zaken
- een opvolging van de plannen in verband met het Open Stadionmodel

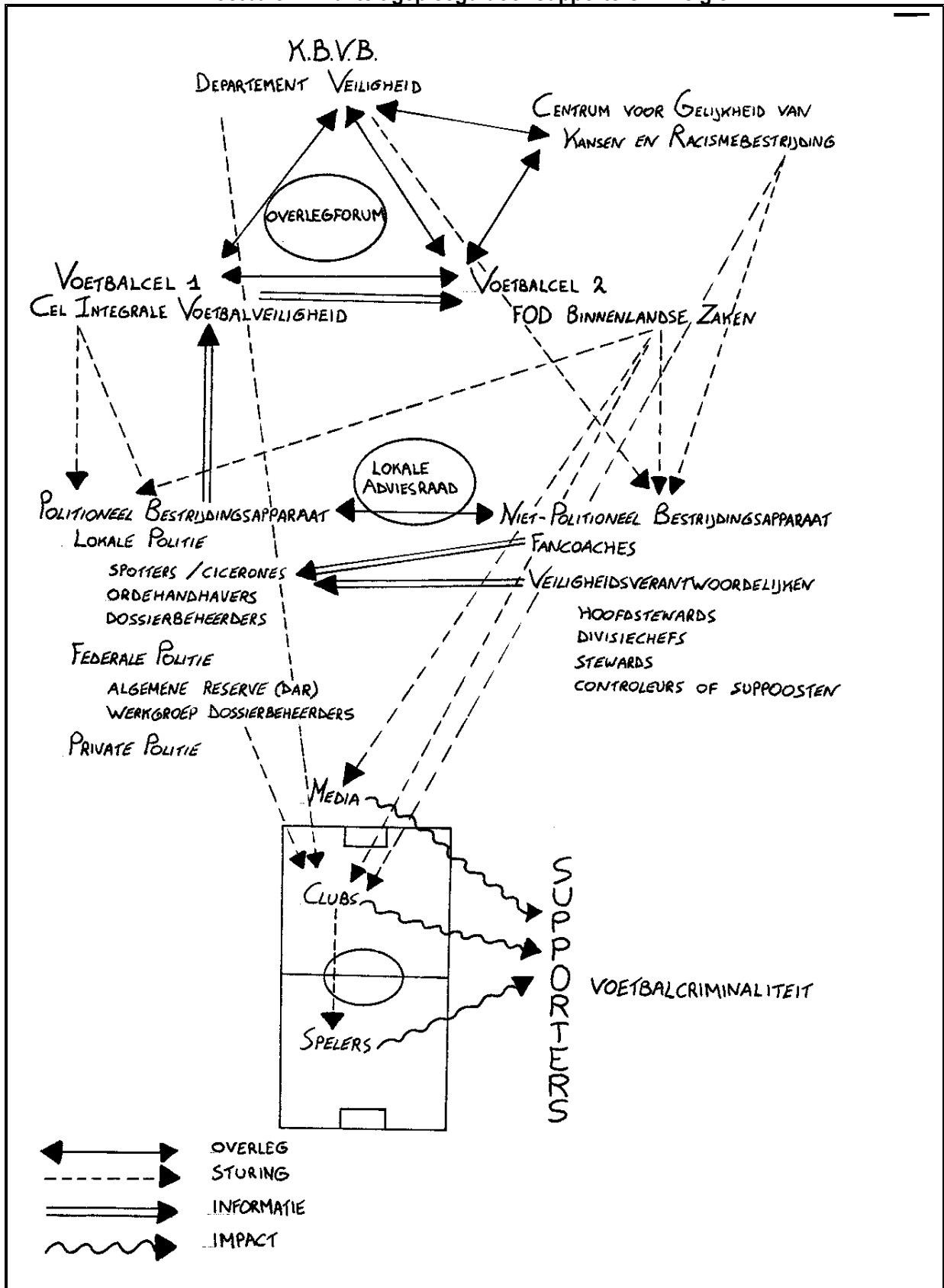
¹⁰¹ Ibid.

HOOFDSTUK 6: SLOTBESCHOUWING

Na de bespreking van deze actoren, die volgens mij elk op hun beurt een grote betrekking hebben met de huidige voetbalcriminaliteit in België, hoop ik dat deze uiteenzetting klaarheid heeft gebracht in het feit dat voetbalcriminaliteit geen alleenstaand gegeven is en dat we op dit moment in België over een gesofistikeerd systeem beschikken om de voetbalcriminaliteit te bestrijden (wat daarom niet noodzakelijk hoeft te betekenen dat dit systeem op dit moment effectief en efficiënt werk verricht). Ook enkele eerste bevindingen van het onderzoek werden toegevoegd, welke kort gesteld wezen op een voorkeur van de bevraagde supporters voor het niet-politionele bestrijdingsapparaat ten opzichte van het politionele apparaat.

Het lijkt me dan ook verstandig dit ganse deel in een overzichtelijk werkschema samen te persen zodat dit de lezer een houvast kan bieden om enerzijds het vervolg van deze scriptie beter te kunnen situeren en anderzijds om de onderlinge verhoudingen tussen de actoren in een oogopslag te kunnen waarnemen. Het schema is een eigen creatie die zeker niet als exhaustief hoeft opgevat te worden. Door middel van de nodige literatuurstudie en door middel van de bespreking in dit deel ben ik tot dit overzicht gekomen waarbij met behulp van een pijlenstructuur wordt aangegeven wat de relaties zijn tussen de verschillende actoren onderling. Ik verwijs u dan ook door naar de volgende bladzijde.

Figuur 1. Het schema van de actoren die van belang zijn voor een goed inzicht in de huidige voetbalcriminaliteit gepleegd door supporters in België

**Deel 3: De verschillende vormen
van voetbalcriminaliteit**

HOOFDSTUK 1: INLEIDING

Deze scriptie heeft niet tot doel verklaringen te genereren voor de verschillende vormen van voetbalcriminaliteit, alsook historische achtergronden en grootschalige vergelijkingen tussen gerenommeerde auteurs zijn hier niet aan de orde. Dienaangaande zijn trouwens zeer volwaardige werken in omloop.

Wel is het in dit deel de bedoeling de lezer een inzicht te geven in wat er nu eigenlijk onder het containerbegrip ‘voetbalcriminaliteit’ begrepen kan worden. Ik zal uiteraard de inhoud van dit begrip weergeven voor wat betreft België, gezien er op internationaal niveau voor elk land toch wel min of meer nuances of verschilpunten bestaan.¹⁰²

Eerst zal de keuze voor de gehanteerde indeling van voetbalcriminaliteit toegelicht worden.

Nadien zal in elk hoofdstuk een vorm van voetbalcriminaliteit besproken worden, waarbij eventuele subonderdelen zullen aan bod komen. Het gros van deze hoofdstukken zal worden afgesloten met 1 of meerdere onderzoeksbevindingen die peilen naar de gevoelsmatige aanwezigheid van bepaalde criminaliteitsvormen volgens de bevroegde respondenten.

Het laatste hoofdstuk recapituleert wat als belangrijkste resultaten uit voorgaande hoofdstukken naar voren is gekomen.

¹⁰² *Fighting fans: hooliganism as a world phenomenon*, DUNNING, E., MURPHY, P., WADDINGTON, I. en ASTRINAKIS, A., (eds.), Dublin, University College Dublin press, 2002, 270 p.

HOOFDSTUK 2: KEUZE VOOR DE CRIMINALITEITSINDELING VAN DE CEL INTEGRALE VOETBALVEILIGHEID

Rekening houdend met het feit dat dit onderzoek in deel 5 zal getoetst worden aan het jaarverslag 2004/2005 van de Cel Integrale Voetbalveiligheid (IVV), lijkt het me verstandig hun indeling van de voetbalcriminaliteit over te nemen. Alle voetbalcriminele feiten waarvan zij in kennis worden gesteld, worden onder 1 van hun vooropgestelde categorieën gecatalogeerd.¹⁰³

- fysiek geweld → *Hoofdstuk 3*
- vandalisme → *Hoofdstuk 4*
- provocaties → *Hoofdstuk 5*
- specifieke misdrijven op basis van de voetbalwet (beklimmen van omheiningen/terreinbestorming/vuurwerk/ticketfraude) → *Hoofdstuk 6*
- andere → *niet behandeld wegens té grote diversiteit van deze restcategorie*

De literatuur getuigt van weinig overeenstemming inzake de begripsafbakening van de verschillende vormen van voetbalcriminaliteit.¹⁰⁴

Ook op juridisch vlak wordt er bij ons geen duidelijke omschrijving gegeven van de verschillende criminaliteitsvormen inzake voetbal. Zo lijkt het erop dat identiek aan de situatie in Nederland ook in België divergenties bestaan tussen het justitiële en het politionele niveau.¹⁰⁵

Daarom zal ik bij de bespreking van de verschillende criminaliteitsvormen telkens aangeven welke artikelen van de voetbalwet bij elk voetbalcrimineel feit in aanmerking komen opdat de lezer een inzicht zou krijgen in wat de voetbalwet aan juridische mogelijkheden biedt om aan elke criminaliteitsvorm gevolg te geven. Het is immers met behulp van deze voetbalwet dat het overgrote deel van de supporterscriminaliteit wordt aangepakt, zoals we in het volgende deel van deze scriptie zullen zien.¹⁰⁶

¹⁰³ CHARLIER, P., DE VREESE, S., MAES, B. en QUATAERT, J., *o.c.*, 7 (jaarverslag)

¹⁰⁴ VAN DER BRUG, H.H., *Voetbalvandalisme: een speurtocht naar verklarende factoren*, Haarlem, De Vrieseborch, 1986, 13

¹⁰⁵ CACHET, A. en MULLER, E.R., *Beslissen over voetbalvandalisme: een permanent probleem*, Arnhem, Gouda Quint, 1991, 24

¹⁰⁶ Cfr. *infra* p.82

HOOFDSTUK 3: FYSIEK GEWELD

3.1. Omschrijving + mogelijkheden van de voetbalwet

Deze eerste criminaliteitsvorm beslaat alle lichamelijke geweldplegingen die zich afspelen in de context van het voetbal. Drie categorieën komen hier nadrukkelijk naar voren:¹⁰⁷

- fysiek geweld tussen voetbalsupporters onderling
- fysiek geweld tegen de niet-politionele veiligheidsmensen
- fysiek geweld tegen de politionele veiligheidsmensen

Via de voetbalwet kan men enkel op basis van volgende 2 artikelen reageren tegen deze geweldsvorm:¹⁰⁸

Art.20. Eenieder die zonder gerechtvaardigde reden één of meer voorwerpen gooit of schiet van of naar het speelveld of de zone die het speelveld omringt, daaronder begrepen de tribunes, kan één of meer sancties oplopen als bepaald in artikel 24.

Art.20bis. Eenieder die zich bevindt in de perimeter omwille van en ter gelegenheid van een voetbalwedstrijd en die zonder gerechtvaardigde reden één of meer voorwerpen gooit of schiet naar een roerend goed, een onroerend goed of één of meerdere personen, zich bevindend in of buiten de perimeter, kan één of meer sancties oplopen als bepaald in artikel 24.

3.2. Hooliganisme

Hooliganisme is een zeer gecompliceerd sociaal fenomeen, maar kan hoe dan ook als een onderdeel van fysiek geweld naar voren geschoven worden.¹⁰⁹ Fysiek geweld kan gepleegd worden door elke voetbalsupporter (als gevolg van een spontane uitbarsting bijvoorbeeld), terwijl het bij hooliganisme zal gaan om vooraf gepland of gegroepeerd voetbalgeweld gepleegd door ‘supporters’ die het etiket van ‘hooligans’ worden opgekleefd.¹¹⁰ Die groepering van hooligans zal men als ‘harde kern’ omschrijven.^{111 112} Hooligans kunnen en zullen zich uiteraard soms vergrijpen aan andere vormen van voetbalcriminaliteit, maar het is vooral het fysiek geweld (‘het vechten’) met andere hooliangroeperingen dat zij hoog in het vaandel dragen.¹¹³

Onderzoeksbevinding 3 (vraag 25 van de enquête)

¹⁰⁷ Gesprek met E. SERVAEGE, dossierbeheerder Lokale Politie Kortrijk-Kuurne-Lendeledede, Kortrijk, 21 april 2006

¹⁰⁸ Art. 20 en art. 20bis Voetbalwet 1998

¹⁰⁹ VAN DER BRUG, H.H., ‘Football hooliganism in the Netherlands’ in *Football, violence and social identity*, BONNEY, N. en GIULIANOTTI, R., (eds.), London, Routledge, 1994, (174), 192-193

¹¹⁰ VERLEYEN, K. en DE SMET, S., *Hooligans*, Leuven, Davidsfonds, 1996, 9

¹¹¹ GOVAERT, S. en COMERON, M., *Foot et violence: politique, stades et hooligans: Heysel 85*, Brussel, Pol-His, 1995, 151-152

¹¹² VAN LIMBERGEN, K. en WALGRAVE, L., *o.c.*, 102-104

¹¹³ KING, A., ‘Violent pasts: collective memory and football hooliganism’, *Sociological Review*, 2001, (568), 572-574

Tabel 13. Perceptie van de supporters versus de niet-politionele veiligheidsmensen omtrent de aanwezigheid van hooliganisme in het huidige Belgisch voetbal

		<i>Categorie waartoe respondent behoort</i>			
		Supporters	Niet-politionele veiligheidsmensen	Totaal	
<i>Aanwezigheid van hooliganisme in het Belgisch voetbal</i>	Heel erg	N %	64 2,5%	4 5,7%	68 2,6%
	Erg	N %	395 15,3%	22 31,4%	417 15,7%
	Een beetje	N %	1662 64,4%	40 57,1%	1702 64,2%
	Niet echt	N %	433 16,8%	4 5,7%	437 16,5%
	Helemaal niet	N %	28 1,1%	0 0,0%	28 1,1%
Totaal		N %	2582 100,0%	70 100,0%	2652 100,0%

Item nonrespons=13,4% (411 van 3063)
Chi-kwadraat=20,429 df=4 p<0,000

Ik stelde de vraag aan mijn respondentenpopulatie in welke mate er volgens hen hooliganisme aanwezig is in het huidige Belgisch voetbal. Het leek me interessant hierbij een vergelijking te maken tussen wat hieromtrent wordt aangegeven door de supporters aan de ene kant en de niet-politionele veiligheidsmensen aan de andere kant. Zou hun verschillende functionaliteit bij voetbalwedstrijden tot uiteenlopende resultaten kunnen leiden?

Tabel 13 toont aan dat beide categorieën er een significant verschillende perceptie op nahouden. 82,2% (2,5+15,3+64,4) van alle bevroegde supporters ervaren de aanwezigheid van hooliganisme in het Belgisch voetbal ‘een beetje tot heel erg’, terwijl 94,2% (5,7+31,4+57,1) van de niet-politionele veiligheidsmensen diezelfde ervaring is toegedaan. Een verschil van 12 percentagepunten tussen beide respondentengroepen met andere woorden.

Voor, tijdens en na een voetbalwedstrijd bevinden de niet-politionele veiligheidsmensen zich hoofdzakelijk in het voetbalstadion en hebben zodoende geen zicht op wat er in de perimeter rondom het stadion gebeurt.¹¹⁴ Later in deze scriptie zullen we zien dat het grootste deel van de incidenten plaatsvindt binnenin het stadion tijdens de wedstrijd zelf.¹¹⁵ Dit kan ertoe leiden dat die niet-politionele veiligheidsmensen een vertekend beeld krijgen met betrekking tot het hooliganfenomeen omdat zij enkel een zicht hebben op wat er in het stadion gebeurt waardoor zij het fenomeen eventueel als krachtadiger zouden aanzien dan werkelijk het geval is. Anderzijds kan het ook zijn dat de veiligheidsverantwoordelijke, die in de lokale adviesraad contacten onderhoudt met het politionele niveau, extra info omtrent hooliganisme zou verstrekken aan zijn/haar stewards waarvan de supporters niet steeds weet hebben.¹¹⁶

Hoe dan ook is de bevinding dat 82,5% (2,6+15,7+64,2) van de totale bevraagde populatie de aanwezigheid van hooliganisme in het Belgisch voetbal minstens als ‘een beetje aanwezig’ rapporteert, op zijn minst opmerkelijk te noemen! Wel dient erbij vermeld te worden dat slechts 18,3% van die 82,5% hooliganisme aangeeft als ‘erg tot heel erg aanwezig’.

Onderzoeksbevinding 4 (vraag 26 van de enquête)

Tabel 14. Perceptie van de supporters (ingedeeld naar risiconiveau van de clubs van 1ste klasse + de clubs van 2de klasse) omtrent de aanwezigheid van een harde kern bij hun club

		<i>Aanwezigheid van een harde kern bij de club van de respondent</i>			
			Neen	Ja	Totaal
<i>Clubs per risiconiveau + 2^{de} klasse</i>	Hoog risiconiveau	N %	26 6,5%	374 93,5%	400 100,0%
	Middelmatig risiconiveau	N %	63 14,2%	381 85,8%	444 100,0%
	Gering risiconiveau	N %	21 22,8%	71 77,2%	92 100,0%
	Minimaal risiconiveau	N %	306 65,2%	163 34,8%	469 100,0%
	2 ^{de} klasse	N %	280 33,3%	560 66,7%	840 100,0%
Totaal		N %	696 31,0%	1549 69,0%	2245 100,0%

Item nonrespons=24,7% (738 van 2983)

Chi-kwadraat=433,040 df=4 p<0,000

¹¹⁴ DE PAUW, N., o.c., 55-60 (presentatie in het kader van de opleiding voor veiligheidsverantwoordelijken)

¹¹⁵ Cfr. infra p.97

¹¹⁶ Cfr. supra p.39

Aan de supporters die deelnamen aan het onderzoek werd er gevraagd of er volgens hen al dan niet sprake is van een harde kern voor wat betreft de club waarvoor zij supporteren. Hierbij wil ik nagaan of er een verschil waarneembaar is tussen de supporters van de verschillende clubs wanneer ik hen opnieuw indeel naar risiconiveau. Clubs met een hoog risiconiveau beschikken traditiegetrouw over een grotere en meer beruchte harde kern dan clubs met een lager risiconiveau (voor wat betreft het minimale risiconiveau zijn er zelfs clubs die niet te kampen hebben met een harde kern).^{117 118} Er kan dus verwacht worden dat supporters naargelang het risiconiveau dat aan hun club wordt toegekend, melding zullen maken van ‘harde kern aanwezigheid’.

De resultaten in tabel 14 spreken deze verwachting niet tegen. Er valt een significant verschil te bemerken tussen de 4 risiconiveaus. Wanneer we afdalen van hoog naar minimaal risiconiveau zien we ook een daling van het percentage supporters die weten of menen te weten dat er een harde kern hooligans aanhanger is van hun club (93,5% → 85,8% → 77,2% → 34,8%). Dit wijst er op dat supporters toch wel een zicht hebben op dit hooliganfenomeen en dat dit niet zomaar aan hun neus voorbijgaat.

Er zal niet dieper ingegaan worden op de 66,7% tweede klasse supporters die melding maken van een harde kern bij hun club. De reden hiervoor is dat de resultaten voor de verschillende clubs zeer divers zijn en een indeling naar risiconiveau, zoals gebruikt bij de eerste klasse clubs, niet voorhanden is.

¹¹⁷ DE VREESE, S. en CAPELLE, J., *o.c.*, 134-168

¹¹⁸ DE VREESE, S. en MERCIER, B., *De ordehandhaving naar aanleiding van het voetbalseizoen 1999-2000: Een statistische benadering*, Brussel, Federale Politie, 2000, 7-8 (rapport)

HOOFDSTUK 4: VANDALISME

4.1. Omschrijving + mogelijkheden van de voetbalwet

De afbakening van deze vorm van voetbalcriminaliteit kan voor een aantal leken in deze materie nogal wat begripsproblemen met zich meebrengen wanneer men er de literatuur op nahoudt. Vele bronnen spreken namelijk van ‘voetbalvandalisme’, ook wanneer het zaken betreft zoals het hierboven aangehaalde hooliganisme, provocatief gedrag, terreinbestormingen...¹¹⁹

Terwijl vandalisme in deze indeling eerder letterlijk moet geïnterpreteerd worden, namelijk: *“Het (door jongeren) opzettelijk en/of wederrechtelijk vernielen, beschadigen of onbruikbaar maken van particuliere of private eigendommen zonder dat het voor de dader materieel voordeel oplevert.”*¹²⁰ Supporters die zich in een voetbalcontext hiertoe verlagen, maken zich dus schuldig aan voetbalvandalisme.

Dit verklaart ook mijn keuze voor ‘voetbalcriminaliteit’ eerder dan ‘voetbalvandalisme’ als overkoepelende term, aangezien deze laatste nogal wat verwarring kan teweegbrengen.

Zoals bij fysiek geweld zijn het dezelfde 2 artikelen van de voetbalwet die nu als instrument ter bestrijding van vandalisme dienst kunnen doen, zij het dat ze hier moeten begrepen worden als het geweld tegen een goed in plaats van tegen een persoon:¹²¹

Art.20. Eenieder die zonder gerechtvaardigde reden één of meer voorwerpen gooit of schiet van of naar het speelveld of de zone die het speelveld omringt, daaronder begrepen de tribunes, kan één of meer sancties oplopen als bepaald in artikel 24.

Art.20bis. Eenieder die zich bevindt in de perimeter omwille van en ter gelegenheid van een voetbalwedstrijd en die zonder gerechtvaardigde reden één of meer voorwerpen gooit of schiet naar een roerend goed, een onroerend goed of één of meerdere personen, zich bevindend in of buiten de perimeter, kan één of meer sancties oplopen als bepaald in artikel 24.

¹¹⁹ CACHET, A. en MULLER, E.R., *o.c.*, 24-25

¹²⁰ VERLEYEN, K. en DE SMET, S., *o.c.*, 12

¹²¹ Art. 20 en art. 20bis Voetbalwet 1998

Onderzoeksbevinding 5 (vraag 25 van de enquête)

Tabel 15. Perceptie van de supporters versus de niet-politionele veiligheidsmensen omtrent de aanwezigheid van vandalisme in het huidige Belgisch voetbal

		Categorie waartoe respondent behoort			
			Supporters	Niet-politionele veiligheidsmensen	Totaal
Aanwezigheid van vandalisme in het Belgisch voetbal	Heel erg	N %	95 3,7%	4 5,7%	99 3,7%
	Erg	N %	637 24,7%	19 27,1%	656 24,8%
	Een beetje	N %	1622 62,9%	43 61,4%	1665 62,9%
	Niet echt	N %	214 8,3%	4 5,7%	218 8,2%
	Helemaal niet	N %	9 0,3%	0 0,0%	9 0,3%
Totaal		N %	2577 100,0%	70 100,0%	2647 100,0%

Item nonrespons=13,6% (416 van 3063)

Chi-kwadraat=1,735 df=4 p<0,784

Voor deze vorm van voetbalgeweld maken 91,3% (3,7+24,7+62,9) van de bevroegde supporters melding van ‘een beetje tot heel erge’ aanwezigheid, tegenover 94,2% (5,7+27,1+61,4) van de niet-politionele veiligheidsmensen die vandalisme als ‘een beetje tot heel erg’ aanwezig beschouwen in het Belgische voetbal.

In tegenstelling tot de onderzoeksbevinding voor hooliganisme, zijn de resultaten van de vraag naar de aanwezigheid van vandalisme in het Belgisch voetbal niet significant verschillend voor wat betreft de supporters en de niet-politionele veiligheidsmensen. Kan hier

nu uit besloten worden dat vandalisme vooral in het voetbalstadion zelf zal plaatsvinden, gezien de voorgaande opmerking dat stewards zowel voor als na een wedstrijd een tijdje in het stadion moeten vertoeven in het kader van hun functie?¹²² Zoniet zouden supporters immers significant meer melding moeten maken van vandalisme omdat zij wel voor en na een wedstrijd in de perimeter van het stadion vertoeven. Verder onderzoek moet dit bevestigen, zoniet ontkrachten.

HOOFDSTUK 5: PROVOCATIES

5.1. Omschrijving + mogelijkheden van de voetbalwet

Onder provocaties worden alle soorten van gebaren verstaan, ook verbaal, die tot een reactie kunnen leiden en een voetbalwedstrijd verstoren.¹²³ Provocaties kunnen tijdens een wedstrijd plaatsvinden, waarbij men er op uit is na bijvoorbeeld een doelpunt tegenreacties uit te lokken bij de andere supporters door middel van diverse vormen van leedvermaak. Voor en na een voetbalwedstrijd kunnen provocaties uiteraard ook optreden; dit is een geliefkoosd middel bij hooligans tot het bereiken van fysiek geweld.¹²⁴

De voetbalwet levert hier evenzeer 2 artikelen om op te treden tegen dergelijke incidenten:¹²⁵

Art.23. Eenieder, die alleen of in groep, door zijn gedrag het verloop van een nationale voetbalwedstrijd of van een internationale voetbalwedstrijd verstoort door het aanzetten tot slagen en verwondingen, haat of woede ten opzichte van een of meer personen die zich in het stadion bevinden, kan een of meer sancties oplopen als bepaald in artikel 24.

Art.23bis. Eenieder die zich in de perimeter bevindt, alleen of in groep, omwille van en ter gelegenheid van een voetbalwedstrijd en aanzet tot slagen en verwondingen, haat of woede ten opzichte van een of meerdere personen, zich bevindend in of buiten de perimeter, kan een of meer sancties oplopen als bepaald in artikel 24.

5.2. Verbaal provocerend geweld

Beledigende liederen en kwetsende spreekkoren werden de voorbije jaren steeds vaker gedetecteerd op de Belgische voetbalvelden en maken deel uit van provocaties.¹²⁶ Opvallend is dat de betreffende supporters zich ook richten tegen voetballers en scheidsrechters, wat onrechtstreeks uiteraard reactie bij de supporters van de tegenstander kan uitlokken.

¹²² Cfr. supra p.63

¹²³ Schriftelijke mededeling door J. QUATAERT, hoofdcommissaris Cel Integrale Voetbalveiligheid van de Federale Politie, Brussel, 19 april 2006

¹²⁴ ADANG, O.M.J., *Hooligans, autonomen, agenten: geweld en politie-optreden in relsituaties*, Alphen aan den Rijn, Samsom, 1998, 41

¹²⁵ Art. 23 en art. 23bis Voetbalwet 1998

¹²⁶ DE PAUW, N., *o.c.*, 12 (presentatie in het kader van de opleiding voor veiligheidsverantwoordelijken)

Begin 2001 heeft de KBVB hiertegen gereageerd door scheidsrechters over de mogelijkheid te laten beschikken een voetbalwedstrijd stil te leggen wegens aanhoudend en provocerend verbaal geweld.¹²⁷ Tot op heden is hier slechts in 1 voetbalwedstrijd gebruik van gemaakt.¹²⁸ Onderzoek naar supportersliederen heeft echter vooralsnog niet kunnen bevestigen dat bij bepaalde supportersgroepen het supportereren ‘tegen’ het andere team door middel van provocerend taalgebruik voorrang zou krijgen op het supportereren ‘voor’ het eigen team.¹²⁹ Dit blijkt trouwens bijzonder moeilijk detecteerbaar gezien de soms vage grens tussen provocaties en het zingen van clublieders.¹³⁰

Onderzoeksbevinding 6 (vraag 25 van de enquête)

Tabel 16. Perceptie van de supporters versus de niet-politionele veiligheidsmensen omtrent de aanwezigheid van té zware beledigingen en spreekkoren in het huidige Belgisch voetbal

	<i>Categorie waartoe respondent behoort</i>		Totaal
	Supporters	Niet-politionele veiligheidsmensen	

¹²⁷ VANDEWALLE, L., ‘Rode kaart voor vuile taal’, *De Standaard*, 27 januari 2001, p.10

¹²⁸ LE BACQ, T., ‘Kwetsende gezangen kunnen ook Belgische wedstrijden lamleggen’, *De Standaard*, 19 oktober 2004, p.38

¹²⁹ SCHEEPERS, D., SPEARS, R., DOOSJE, B. en MANSTEAD, A.S.R., ‘Two functions of verbal intergroup discrimination: Identity and instrumental motives as a result of group identification and threat’, *Personality and Social Psychology Bulletin*, 2003, (568), 572-575

¹³⁰ Ministeriële omzendbrief OOP 28 van 4 mei 1999 aangaande de uitvoering van de wet van 21 december 1998 betreffende de veiligheid bij voetbalwedstrijden, *B.S.*, 8 juli 1999

Aanwezigheid van té zware beledigingen en spreekkoren in het Belgisch voetbal	Heel erg	N %	122 4,7%	6 8,6%	128 4,8%
	Erg	N %	353 13,7%	19 27,1%	372 14,1%
	Een beetje	N %	724 28,1%	28 40,0%	752 28,4%
	Niet echt	N %	1045 40,6%	16 22,9%	1061 40,1%
	Helemaal niet	N %	333 12,9%	1 1,4%	334 12,6%
	Totaal	N %	2577 100,0%	70 100,0%	2647 100,0%

Item nonrespons=13,6% (416 van 3063)
 Chi-kwadraat=26,698 df=4 p<0,000

Aangaande de aanwezigheid van té zware beledigingen en spreekkoren in het Belgisch voetbal, kan er in tabel 16 een significant verschil waargenomen worden tussen de perceptie van de supporters en die van de veiligheidsmensen. 46,5% (4,7+13,7+28,1) van de bevroegde supporters rapporteert ‘een beetje tot heel erge’ aanwezigheid van verbaal provocerend geweld, terwijl dit 75,7% (8,6+27,1+40,0) betreft voor de niet-politionele veiligheidsmensen. Een verschil van 29,2 percentagepunten.

De meer neutrale houding die niet-politionele veiligheidsmensen tijdens voetbalwedstrijden aannemen zal hier uiteraard toe bijdragen.¹³¹ Wanneer supporters zich tijdens verhitte wedstrijden ietwat opgehitst voelen, zullen zij zich dikwijls verbaal uiten tegenover het andere team. Opnieuw dient hier gewezen te worden op de moeilijke grens tussen provocatief en niet-provocatief. Niet-politionele veiligheidsmensen zullen vanuit die meer afstandelijke

¹³¹ SCHEEPERS, D., SPEARS, R., DOOSJE, B. en MANSTEAD, A.S.R., *l.c.*, (568), 575

positie misschien eerder bepaalde spreekkoren als zwaar beledigend aanzien, terwijl supporters dit eerder als ‘part of the game’ zullen beschouwen. Maar hoe dan ook zijn er toch 46,5% van de supporters die vinden dat die grens bij momenten overschreden wordt.

5.3. Verbaal racistisch geweld

Bepaalde voetbalsupporters trachten tenslotte ook te provoceren door middel van racistische uitlatingen, waarbij men dus discrimineert op basis van iemands afkomst of nationaliteit.¹³² Een rapport uit 2004 van het Centrum voor gelijkheid van kansen en racismebestrijding aan het Ministerie van Binnenlandse Zaken (in het kader van de eerder genoemde conventie tussen beide)¹³³ duidde op een stijging van het racistisch gedrag van voetbalsupporters, waarbij echter de opmerking dient gemaakt te worden dat het steeds weer voorkomt bij bepaalde supporterstypes van telkens dezelfde clubs.^{134 135}

Ook hier kunnen de scheidsrechters een wedstrijd laten stilleggen en kan er gebruik gemaakt worden van de twee voormelde artikelen van de voetbalwet. Het is echter uit onderzoek gebleken dat het legislatief optreden tegen racistisch verbaal geweld in voetbalstadia niet heel effectief is.¹³⁶ Ook het gebruik van de technologische hulpmiddelen met betrekking tot racisme in voetbalstadia, zoals de geluidscamera's, lijkt nog niet echt potten te breken.¹³⁷ Daarom ook kunnen de vele recente en intensieve campagnes doorheen de verschillende media op nationaal en internationaal niveau met medewerking van de ‘sterspelers’ en de ‘geadoreerde clubs’ misschien wel positievere vooruitzichten bieden.^{138 139 140}

De resultaten in tabel 17 melden geen significant verschil tussen wat supporters enerzijds en niet-politionele veiligheidsmensen anderzijds aangeven omtrent de presentie van racistisch verbaal geweld. Beide onderzoeksgroepen houden er gelijkaardige ervaringen op na en meer dan 9 respondenten op 10 geven aan dat er ‘een beetje tot heel erg veel’ racisme aanwezig is in het huidige Belgisch voetbal. Toch wel frappant resultaat gelet op het feit dat ander

¹³² BACK, L., CRABBE, T. en SOLOMOS, J., *The changing face of football: racism, identity and multiculturalism in the English game*, Oxford, Berg, 2001, 173-179

¹³³ Cfr. supra p.36

¹³⁴ FRANSEN, G., ‘Racisme in Belgisch voetbal groeit’, *De Standaard*, 23 december 2004, p.1

¹³⁵ CENTRUM VOOR GELIJKHEID VAN KANSEN EN VOOR RACISMEBESTRIJDING, *Analyserapport “Monitoring Voetbalwedstrijden” in het kader van de conventie 2004 tussen het centrum voor gelijkheid van kansen en racismebestrijding en de Voetbalcel van de FOD Binnenlandse Zaken*, Brussel, 2004, 12 (analyserapport)

¹³⁶ GREENFIELD, S. en OSBORN, G., *Regulating football: commodification, consumption and the law*, London, Pluto press, 2001, 164-165

¹³⁷ GARLAND, J. en ROWE, M., ‘Policing racism at football matches: An assessment of recent developments in police strategies’, *International Journal of the Sociology of Law*, 1999, (251), 257-259

¹³⁸ AGOZINO, B., ‘Football and the civilizing process: Penal discourse and the ethic of collective responsibility in sports law’, *International Journal of the Sociology of Law*, 1996, (163), 173-174

¹³⁹ WILLEMS, R., o.c., 40-41

¹⁴⁰ RASKIN, L., ‘Europese topspelers brengen bal aan het rollen’, *De Standaard*, 19 april 2006, p.28

provocatief verbaal geweld (zonder racistische uitlatingen) door minder dan 5 respondenten op 10 wordt aangegeven als ‘een beetje tot heel erg veel’ aanwezig.¹⁴¹

Onderzoeksbevinding 7 (vraag 25 van de enquête)

Tabel 17. Perceptie van de supporters versus de niet-politionele veiligheidsmensen omtrent de aanwezigheid van racisme in het huidige Belgisch voetbal

		Categorie waartoe respondent behoort			
		Supporters	Niet-politionele veiligheidsmensen	Totaal	
Aanwezigheid van racisme in het Belgisch voetbal	Heel erg	N %	343 13,3%	3 4,3%	346 13,1%
	Erg	N %	884 34,3%	29 41,4%	913 34,5%
	Een beetje	N %	1101 42,7%	32 45,7%	1133 42,8%
	Niet echt	N %	226 8,8%	6 8,6%	232 8,8%
	Helemaal niet	N %	24 0,9%	0 0,0%	24 0,9%
Totaal		N %	2578 100,0%	70 100,0%	2648 100,0%

Item nonrespons=13,5% (415 van 3063)

Chi-kwadraat=6,048 df=4 p<0,196

Een bijkomende vraag die aan de respondenten werd voorgelegd, was de aanwijzing van 1 Belgische voetbalclub waarvan de supporters zich volgens hen té regelmatig racistisch uitdrukten. Drie clubs komen hier heel nadrukkelijk naar voren, namelijk: K.F.C. Germinal Beerschot (48,1%), R. Antwerp F.C. (17,5%) en Club Brugge K.V. (12,8%).¹⁴²

K.F.C. Germinal Beerschot wordt door ongeveer de helft van de totale respondentgroep aangewezen waardoor het absoluut koploper is in deze eerder negatieve rangschikking. Draagt deze club hier zijn slechte reputatie vanuit het verleden met zich mee of huist er nog steeds een hardnekkige groep van extreem rechtse supporters?¹⁴³ Het gegeven dat 40,3% van de bevraagde supporters van K.F.C. Germinal Beerschot zichzelf aangeeft als club met de

¹⁴¹ Cfr. supra p.69

¹⁴² Cfr. infra p. 72 (bijlage 2)

¹⁴³ COLIN, F., *Vijfentwintig jaar topvoetbal*, Antwerpen, Houtekiet, 2004, 170-174

‘meeste racistische uitlatingen’ kan er alvast op wijzen dat niet alle betreffende problemen vandaag de dag van de baan zijn op het Kiel.¹⁴⁴ Anderzijds kan dit zeer opmerkelijke resultaat erop wijzen dat een groot deel van de supporters van K.F.C. Germinal Beerschot zelf sterk gekant zijn tegen de uitlatingen van deze minderheid aan extreem-rechtse personen die hen als club een zeer negatief imago bezorgen.

HOOFDSTUK 6: SPECIFIEKE MISDRIJVEN OP BASIS VAN DE VOETBALWET

6.1. Terreinbestorming

Een eerste specifieke vorm van voetbalcriminaliteit die kan teruggevonden worden in de voetbalwet, is de terreinbestorming. Hierbij trachten supporters tegen de regels in over de omheining van tribunes te klauteren als voetbalcrimineel feit op zich of om eventueel andere criminele handelingen te plegen.¹⁴⁵ De voetbalcel FOD Binnenlandse Zaken heeft de straffen hiervoor echter zodanig hoog gelegd, dat er kan verwacht worden dat nog weinigen hiertoe zullen overgaan.¹⁴⁶

Mede omwille van die verwachting, heeft men een aanvang genomen met het wegnemen van de binnenomheiningen in voetbalstadia. Hierbij zal telkens eerst overgegaan worden tot het wegnemen van de omheiningen voor thuissupporters en na positieve evaluatie hiervan zou men kunnen overgaan tot een vrijwaring van de hekken voor de bezoekende supporters.¹⁴⁷ Voor deze laatste categorie supporters leeft men echter nog tussen wil en vrees, waardoor er tot op heden slechts matig gevolg aan gegeven is.¹⁴⁸

Het artikel 22, 1° van de voetbalwet omvat het juridisch middel om tegen terreinbestorming op te treden:¹⁴⁹

Art.22. Behoudens wettelijk voorschrift, overheidsbevel of een andere uitdrukkelijke en voorafgaande toelating of gerechtvaardigde reden waaruit het geoorloofd karakter blijkt, kan eenieder die bepaalde zones van het stadion betreedt of poogt te betreden zonder in het bezit te zijn van een geldig toegangsbewijs voor die zone of die plaatsen betreedt of poogt te betreden die voor het publiek niet toegankelijk zijn, een of meerdere sancties oplopen als bepaald in artikel 24.

Als plaatsen die voor het publiek niet toegankelijk zijn worden beschouwd:

1° het speelveld en de aansluitende zones die zijn afgescheiden van het publiek.

6.2. Beklimmen van omheiningen

¹⁴⁴ Cfr. infra p. 73 (bijlage 2)

¹⁴⁵ Ministeriële omzendbrief OOP 28 van 4 mei 1999 aangaande de uitvoering van de wet van 21 december 1998 betreffende de veiligheid bij voetbalwedstrijden, *B.S.*, 8 juli 1999

¹⁴⁶ FRANSEN, G., ‘Hooligan uit clubliefde’, *De Standaard*, 28 mei 2005, p.8

¹⁴⁷ Gesprek met E. SERVAEGE, dossierbeheerder Lokale Politie Kortrijk-Kuurne-Lendeledede, Kortrijk, 21 april 2006

¹⁴⁸ EECKHAUT, M., ‘Voetbal zonder hekken in Westerlo’, *De Standaard*, 12 augustus 2004, p.5

¹⁴⁹ Art. 22 Voetbalwet 1998

Wanneer de wil van de voetbalcel FOD Binnenlandse Zaken, om de omheiningen in de Belgische voetbalstadia te laten verdwijnen, kan worden doorgetrokken, zal deze tweede specifieke criminaliteitsvorm uit de voetbalwet vanzelfsprekend sterk gereduceerd worden. Voorlopig wil men elke beklimming van een omheining of muurtje zonder enige uitzondering aanpakken wegens het gevaar hiervan voor het ontstaan van andere voetbalcriminele feiten.¹⁵⁰

Het is artikel 22, 2° van de voetbalwet waar men kan op terugvallen dienaangaande:¹⁵¹

Art.22. Behoudens wettelijk voorschrift, overheidsbevel of een andere uitdrukkelijke en voorafgaande toelating of gerechtvaardigde reden waaruit het geoorloofd karakter blijkt, kan eenieder die bepaalde zones van het stadion betreedt of poogt te betreden zonder in het bezit te zijn van een geldig toegangsbewijs voor die zone of die plaatsen betreedt of poogt te betreden die voor het publiek niet toegankelijk zijn, een of meerdere sancties oplopen als bepaald in artikel 24.

Als plaatsen die voor het publiek niet toegankelijk zijn worden beschouwd:

2° de muren, omheiningen of andere middelen bestemd tot het scheiden van de toeschouwers.

6.3. Ticketfraude

Deze derde specifieke criminaliteitsvorm kan toegeschreven worden aan diegenen die op de zwarte markt tickets voor voetbalwedstrijden trachten te verkopen tegen woekerprijzen.^{152 153} Omwille van het feit dat Belgische voetbalwedstrijden slechts zelden zijn uitverkocht, betreft het hier echter voornamelijk personen die zonder de aankoop van een toegangsticket zich proberen toegang te verschaffen tot het voetbalstadion. Enkel op uitzonderlijk bevel van de overheid zal dit niet als een misdrijf aanzien worden.¹⁵⁴

Artikel 22, 3° wordt wat deze zaak betreft door de voetbalwet naar voor geschoven:¹⁵⁵

Art.22. Behoudens wettelijk voorschrift, overheidsbevel of een andere uitdrukkelijke en voorafgaande toelating of gerechtvaardigde reden waaruit het geoorloofd karakter blijkt, kan eenieder die bepaalde zones van het stadion betreedt of poogt te betreden zonder in het bezit te zijn van een geldig toegangsbewijs voor die zone of die plaatsen betreedt of poogt te betreden die voor het publiek niet toegankelijk zijn, een of meerdere sancties oplopen als bepaald in artikel 24.

Als plaatsen die voor het publiek niet toegankelijk zijn worden beschouwd:

3° de door de Koning als niet toegankelijk voor het publiek omschreven zones.

6.4. Vuurwerk

¹⁵⁰ Ministeriële omzendbrief OOP 28 van 4 mei 1999 aangaande de uitvoering van de wet van 21 december 1998 betreffende de veiligheid bij voetbalwedstrijden, *B.S.*, 8 juli 1999

¹⁵¹ Art. 22 Voetbalwet 1998

¹⁵² VAN LIMBERGEN, K. en VERTONGEN, B., *o.c.*, 20-21

¹⁵³ Art. 38 Voetbalwet 1998

¹⁵⁴ Ministeriële omzendbrief OOP 28 van 4 mei 1999 aangaande de uitvoering van de wet van 21 december 1998 betreffende de veiligheid bij voetbalwedstrijden, *B.S.*, 8 juli 1999

¹⁵⁵ Art. 22 Voetbalwet 1998

Deze laatste vorm van voetbalcriminaliteit die door de voetbalwet wordt aangegeven omvat het binnensmokkelen van pyrotechnisch materiaal in de voetbalstadia. Supporters gebruiken dit vooral onder de vorm van fakkels ('Bengaals vuurwerk' genaamd) om door middel van licht, geluid en/of rook de sfeer in het stadion te brengen. Onderzoek heeft echter uitgewezen dat de temperaturen tot boven de 2000° Celsius kunnen uitlopen en bijgevolg levensgevaarlijk zijn; zeker wanneer dit temidden van een grote mensenmassa wordt ontstoken. Tal van andere gezondheidsrisico's werden reeds vastgesteld.¹⁵⁶

Bij de wetswijziging in 2003 van de voetbalwet werd dan ook een artikel ter bestrijding van dit fenomeen in elkaar geknutseld:¹⁵⁷

Art.23ter. Eenieder die pyrotechnische voorwerpen bedoeld om licht, rook of lawaai te produceren binnen brengt, poogt binnen te brengen of die in het bezit is van zulke voorwerpen in het stadion, kan een of meer sancties oplopen als bepaald in artikel 24.

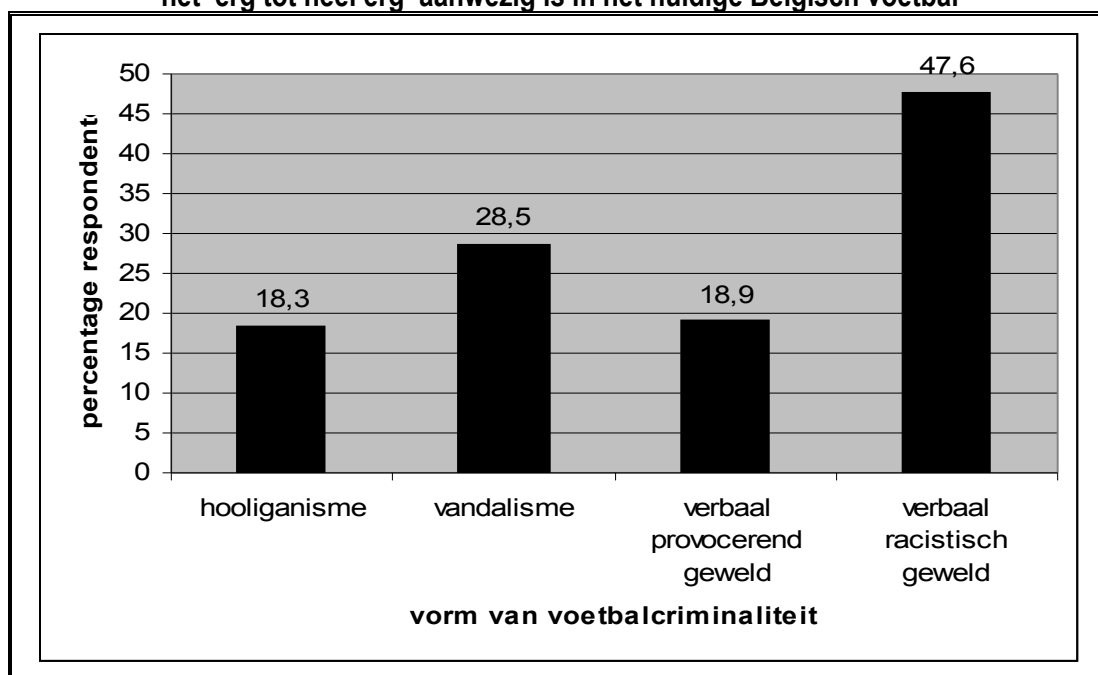
¹⁵⁶ CHARLIER, P., DE VREESE, S., MAES, B. en QUATAERT, J., o.c., 114-119 (jaarverslag)

¹⁵⁷ Art. 23ter Wet 10 maart 2003 tot wijziging van de wet van 21 december 1998 betreffende de veiligheid bij voetbalwedstrijden, B.S., 31 maart 2003

HOOFDSTUK 7: SLOTBESCHOUWING

Om af te sluiten wens ik enkele belangrijke onderzoeksbevindingen, die in dit deel aan bod kwamen, te recapitulieren. Volgende figuur zal dan ook een synthese weergeven van de onderzoeksresultaten die voor 4 besproken vormen van voetbalcriminaliteit werden gegenereerd. Naar de andere besproken vormen van voetbalcriminaliteit werd geen statistisch onderzoek verricht.

Figuur 2: Percentage respondenten dat telkens bij een vorm van voetbalcriminaliteit aangeeft dat het 'erg tot heel erg' aanwezig is in het huidige Belgisch voetbal

Figuur 2 geeft de percentages weer van die respondenten die de 4 onderzochte voetbalcriminele feiten als 'erg tot heel erg' aanwezig beschouwen in de Belgische eerste en tweede nationale voetbalcompetities vandaag de dag. Belangrijke cijfergegevens aangezien deze aantonen hoeveel respondenten deze verschillende vormen van voetbalcriminaliteit nu eigenlijk als een probleem beschouwen.

In één oogopslag kan er opgemerkt worden dat de respondentgroep het probleem van het verbale racistische geweld in de Belgische voetbalwereld ostentatief aan de kaak stelt. Bijna de helft van de respondentpopulatie (47,6%) stelt dat racisme erg tot heel erg aanwezig is op en rond onze Belgische voetbalvelden. Heel frappant resultaat, gezien het feit ook dat

hooliganisme en ander verbaal provocerend geweld door minder dan 20% als ‘erg tot heel erg’ aanwezig wordt aangegeven.

Met 28,5% steekt vandalisme een beetje boven deze laatste twee voetbalcriminele feiten uit. De reden waarom respondenten vandalisme als nadrukkelijker aanwezig ervaren in het Belgisch voetbal, ligt misschien aan het feit dat de gevolgen van vandalisme dikwijls sterker zichtbaar zijn en ook door ‘gewone’ supporters kan gepleegd worden, terwijl hooliganisme eerder in éénzelfde, meer gesloten groep plaatsvindt. Ook het gegeven dat hooligans de laatste jaren sterk onder controle worden gehouden door spotters..., waardoor zij als het ware lam worden gelegd, kan ertoe leiden dat de respondenten het hooliganisme als minder aanwezig beschouwen dan het vandalisme.¹⁵⁸

Wat dus ongetwijfeld in aanschouw dient genomen te worden, is de zeer sterke verwittiging die de bevraagde supporters en niet-politionele veiligheidsmensen meegeven omtrent de problematische aanwezigheid van racisme in het hedendaagse Belgisch voetbal. Een voortdurende intensieve werking aan dit probleem met een gedifferentieerde aanpak voor ‘aanstokers’ en ‘meelopers’ lijkt me een sinecure.¹⁵⁹

¹⁵⁸ Cfr. supra p.43

¹⁵⁹ HARDYNS, W., *o.c.*, 37-39 (stageverslag Criminologie)

**Deel 4: Huidige aanpak van
voetbalcriminaliteit**

HOOFDSTUK 1: INLEIDING

Het vorige deel behandelde de verschillende vormen van voetbalcriminaliteit. Aan elk voetbalcrimineel feit werden 1 of meerdere artikelen van de almachtige voetbalwet toegeschreven; vandaag de dag is deze voetbalwet het vaakst gebruikte juridisch instrument om tegen het verwerpelijke gedrag in en rondom voetbalstadia op te treden.

Vooreerst zal de voetbalwet, die o zo belangrijk is in de aanpak van voetbalcriminaliteit, nader omschreven worden. De belangrijkheid schuilt voor een groot stuk in het administratieve sanctiesysteem die deze wet vooropstelt.

Een van die administratieve sancties is het administratieve stadionverbod, waar dieper zal op ingegaan worden alsook op de andere stadionverbodtypes. Door middel van een bijkomend kwantitatief onderzoek, zal ik onder andere een inzicht leveren in de evolutie van het aantal uitsluitingen doorheen de jaren en in het aantal uitgeslotenen per club.

Tot slot worden nog enkele bestrijdingsmiddelen van voetbalgeweld aangehaald die recent heel vaak in de schijnwerpers staan of hebben gestaan: de afgeschafte Football Fancard, het gewijzigde ticketing systeem en de combiregeling. De betreffende onderzoeksresultaten zullen uitvoerig behandeld worden.

HOOFDSTUK 2: DE VOETBALWET

2.1. Het motief

Onderzoek door Van Limbergen en Walgrave uit 1991, duidde reeds op de complexiteit die vervolging en bestraffing van voetbalcriminaliteit met zich meebrachten.¹⁶⁰ Er werd echter gepleit voor een ietwat aparte strategie van aanpak en niet voor de invoering van specifieke artikels in het strafwetboek ter bestrijding van voetbalcriminaliteit (vooral hooliganisme).¹⁶¹

Het discretionaire politieoptreden en het gebrek aan specialisatie bij het parket, leken de grootste hinderpalen te zijn. De onderzoekers stelden dan ook de invoering van een voetbalprocureur voorop. Deze laatste zou volgens hen deels kunnen tegemoet komen aan de problemen op het niveau van de rechtbank, namelijk de té lange duur van de rechterlijke uitspraak inzake voetbalmisdrijven (gemiddeld pas na 1 jaar).¹⁶²

Het voetbalgeweld in die jaren '90 nam hoge proporties aan en vooral het hooliganisme hield de 'brave' voetbalsupporters weg van de voetbalstadia. Beleidsmakers achtten dit niet kunnen en men wou terug naar een situatie van pakweg 30 jaar geleden, waarbij als het ware een handvol politiemensen instonden voor de veiligheid van tienduizenden mensen.¹⁶³

In 1998 zou de ommekeer er eindelijk komen. Tot dan toe trachtte men via omzendbrieven en koninklijke besluiten de voetbalcriminaliteit te bestrijden, wat de rechtszekerheid zeker niet ten goede kwam.¹⁶⁴ De wet van 21 december 1998 betreffende de veiligheid bij voetbalwedstrijden (afgekort 'de Voetbalwet') hielp dit probleem uit de wereld.

In 2003 werd een wijziging van de voetbalwet doorgevoerd.¹⁶⁵ Het resultaat tot dan toe werd als zeer gunstig ervaren, maar men meende nog efficiënter werk te kunnen leveren, mits enkele uitbreidingen. Zowel de geografische ruimte, de toepassingstijd, de sanctioneerbare

¹⁶⁰ VAN LIMBERGEN, K. en WALGRAVE, L., *o.c.*, 8-9

¹⁶¹ *Ibid.*, 101-102

¹⁶² *Ibid.*, 90-100

¹⁶³ Verslag uitgebracht namens de commissie voor de Binnenlandse Zaken, de Algemene Zaken en het Openbaar Ambt bij het wetsontwerp betreffende de veiligheid bij voetbalwedstrijden, *Gedr. St.*, Kamer, 1997-98, nr. 1572/5

¹⁶⁴ CLARYSSE, F. en SEGAERT-VANDEN BUSSCHE, Y., 'De nieuwe voetbalwet: het openbaar ministerie getackeld', *Rechtskundig Weekblad*, 1999-2000, (1145), 1145

¹⁶⁵ Wet 10 maart 2003 tot wijziging van de wet van 21 december 1998 betreffende de veiligheid bij voetbalwedstrijden, *B.S.*, 31 maart 2003

gedragingen, de wedstrijdcategory en de procedure voor minderjarigen werden uitgebreid, met als doel korter op de bal te spelen en zo de gunstige resultaten de hoogte in te jagen.¹⁶⁶

2.2. De administratieve sancties

De voetbalwet heeft ertoe geleid dat voetbalcriminaliteit nu door middel van administratieve sancties kan beteugeld worden. Twee soorten sancties tegenover plegers van voetbalgeweld werden ontwikkeld, die in combinatie met elkaar of apart kunnen voorkomen:¹⁶⁷

- een administratieve geldboete van 250 tot 5000 euro
- een administratief stadionverbod van 3 maanden tot 5 jaar¹⁶⁸

Met de invoering van dit administratief sanctiesysteem ter beteugeling van voetbalgeweld, kan een sneller en strikter optreden gegarandeerd worden, wat daarvoor als eerder problematisch werd ervaren.¹⁶⁹

→ De procureur des Konings beschikt nog steeds over de mogelijkheid een voetbalmisdrijf strafrechtelijk te vervolgen, maar dient dit echter wel ter kennis te brengen van de voetbalcel FOD Binnenlandse Zaken binnen de termijn van 1 maand. Indien dit niet gebeurt, kan deze voetbalcel overgaan tot een administratieve sanctie die binnen de termijn van 6 maanden moet worden uitgesproken (eventuele beroepsprocedure bij de politierechtbank niet inbegrepen).¹⁷⁰

→ De minder zware bewijslast bij een administratieve procedure heeft tot gevolg dat er veel kordater kan worden opgetreden, waardoor bij plegers van voetbalcriminaliteit het gevoel van straffeloosheid kan verdwijnen en de schrik voor zware sancties eindelijk een preventief effect kan teweegbrengen.

¹⁶⁶ VAN HECKE, J., 'De nieuwe voetbalwet. Nog korter op de bal spelen', *Politiejournaal-Politieofficier*, 2003, afl. 4, (5), 7-9

¹⁶⁷ Art. 24 Voetbalwet 1998

¹⁶⁸ Cfr. infra p.81

¹⁶⁹ CLARYSSE, F. en SEGAERT-VANDEN BUSSCHE, Y., *l.c.*, (1145), 1147-1148

¹⁷⁰ Cfr. supra p.31

HOOFDSTUK 3: HET STADIONVERBOD

3.1. Omschrijving

Een eerste definitie van het stadionverbod is reeds voor het ontstaan van de voetbalwet terug te vinden in een omzendbrief van het Ministerie van Binnenlandse Zaken: “*het buitensluiten van of het verbieden van toegang tot wedstrijden en stadions aan bekende of potentiële onruststokers of personen die onder invloed van alcohol of verdovende middelen verkeren, voor zover zulks wettelijk mogelijk is.*”¹⁷¹ De implementatie van dit stadionverbod in de voetbalwet heeft voor dé grote doorbraak gezorgd. Personen die zich vandaag de dag immers schuldig maken aan voetbalcriminele feiten lopen de kans voor een bepaalde periode de toegang tot voetbalwedstrijden (van clubs van 1ste tot en met 3de nationale afdeling) ontzegd te worden.¹⁷²

Tijdens mijn stage op het Departement Veiligheid van de KBVB heb ik inzage kunnen verkrijgen in de uitsluitingslijsten. Dit Departement staat in voor de administratie en het dossierbeheer van stadionverboden.¹⁷³ Ik heb deze uitsluitingslijsten uitvoerig geanalyseerd en in het bijzonder de lijst van 7 september 2005 met als doel een zo recent mogelijk beeld te kunnen ophangen. In wat volgt zullen enkele resultaten uit deze stadionverbodanalyse aan bod komen, getoetst aan het enquêteonderzoek dat ik bij supporters en niet-politionele veiligheidsmensen heb verricht.

Bepmerking: De stadionverbodanalyse is van toepassing op de uitsluitingslijst van 7 september 2005, terwijl het enquêteonderzoek plaatsvond van 26 december 2005 t.e.m. 28 maart 2006.

3.2. Vijf types stadionverboden

Een supporter kan op een uitsluitingslijst terecht komen door 5 verschillende types stadionverboden (gebaseerd op legende uitsluitingslijst KBVB):

Type 1: De burgerrechtelijke uitsluiting.

Bij dit type stadionverbod is het de organisator (meestal de voetbalclub zelf dus) van een voetbalwedstrijd die doorheen de veiligheidsverantwoordelijke voetbalsupporters kan uitsluiten als gevolg van niet-naleving van het huishoudelijk reglement.¹⁷⁴

¹⁷¹ Omzendbrief OOP 23 van 8 juli 1996 betreffende de uitsluiting van toeschouwers bij voetbalwedstrijden, B.S., 25 juli 1996

¹⁷² VAN HECKE, J., *l.c.*, (5), 9

¹⁷³ Cfr. supra p.35

¹⁷⁴ Omzendbrief OOP 23 van 8 juli 1996 betreffende de uitsluiting van toeschouwers bij voetbalwedstrijden, B.S., 25 juli 1996

Type 2: Het administratief stadionverbod.

Dit is 1 van de twee administratieve sancties waartoe de voetbalcel FOD Binnenlandse Zaken kan overgaan wanneer een supporter de voetbalwet heeft overtreden.^{175 176}

Type 3: Het stadionverbod als beveiligingsmaatregel.

Een officier van gerechtelijke of bestuurlijke politie kan dit opleggen opdat de uitsluiting onmiddellijk in werking zou treden (maximum 3 maanden geldig).¹⁷⁷

Type 4: Het gerechtelijke stadionverbod.

Zowel de parketmagistraat, onderzoeksrechter en strafrechter kunnen tot deze maatregel overgaan in het raam van een strafrechtelijke procedure. Ook na een veroordeling kan de strafrechter dit type stadionverbod uitspreken.¹⁷⁸

Type 5: Het gerechtelijk stadionverbod als beveiligingsmaatregel.

In het geval van een misdrijf kan de procureur des Konings dit opleggen opdat de uitsluiting onmiddellijk in werking zou treden (maximum 3 maanden geldig).¹⁷⁹

Tabel 18. Verdeling van de stadionverboden in België volgens type stadionverbod op basis van de uitsluitingslijst U/E/2005/36 van 7 september 2005

		<i>Aantal stadionverboden</i>	<i>Percentage van het totale aantal stadionverboden</i>
<i>Type stadionverbod</i>	Type 1	2	0,5%
	Type 2	416	96,3%
	Type 3	8	1,9%
	Type 4	6	1,4%
	Type 5	0	0,0%
	Totaal	432	100,0%

1 persoon kreeg 2 types stadionverboden opgelegd (dus 431 personen met stadionverbod)

Bovenstaande tabel toont aan dat bijna elke uitsluiting gebeurt op basis van een administratief stadionverbod (96,3%). De voetbalwet, die een administratief sanctiesysteem vooropstelde, is dus zeer revolutionair gebleken in het verwijderen van voetbalcriminelen uit de Belgische voetbalstadia. Indien het enkel van de organisatoren (de clubs zelf) of het gerecht zou afhangen, werden er slechts 8 stadionverboden toegekend (type 1, type 4 en type 5).

3.3. Evolutie van het aantal stadionverboden

¹⁷⁵ Cfr. supra p.80

¹⁷⁶ Art. 24 Voetbalwet 1998

¹⁷⁷ Art. 44 Voetbalwet 1998

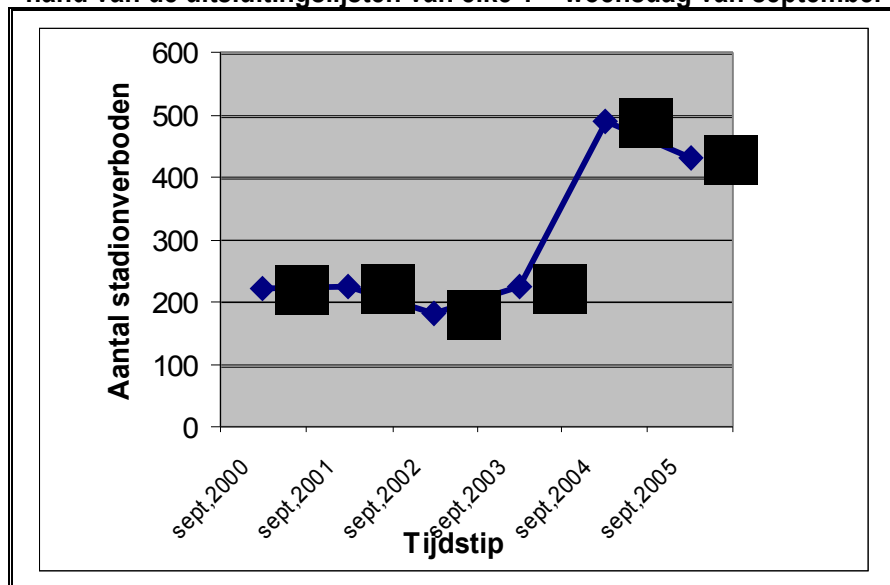
¹⁷⁸ Art. 41 Voetbalwet 1998

¹⁷⁹ Art. 44 Voetbalwet 1998

Voor de periode van 2000 tot en met 2005 heb ik voor elk jaar 1 uitsluitingslijst geselecteerd (telkens de 1ste woensdag van september) om op die manier het aantal stadionverboden op een bepaald moment in een jaar doorheen verschillende jaren te vergelijken.

Wat direct opvalt in figuur 3 is de sterke stijging in september 2004. Is dit te wijten aan een sterke stijging van de voetbalcriminaliteit of is het politionele optreden strenger geworden? Geen van beide lijkt een bevredigende verklaring te bieden voor deze grote toename, wat zowel uit ervaringen van het werkveld als uit cijfer- en onderzoeksmateriaal van het volgende deel valt af te leiden.^{180 181} Het antwoord dient naar alle waarschijnlijkheid gezocht te worden in de wijziging van de voetbalwet in maart 2003.¹⁸² Met deze wetwijziging werden de mogelijkheden tot toekenning van een stadionverbod in verschillende facetten uitgebreid (ruimte, tijd, leeftijd, ...). Onderstaande grafiek lijkt erop te wijzen dat deze vernieuwde voetbalwet een effectiever optreden tegen voetbalcriminaliteit heeft in de hand gewerkt.

Figuur 3: Evolutie van het aantal stadionverboden in België vanaf 2000 tot en met 2005 aan de hand van de uitsluitingslijsten van elke 1ste woensdag van september

3.4. Gemiddelde duur stadionverbod en gemiddelde leeftijd uitgeslotene

Uit de analyse van de uitsluitingslijst van 7 september 2005 komen volgende gemiddelden naar voren:

- gemiddelde duur van een stadionverbod: 13,5 maanden
- gemiddelde leeftijd van persoon met stadionverbod: 29,5 jaar

¹⁸⁰ Gesprek met E. SERVAEGE, dossierbeheerder Lokale Politie Kortrijk-Kuurne-Lendeledede, Kortrijk, 21 april 2006

¹⁸¹ Cfr. infra p.94

¹⁸² Wet 10 maart 2003 tot wijziging van de wet van 21 december 1998 betreffende de veiligheid bij voetbalwedstrijden, B.S., 31 maart 2003

Deze gegevens zijn bedoeld ter vervollediging van deze stadionverbodanalyse, want om een huidig criminaliteitsbeeld te schetsen van de Belgische voetbalwereld lijken ze eerder onbetekenend. Er wordt dan ook niet dieper op ingegaan.

3.5. Aantal stadionverboden per voetbalclub

Onderzoeksbevinding 8 (vraag 28 van de enquête)

Tabel 19. Vergelijking van het gemiddeld aantal stadionverboden per club van een bepaald risiconiveau (op basis van de uitsluitingslijst van 7 september 2005) met de schatting die de supporters maken omtrent het aantal stadionverboden in hun club

		<i>Gemiddeld aantal stadionverboden per club van een bepaald risiconiveau</i>	<i>Supportersschatting van het aantal stadionverboden in hun club</i>
<i>Clubs per risiconiveau</i>	Hoog risiconiveau	34,67	Mediaan = 60,00
	Middelmatig risiconiveau	27,25	Mediaan = 30,00
	Gering risiconiveau	9,00	Mediaan = 10,00
	Minimaal risiconiveau	5,40	Mediaan = 5,00

Uit deze tabel blijkt dat het aantal supporters met een stadionverbod van een bepaalde club evenredig is met het risiconiveau waartoe die club behoort. Clubs met een hoog risiconiveau tellen gemiddeld 34,67 personen met een stadionverbod in hun rangen, terwijl dit er na een dalende trend doorheen de andere risiconiveaus nog slechts 5,40 zijn voor de clubs met een minimaal risiconiveau. Dit is uiteraard een momentopname, want uitsluitingslijsten variëren wekelijks naarmate er nieuwe stadionverboden bijkomen en oude uitsluitingen vervallen.

Wanneer ik er nu de schatting van de supporters bijhaal, kan diezelfde dalende trend doorheen de verschillende risiconiveaus worden waargenomen. De mediaan leek me het meest geschikte instrument om deze schatting weer te geven, gezien het gemiddelde te veel vertekend werd door té extreme antwoorden van bepaalde respondenten. Supporters van de clubs met een hoog risiconiveau maken een schatting waarvan de mediaan 60,00 bedraagt, wat nog een stuk boven het werkelijke aantal stadionverboden ligt. De supporters van de clubs van de 3 andere risiconiveaus maken echter wel zeer nauwkeurige schattingen; de medianen van hun schattingen zijn bijna identiek aan het werkelijk aantal stadionverboden van hun club (30,00 en 27,25 / 10,00 en 9,00 / 5,00 en 5,40).

Supporters lijken dus een vrij adequaat beeld te hebben van het aantal stadionverboden in hun club, wat toch duidt op een zekere kennis inzake risicosupporters die gesnapt werden en vervolgens uitgesloten. Alleen supporters van de clubs met een hoog risiconiveau (R.S.C.Anderlecht, R.Standard de Liège en Club Brugge K.V.) lijken algemeen gesproken iets minder goed op de hoogte te zijn, hoewel ook dit niet mag overschat worden.

HOOFDSTUK 4: FOOTBALL FANCARD – TICKETING SISTEEM – COMBIREGELING

Op beleidsniveau was men vastberaden de voetbalcriminaliteit en dan vooral het hooliganisme de kop in te drukken door een hard en snel optreden.¹⁸³ Met het administratieve stadionverbod in het vooruitzicht te stellen, nam men een eerste sterke beslissing.¹⁸⁴ Dit diende gevolgd te worden door een aantal bijkomende instrumenten om de effectieve werking van dat stadionverbod te verzekeren. Drie ingrijpende middelen werden in het leven geroepen. Aanhoudende kritiek heeft er echter voor gezorgd, dat het eerste volledig is afgeschaft, het tweede grondig is gewijzigd en het derde nog steeds heftig op de korrel wordt genomen.

4.1. De Football Fancard

De voetbalwet stelde de identificatie van de aanwezige voetbalsupporters tijdens een voetbalwedstrijd verplicht. In 1999 riep de Profliga (de vereniging van de clubs uit eerste en tweede klasse) dan ook een soort veiligheidspas in het leven, wat vervangen werd door een elektronische fankaart (de Football Fancard) met het koninklijk besluit van 2001.^{185 186}

Personen met een stadionverbod omwille van hooliganisme of andere voetbalcriminele feiten dacht men met behulp van die fankaart uit het stadion buiten te houden, wat de veiligheid in het stadion ten goede moest komen. Het fankaartsysteem bleek in de praktijk echter makkelijk te omzeilen en het aantal stadionverboden op een bepaald moment leek nu ook niet direct de totale risicogroep van supporters te beslaan.^{187 188}

Personen boven de 16 jaar werden verplicht gesteld zich een fankaart aan te schaffen (kostprijs 12,39 euro) om een voetbalwedstrijd te kunnen bijwonen, ook al gingen zij slechts 1

¹⁸³ Verslag uitgebracht namens de commissie voor de Binnenlandse Zaken, de Algemene Zaken en het Openbaar Ambt bij het wetsontwerp betreffende de veiligheid bij voetbalwedstrijden, *Gedr. St.*, Kamer, 1997-98, nr. 1572/5

¹⁸⁴ Cfr. supra p.80

¹⁸⁵ *Hand.*, Vlaams Parlement, 2005-06, 26 januari 2006, 7

¹⁸⁶ K.B. van 3 november 2001 tot wijziging van het koninklijk besluit van 3 juni 1999 houdende de regels voor het ticketbeheer ter gelegenheid van voetbalwedstrijden, *B.S.*, 22 november 2001

¹⁸⁷ *Vr. en Antw.*, Senaat, 2004-05, 1 februari 2005, 39 (vr. nr. 1891 Vandenberghe)

¹⁸⁸ MULLENNERS, F., *l.c.*, 8-9

keer om de 3 jaar naar het voetbal.¹⁸⁹ Zonder fankaart kwam men geen voetbalstadion binnen; de occasionele voetbalsupporter leek dus de grootste dupe van dit systeem te zijn. Ergernis vanuit supportersgroeperingen en vanuit de politiek hebben ertoe geleid dat tijdens een Ronde Tafel van 22 december 2004 deze Football Fancard definitief werd afgeschaft.¹⁹⁰

Onderzoeksbevinding 9 (vraag 32 en 34 van de enquête)

Tabel 20. (On)tevredenheid van de supporters versus de niet-politionele veiligheidsmensen over de afschaffing van de Football Fancard

		<i>(On)tevredenheid over afschaffing fankaart</i>				Totaal
			Ontevredenheid	Noch ontevreden, noch tevreden	Tevredenheid	
<i>Respondentencategorie</i>	Supporters	N %	124 4,9%	154 6,1%	2266 89,1%	2544 100,0%
	Niet-politionele veiligheidsmensen	N %	18 26,5%	13 19,1%	37 54,4%	68 100,0%
	Totaal	N %	142 5,4%	167 6,4%	2303 88,2%	2612 100,0%

Item nonrespons=14,7% (451 van 3063)
Chi-kwadraat=83,524 df=2 p<0,000

Wanneer we kijken naar de tevredenheid over de afschaffing van de fankaart bij respectievelijk supporters en niet-politionele veiligheidsmensen, valt direct een significant verschil tussen beide respondentengroepen waar te nemen. 89,1% van de supporters is ‘een beetje tot heel tevreden’ over de verdwijning van het fankaartsysteem, terwijl ‘slechts’ 54,4% van de niet-politionele veiligheidsmensen tekenen van lichte tot grote tevredenheid vertonen. De aanhoudende klaagzangen en protestgolven van de voetbalsupporters in acht genomen, was dit resultaat enigszins te verwachten.¹⁹¹ Voor het overgrote deel van de voetbalsupporters betekent deze afschaffing een verlossing van een storend en ineffectief controlemiddel.¹⁹² Niet-politionele veiligheidsmensen lijken er een minder unanieme mening op na te houden. Enerzijds lijkt meer dan een kwart de verdwijning van een veiligheidsmiddel zoals de Football Fancard te betreuren. Anderzijds is er toch een meerderheid die beseft dat dit middel misschien wel op enkele honderden voetbalcriminelen een invloed had, maar dat het vooral de vele tienduizenden voetballiefhebbers waren die door dit controlesysteem werden geteisterd.

¹⁸⁹ VANDEWALLE, L., ‘Grote onvrede over fankaart’, *De Standaard*, 19 juli 2001, p.25

¹⁹⁰ FRANSEN, G., ‘Voetbalstadion weer voor iedereen’, *De Standaard*, 23 december 2004, p.36-37

¹⁹¹ VANDEWALLE, L., ‘Profliga boycot actie tegen fankaart’, *De Standaard*, 29 maart 2002, p.19

¹⁹² Cfr. infra p. 87 (bijlage 2)

Onderstaande tabel 21 haalt vernietigend uit naar de Football Fancard. De bedoeling was te meten welk percentage voetbalsupporters een voetbalwedstrijd aan zich liet voorbij gaan, enkel en alleen omwille van die fankaart.

Meer dan 50% van de totale bevraagde supporterspopulatie geeft aan 'af en toe tot veel' afgehaakt te hebben. Vooral de supporters van de clubs met een hoog risiconiveau (55,5%) en meer nog de supporters van de clubs van 2de klasse (60,8%) hebben het voetbal 'af en toe tot veel' de rug toegekeerd omwille van die voetbalfankaart.

Het feit dat de hoge risicoclubs de 3 topclubs zijn, heeft tot gevolg dat zij een pak supporters in hun rangen hebben die slechts 0 tot 5 keer per seizoen komen kijken.¹⁹³ Deze supporters konden de meerprijs van de fankaart en/of de bijkomende hinder niet meer opbrengen. Supporters van tweede klasse clubs die over een veel kleiner supporterspotentieel beschikken zweren de fankaart waarschijnlijk om dezelfde redenen af, mijns inziens inclusief hun onbegrip dat ook zij aan dit controlemiddel onderworpen moesten worden.

Tabel 21. Mate waarin de Football Fancard de supporters (ingedeeld naar risiconiveau van de clubs van 1ste klasse + de clubs van 2de klasse) tegenhield naar een voetbalwedstrijd te gaan kijken

		<i>Mate waarin de fankaart respondenten tegenhield een voetbalmatch bij te wonen</i>				Totaal
		Veel	Af en toe	Nooit		
<i>Clubs per risiconiveau + 2^{de} klasse</i>	Hoog risiconiveau	N %	105 24,9%	129 30,6%	188 44,5%	422 100,0%
	Middelmatig risiconiveau	N %	67 14,3%	118 25,3%	282 60,4%	467 100,0%
	Gering risiconiveau	N %	18 17,1%	22 21,0%	65 61,9%	105 100,0%
	Minimaal risiconiveau	N %	61 12,4%	152 30,9%	279 56,7%	492 100,0%
	2 ^{de} klasse	N %	223 26,2%	295 34,6%	334 39,2%	852 100,0%
Totaal		N %	474 20,3%	716 30,6%	1148 49,1%	2338 100,0%

*Item nonrespon*s=21,6% (645 van 2983)

Chi-kwadraat=94,943 *df*=8 *p*<0,000

4.2. Het ticketing systeem

De hiervoor besproken fankaart werd gecombineerd met een ticketing systeem dat vrij ingrijpend kan genoemd worden. Elke voetballiefhebber kon aan het loket op de dag van een

¹⁹³ Cfr. infra p. 88 (bijlage 2)

voetbalwedstrijd immers slechts 1 ticket kopen, mits het vertoon van zijn elektronische fankaart.¹⁹⁴ Dit had als logisch gevolg ellenlange wachtrijen met alle miserie van dien.

De voetbalwereld heeft samen met de politieke wereld in de reeds aangehaalde Ronde Tafel de basis gelegd voor het nieuwe ticketbeheer. Supporters kunnen op dag van een wedstrijd terug 4 tickets verkrijgen zonder enige vorm van identificatie.¹⁹⁵

Deze krachtige versoepeling moet het voetbal opnieuw aantrekkelijk maken en een einde stellen aan de ‘bestrafing’ van het hoge percentage goede voetbalsupporters als gevolg van het gedrag van een kleine groep voetbalgeweldplegers. Een verbeterde camera- en stewardwerking en het opereren van spotters lijken geschikter dan een streng ticketing systeem en moeten expliciet de amokmakers viseren en niet langer de gewone voetballiefhebber.¹⁹⁶

Onderzoeksbevinding 10 (vraag 32 van de enquête)

Tabel 22. (On)tevredenheid van de supporters versus de niet-politionele veiligheidsmensen over het nieuwe ticketing systeem

		<i>(On)tevredenheid over het nieuwe ticketbeheer</i>				Totaal
			Ontevredenheid	Noch ontevreden, noch tevreden	Tevredenheid	
<i>Respondentencategorie</i>	Supporters	N %	259 10,2%	530 20,9%	1749 68,9%	2538 100,0%
	Niet-politionele veiligheidsmensen	N %	35 52,2%	15 22,4%	17 25,4%	67 100,0%
	Totaal	N %	294 11,3%	545 20,9%	1766 67,8%	2605 100,0%

Item nonrespons=15,0% (458 van 3063)
Chi-kwadraat=120,516 df=2 p<0,000

Het verschil van 40 percentagepunten tussen supporters (10,2%) en niet-politionele veiligheidsmensen (52,2%) die ‘een beetje tot heel ontevreden’ zijn over het nieuwe ticketing systeem, duidt erop dat dit laatste niet bij iedereen in even goede aarde is gevallen.

¹⁹⁴ Omzendbrief OOP 34 van 13 november 2001 houdende specificaties bij de uitvoering van het koninklijk besluit van 3 november 2001 tot wijziging van het koninklijk besluit van 3 juni 1999 houdende de regels voor het ticketbeheer ter gelegenheid van voetbalwedstrijden, *B.S.*, 22 november 2001

¹⁹⁵ K.B. van 20 juli 2005 houdende de regels voor het ticketbeheer ter gelegenheid van voetbalwedstrijden, *B.S.*, 4 augustus 2005

¹⁹⁶ KABINET MINISTER BINNENLANDSE ZAKEN PATRICK DEWAELE (2005/06/17) ‘Persbericht: Fankaart officieel afgeschaft’ [WWW] Patrick Dewael: <http://www.dewael.com> [04/11/05]

Vanuit de optiek van de niet-politionele veiligheidsmensen bekeken, kan hun resultaat echter goed begrepen worden. Zij waren immers beter opgezet met een strikte regeling waarbij elke supporter werd geïdentificeerd, terwijl dat nu niet meer het geval is wat onrechtstreeks een grotere werklust voor hen betekent.

Voor de voetballiefhebber valt deze nieuwe regeling alleen maar toe te juichen; strikte identificatie is niet meer nodig waardoor 1 persoon nu zonder rompslomp meerdere tickets kan gaan afhalen en recent onderzoek heeft zelfs uitgewezen dat omwille van onder andere dat oude ticketbeheer en de voetbalfankaart de ticketprijs sinds 1996 met 65% was gestegen, wat nu dus omwille van die veranderingen terug in positieve zin zou kunnen evolueren.¹⁹⁷

4.3. De combiregeling

Een combiregeling houdt in dat supporters van een bezoekende club verplicht zijn de verplaatsing naar een andere club te maken met een bus van 1 van de erkende supportersclubs. Elkeen die de verplaatsing maakt, dient van tevoren in het bezit te zijn van zijn of haar toegangsticket.¹⁹⁸ Doel is de verschillende supportersgroepen volledig van elkaar gescheiden te houden, ook buiten het voetbalstadion. Op die manier kan ook de politie-inzet verminderd worden.¹⁹⁹

Feit is wel dat de vrijheid van de voetballiefhebber ernstig in het gedrag komt; op eigen vervoer naar een uitmatch gaan is bij dergelijke regeling immers niet mogelijk en ook de beslissing een uitwedstrijd te willen bijwonen op de dag van een wedstrijd zelf is geen optie.

Contradictio in terminis: Enerzijds wil men supporters van beide teams gescheiden houden door geen tickets meer ter beschikking te stellen aan bezoekende supporters op de wedstrijddag zelf en hen verplicht met de bus te laten komen, anderzijds blijven de loketten voor de thuis supporters op de dag van de wedstrijd wel open. Door deze discriminatievorm kunnen bezoekende supporters zich nog steeds makkelijk met eigen vervoer naar het stadion begeven en zich een ticket aanschaffen voor een thuisvak waardoor supporters van beide teams wel samen in één compartiment zitten, wat men net wou vermijden.

Onderzoeksbevinding 11 (vraag 32 en 34 van de enquête)

Tabel 23. (On)tevredenheid van de supporters versus de niet-politionele veiligheidsmensen over de combiregeling

¹⁹⁷ BELET, I. en CLAES, D., *Federale en Europese voorstellen om het Belgisch voetbal weer op de kaart te zetten*, Brussel, december 2004, 7-8 (rapport)

¹⁹⁸ Omzendbrief OOP 34 van 21 februari 2006 houdende specificaties bij de uitvoering van het koninklijk besluit van 20 juli 2005 houdende de regels voor het ticketbeheer ter gelegenheid van voetbalwedstrijden, *B.S.*, 1 maart 2006

¹⁹⁹ HERREGODTS, D., 'Combieregeling geslaagd voor testmatch', *De Standaard*, 13 december 2004, p.42

		<i>(On)tevredenheid over de combiregeling</i>				Totaal
		Ontevredenheid	Noch ontevreden, noch tevreden	Tevredenheid		
<i>Respondentencategorie</i>	Supporters	N %	1784 70,5%	355 14,0%	390 15,4%	2529 100,0%
	Niet-politionele veiligheidsmensen	N %	22 32,8%	18 26,9%	27 40,3%	67 100,0%
	Totaal	N %	1806 69,6%	373 14,4%	417 16,1%	2596 100,0%

Item nonrespons=15,2% (467 van 3063)

Chi-kwadraat=45,963 df=2 p<0,000

Bovenstaande tabel toont opnieuw een significant verschil tussen supporters en niet-politionele veiligheidsmensen. 70,5% van de bevroegde supporters uit zich 'een beetje tot heel ontevreden' over de combiregeling (waarvan het overgrote deel 'heel ontevreden') in vergelijking met 32,8% van de niet-politionele veiligheidsmensen.

De vrijheidsbeperking die wordt veroorzaakt door de combiregeling, heeft ongetwijfeld zijn weerslag op dit resultaat. Supporters lijken niet het slachtoffer te willen zijn van de combiregeling die men voor een eerder beperkte groep reischoppers in het leven heeft geroepen. Niet-politionele veiligheidsmensen staan globaal genomen eerder verdeeld tegenover de combiregeling met een licht overwicht voor diegenen die erover tevreden zijn.

Tabel 24. Mate waarin de combiregeling de supporters (ingedeeld naar risiconiveau van de clubs van 1ste klasse + de clubs van 2de klasse) tegenhield naar een voetbalwedstrijd op verplaatsing te gaan kijken

		<i>Mate waarin de combiregeling respondenten tegenhield een uitwedstrijd bij te wonen</i>				Totaal
		Veel	Af en toe	Nooit		
<i>Clubs per risiconiveau + 2^{de} klasse</i>	Hoog risiconiveau	N %	164 42,3%	115 29,6%	109 28,1%	388 100,0%
	Middelmatig risiconiveau	N %	189 40,9%	159 34,4%	114 24,7%	462 100,0%
	Gering risiconiveau	N %	25 23,8%	45 42,9%	35 33,3%	105 100,0%
	Minimaal risiconiveau	N %	118 25,8%	150 32,8%	190 41,5%	458 100,0%
	2 ^{de} klasse	N %	222 26,8%	261 31,6%	344 41,6%	827 100,0%
Totaal		N %	718 32,1%	730 32,6%	792 35,4%	2240 100,0%

Item nonrespons=24,9% (743 van 2983)
Chi-kwadraat=78,781 df=8 p<0,000

De laatste tabel van dit deel onthult enkele ontluisterende resultaten. Er is namelijk 64,7% (32,1 + 32,6) van de totale bevraagde supporterspopulatie dat aangeeft ‘af en toe tot veel’ tegengehouden geweest te zijn om naar een wedstrijd op verplaatsing te gaan kijken enkel en alleen omwille van een combiregeling. Nog schrijnender dus dan bij de Football Fancard.²⁰⁰ Het feit dat supporters van clubs met een hoog en middelmatig risiconiveau reeds het meest negatief door de combiregeling zijn beïnvloed, ligt simpelweg aan het feit dat voor deze clubs het vaakst tot een combiregeling wordt overgegaan.²⁰¹

HOOFDSTUK 5: SLOTBESCHOUWING

Conclusie van dit deel is dat de voetbalwet revolutionair is gebleken in de bestrijding van het voetbalgeweld. Deze wet implementeerde immers een administratief sanctiesysteem inzake het afhandelen van voetbalcriminele feiten, wat zowel qua snelheid als qua volledigheid een stap voorwaarts heeft betekend.

Dit valt ook af te leiden uit de grote toepassing van dit systeem in de praktijk: Met de uitbreiding van de voetbalwet in 2003 is het aantal stadionverboden zelfs meer dan verdubbeld en meer dan 95% van al die uitsluitingen blijkt een administratief stadionverbod te zijn. En dit is niet wegens een stijging van het voetbalgeweld, maar eerder omwille van het meer effectieve gebruik van deze voetbalwet.

Positief is ook dat er niet zomaar naar willekeur met stadionverboden wordt gesmeten. Indien wel, zou dit immers betekenen dat clubs met weinig voetbalgeweld meer personen met een stadionverbod zouden kunnen bevatten dan clubs met veel voetbalgeweld, enkel en alleen omwille van het verschil in toepassing van deze sanctie. De stadionverbodanalyse toont echter aan dat hoe hoger het risiconiveau van een club is, hoe hoger het aantal uitgesloten supporters deze club telt. Ook de bevraagde supporters dachten daar trouwens zo over.

Naast deze positieve noot, werden een drietal maatregelen in het leven geroepen die voor een eerder negatieve bijklank zorgden:

- de Football Fancard is ondertussen wegens aanhoudend protest en ineffectiviteit afgeschaft, wat door bijna 90% van de bevraagde supporters op gejuich werd onthaald. Meer dan 50% van die supporters had immers 1 of meerdere voetbalwedstrijden aan zich laten voorbijgaan omwille van dit identificatiemiddel.

²⁰⁰ Cfr. supra p.87

²⁰¹ DE COCKER, N., ‘Combieregeling voor risicowedstrijden AA Gent’, *De Standaard*, 29 september 2004, p.38

- Ook de strenge en klantvriendelijke ticketverkoop heeft men ondertussen herzien, alweer onder het goedkeurend oog van bijna 70% van de bevroagde supporters. Meer dan 50% van de bevroagde niet-politionele veiligheidsmensen lijkt echter minder met deze hervorming te zijn opgezet, heel waarschijnlijk omwille van de verhoogde werklast die zal worden verwacht.
- Het valt af te wachten of de combiregeling hetzelfde lot zal beschoren zijn als de Football Fancard?! Meer dan 70% van de bevroagde supporters uit zich immers ontevreden en bijna 65% laat 'af en toe tot veel' een avondje voetbal aan zich voorbijgaan omwille van dit veiligheidsmiddel. Zowel gesprekken met het werkveld als het feit dat een meerderheid van de bevroagde niet-politionele veiligheidsmensen tevreden is over de combiregeling, doen me echter concluderen dat deze maatregel momenteel niet ter discussie staat.

Deel 5: Kenmerken van de **huidige voetbalcriminaliteit in** **België**

HOOFDSTUK 1: INLEIDING

Voorgaande delen kunnen als de verschillende fundamenten aanzien worden van het beeld dat ik tracht op te hangen van de voetbalcriminaliteit gepleegd door supporters vandaag de dag in België. Dit deel zal doorheen 4 gerichte onderzoeksvragen de afwerking van deze situatieschets verzorgen:

- Is de voetbalcriminaliteit momenteel verminderd of vermeerderd ten opzichte van voorgaande jaren?
- Wanneer doet voetbalcriminaliteit zich het meeste voor?
- Welke vorm van voetbalgeweld kent de hoogste frequentie?
- Hoe staat het met de politie-inzet vandaag de dag?

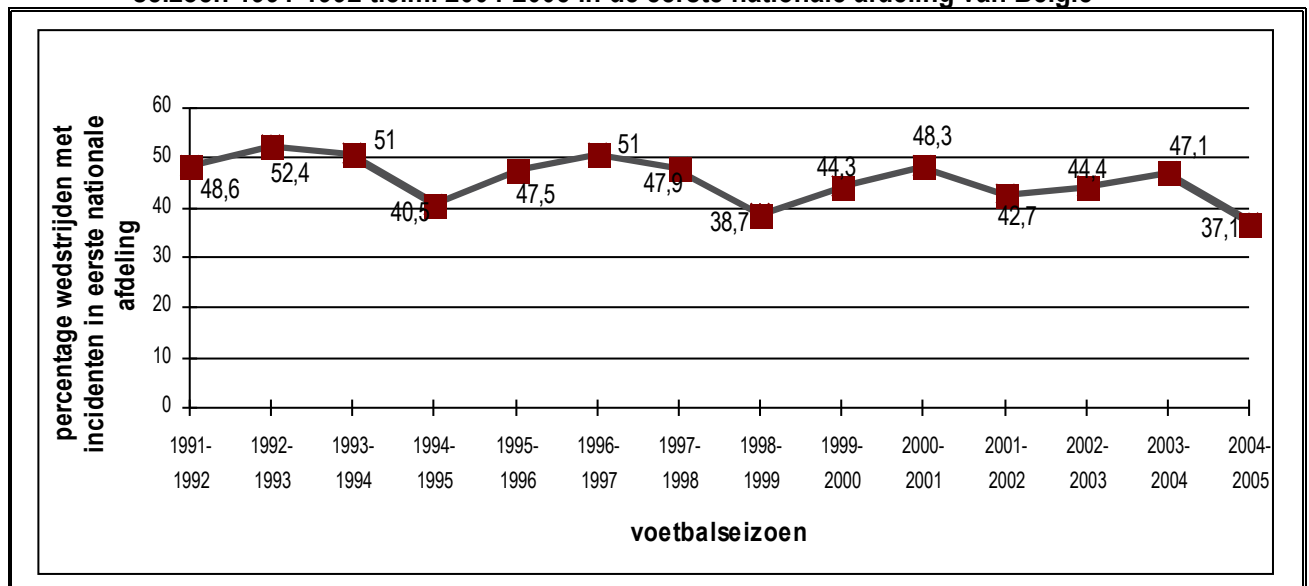
Om deze vragen van een afdoend antwoord te kunnen voorzien, heb ik op diepgaande wijze gebruik gemaakt van het seizoensverslag 2004-2005 van de Cel Integrale Voetbalveiligheid (IVV). Aan de hand van hun geregistreerde politiecijfers heb ik telkens een primaire voorstelling gemaakt.

Dit alles heb ik vervolgens telkenmale getoetst aan de relevante vragen uit het enquêteonderzoek bij de supporters en de niet-politionele veiligheidsmensen wat tot een secundaire en meer verfijnde voorstelling moest leiden.

Door middel van deze 2 totaal verschillende informatiekanalen hoopte ik een meer waarschijnlijk en geloofwaardig beeld op te hangen van de huidige voetbalcriminaliteit.

HOOFDSTUK 2: DALENDE OF STIJGENDE TREND INZAKE VOETBALCRIMINALITEIT ?

Figuur 4: Evolutie van het percentage wedstrijden met incidenten per voetbalseizoen vanaf het seizoen 1991-1992 t.e.m. 2004-2005 in de eerste nationale afdeling van België

Bovenstaande grafiek toont aan dat het percentage incidentrijke voetbalwedstrijden in eerste nationale afdeling gedurende de voorbije 14 seizoenen gekenmerkt werd door sterke schommelingen.²⁰² Het meest recente percentage (seizoen 2004-2005) is meteen ook het laagste sinds men met deze politiestatistieken een aanvang heeft genomen, namelijk 37,1%. Heel opvallend is de golfbeweging in deze evolutielijn die, telkens zij in de buurt van de 40%

²⁰² CHARLIER, P., DE VREESE, S., MAES, B. en QUATAERT, J., *o.c.*, 9 (jaarverslag)

komt, het jaar nadien terug de hoogte wordt ingestuwd. Afwachten geblazen dus of deze trend zich opnieuw doorzet in het seizoen 2005-2006.

Het zou echter foutief zijn reeds op basis hiervan te gaan verkondigen dat de voetbalcriminaliteit momenteel sterk dalende is, immers:

- Het gaat hier om geregistreerde politiecijfers en hoewel een hoge darknumber in het stadion zo goed als uitgesloten is, is dit niet ondenkbaar voor feiten gepleegd buiten het stadion in België.²⁰³
- Een daling van het aantal wedstrijden met incidenten wil niet automatisch zeggen dat ook de ernstigheid van die incidenten zou gestegen zijn.
- Elk voetbalseizoen verlaten twee clubs de eerste nationale afdeling en worden twee nieuwe clubs toegevoegd. Het percentage risicosupporters kan op die manier danig veranderen dat dit zijn invloed heeft op het aantal wedstrijden met incidenten.

Mede hierom lijkt een intuïtief aanvoelen van de voetbalsupporter (en ook de niet-politionele veiligheidsmens) me een ideaal ondersteuningsmiddel om de hypothese van een gedaalde voetbalcriminaliteit al dan niet kracht bij te zetten.

Onderzoeksbevinding 12 (vraag 16 van de enquête)

Tabel 25. Ervaring van de supporters (ingedeeld naar risiconiveau van de clubs van 1ste klasse + de clubs van 2de klasse) omtrent de voetbalcriminaliteit in 2004-2005 in vergelijking met 5 jaar geleden

		<i>De voetbalcriminaliteit in 2004-2005 in vergelijking met 5 jaar geleden</i>				
			Daling	Gelijk gebleven	Stijging	Totaal
<i>Clubs per risiconiveau + 2^{de} klasse</i>	Hoog risiconiveau	N %	345 76,8%	92 20,5%	12 2,7%	449 100,0%
	Middelmatig risiconiveau	N %	370 73,1%	105 20,8%	31 6,1%	506 100,0%
	Gering risiconiveau	N %	66 58,4%	36 31,9%	11 9,7%	113 100,0%
	Minimaal risiconiveau	N %	332 62,1%	154 28,8%	49 9,2%	535 100,0%
	2 ^{de} klasse	N %	654 68,3%	218 22,8%	86 9,0%	958 100,0%
Totaal		N %	1767 69,0%	605 23,6%	189 7,4%	2561 100,0%

Item nonrespons=14,1% (422 van 2983)

²⁰³ SPAPENS, A.C., BOGAERTS, S. en BRUINSMA, M.Y., 'Voetbalgerelateerd geweld onderzocht?', *het Tijdschrift voor de Politie*, 2003, afl. 12, (35), 38

Chi-kwadraat=45,124 df=8 p<0,000

Een grote meerderheid van de bevroegde supporters geeft aan dat de voetbalcriminaliteit in het seizoen 2004-2005 ten opzichte van pakweg 5 jaar geleden ‘gedaald tot sterk gedaald’ is. Mede omdat slechts een heel beperkt aantal gewag maakt van een ‘stijging tot sterke stijging’, kan deze onderzoeksbevinding als indicatie beschouwd worden dat de hypothese van een gedaalde voetbalcriminaliteit waarschijnlijk is.

Een significant hoger percentage supporters van clubs met een hoog (76,8%) en middelmatig (73,1%) risiconiveau spreekt van een gedaalde voetbalcriminaliteit ten opzichte van 5 jaar geleden dan de supporters van clubs met een gering (58,4%) en laag (62,1%) risiconiveau. Dit zou te maken kunnen hebben met het feit dat die supporters van de hoge en middelmatige risicoclubs doorheen de seizoenen frequenter geconfronteerd worden en werden met vormen van voetbalcriminaliteit (omwille van de grotere groep risicosupporters die zij in hun rangen hebben) waardoor hun inzicht in de realiteit beter is.

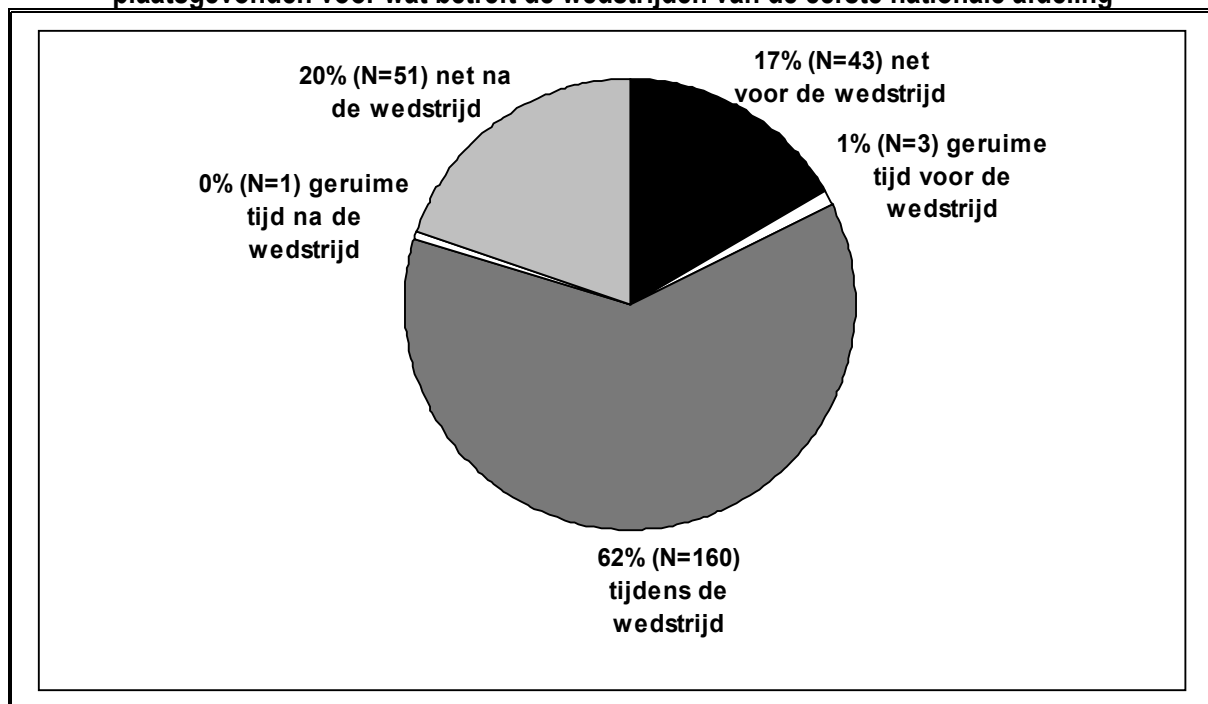
Ook het feit dat 76,1% van de niet-politionele veiligheidsmensen de dalende trend in de voetbalcriminaliteit verkondigt, kan mee in aanschouw genomen worden.²⁰⁴

Tot slot is het interessant te kijken naar het beeld dat de supporters van de tweede klasse voor ogen hebben. Voor deze tweede nationale afdeling zijn immers geen statistieken voorhanden, waardoor de bevindingen uit dit onderzoek een soort schets kunnen vormen van de al dan niet dalende voetbalcriminaliteit in die competitie, mede door ze naast de cijfers van de eerste nationale afdeling te leggen. Met 68,3% van de supporters die een ‘dalende tot sterk dalende’ trend inzake voetbalgeweld ten opzichte van 5 jaar geleden aangeven, lijkt het erop dat een soortgelijke weg bewandeld wordt als in de eerste nationale afdeling.

²⁰⁴ Cfr. infra p. 97 (bijlage 2)

HOOFDSTUK 3: WANNEER GROOTSTE KANS OP VOETBALCRIMINALITEIT ?

Figuur 5: Het tijdstip waarop de voetbalcriminaliteit gepleegd in het seizoen 2004-2005 heeft plaatsgevonden voor wat betreft de wedstrijden van de eerste nationale afdeling

Het tijdstip waarop voetbalcriminele feiten zich voordoen kan bijdragen tot het ophangen van een volwaardig beeld van de huidige voetbalcriminaliteit gepleegd door supporters in België. Bovenstaande figuur leert dat 62% van de geregistreerde incidenten in 2004-2005 zich voordeden tijdens een voetbalwedstrijd (de 90 minuten speeltijd inclusief pauze) wat

enigszins te verwachten was.²⁰⁵ Zoals reeds aangehaald kan het darknumber in een voetbalstadion immers (en tegenwoordig tevens reeds in de directe omgeving van het stadion) als bijzonder klein aanzien worden.

Uit het geregistreerde voetbalgeweld blijkt ook dat ‘net voor’ en ‘net na’ een voetbalwedstrijd als kritieke periodes kunnen aanzien worden. Emoties die op deze momenten nog steeds onder hoogspanning staan bij bepaalde supporters waardoor zij zichzelf vaak niet meer onder controle hebben, zullen hier zeker toe bijdragen.

Aan de hand van bovenstaande figuur lijkt het risico op voetbalgeweld enkele uren voor en na een wedstrijd bijzonder klein. Hier dient echter goed voor ogen gehouden te worden dat het werkerrein van hooligans zich enigszins van de buurt rondom het voetbalstadion heeft verwijderd en dat het nu veel kleinere groepjes volhardende hooligans zijn die met elkaar afspreken in alle geheimhouding zodat logischerwijs dergelijke feiten slechts zelden geverbaliseerd kunnen worden en dus niet opgenomen in deze cijfergegevens.²⁰⁶ Spotters zijn via diverse kanalen hevig in de weer eventuele afspraken tot geweldpleging voortijdig op te vangen.²⁰⁷

Onderzoeksbevinding 13 (vraag 17 van de enquête)

Tabel 26. Mening van de supporters (ingedeeld naar risiconiveau van de clubs van 1ste klasse + de clubs van 2de klasse) omtrent het tijdstip waarop voetbalcriminaliteit zich het meest voordeed in 2004-2005

		<i>Tijdstip waarop voetbalcriminaliteit zich voordoet</i>						Totaal
		Geruime tijd voor begin match	Net voor begin match	Tijdens de match	Net na einde match	Geruime tijd na einde match		
<i>Clubs per risiconiveau + 2^{de} klasse</i>	Hoog	N %	80 17,9%	20 4,5%	44 9,9%	224 50,2%	78 17,5%	446 100,0%
	Middelmatig	N %	46 9,1%	21 4,2%	47 9,3%	288 57,1%	102 20,2%	504 100,0%
	Gering	N %	8 7,1%	4 3,5%	19 16,8%	63 55,8%	19 16,8%	113 100,0%
	Minimaal	N %	31 5,8%	23 4,3%	79 14,8%	323 60,7%	76 14,3%	532 100,0%
	2 ^{de} klasse	N %	35 3,7%	21 2,2%	92 9,7%	723 76,0%	80 8,4%	951 100,0%
Totaal		N %	200 7,9%	89 3,5%	281 11,0%	1621 63,7%	355 13,9%	2546 100,0%

²⁰⁵ CHARLIER, P., DE VREESE, S., MAES, B. en QUATAERT, J., *o.c.*, 13 (jaarverslag)

²⁰⁶ SPAAIJ, R.F.J., ‘Het succes van de Britse voetbalwet. Kanttekeningen en best practices’, *het Tijdschrift voor de Politie*, 2005, afl. 1/2, (4), 7

²⁰⁷ Cfr. supra p.43

Item nonrespons=14,6% (437 van 2983)
Chi-kwadraat=184,690 df=16 p<0,000

Uit het enquêteonderzoek springen enkele zeer markante resultaten in het oog voor wat betreft het tijdstip waarop voetbalcriminaliteit zich het meest voordeed in het seizoen 2004-2005.

Eerst en vooral valt op dat het merendeel van de bevroagde supporters aangeeft dat voetbalgeweld in 2004-2005 het vaakst voorkwam ‘net na een wedstrijd’, terwijl slechts een veel beperktere groep ‘tijdens een wedstrijd’ als risicoperiode aangaf, wat dus haaks staat op de geregistreerde politiecijfers. Tevens geven de niet-politionele veiligheidsmensen aan dat er ‘net na het einde van een voetbalwedstrijd’ het meest voetbalgeweld voorkwam in het seizoen 2004-2005 (70,4%), wat wederom totaal niet strookt met de geregistreerde politiecijfers.²⁰⁸

Zouden de voetbalcriminele feiten die tijdens een wedstrijd door de politiediensten werden geregistreerd eerder als ‘lichte’ feiten kunnen beschouwd worden? Is het immers niet zo dat supporters zich vooral fysiek geweld en vandalisme voor de geest zullen halen (veelal net na een wedstrijd gepleegd), eerder dan provocaties, het beklimmen van omheiningen,... (veelal tijdens een wedstrijd gepleegd)? Daarom is het mogelijk dat supporters bij de keuze van het meest voorkomende moment van voetbalgeweld zich het meest gebaseerd hebben op de voor hen ‘meer zwaardere vormen van voetbalcriminaliteit’, eerder dan op de voor hen ‘kleinere en minder kwaadaardige vormen van voetbalgeweld’. Net deze laatste worden echter duchtig beteugeld in een voetbalstadion, waar zelden iets aan het oog van de verschillende ordediensten ontsnapt.²⁰⁹ Dit zou een verklaring kunnen vormen voor de discrepantie tussen de geregistreerde cijfers en het onderzoeksresultaat inzake de weergave van het meest voorkomende moment waarop voetbalcriminaliteit plaatsvindt.

Ook het sterke contrast tussen de cijfers van het IVV en het onderzoek voor wat betreft de weergave van incidenten ‘geruime tijd voor en na een voetbalwedstrijd’, springt in het oog. Het feit dat gemiddeld meer dan 20% van alle bevroagde supporters deze tijdsperioden opgeeft als de momenten waarop voetbalgeweld in 2004-2005 het meest voorkwam, is verontrustend. Dit kan duiden op een zekere kennis van supporters dat voetbalgeweld lang voor en lang na een wedstrijd heel vaak voorkwam, terwijl dit totaal niet werd geregistreerd door de politiediensten en dus niet in de cijfergegevens van het IVV voorkomt. Daarenboven zijn het vooral de supporters van de clubs met het grootst aantal risicosupporters (35,4% van het hoge risiconiveau en 29,3% van het lage risiconiveau) die ‘geruime tijd voor of na een voetbalwedstrijd’ als meest voorkomende moment van voetbalgeweld aangeven, wat in de lijn van mijn vermoeden ligt. Namelijk dat supporters zich vooral vandalistisch gedrag en/of confrontaties tussen harde kernen of met politiediensten voor ogen hielden.

²⁰⁸ Cfr. infra p. 100 (bijlage 2)

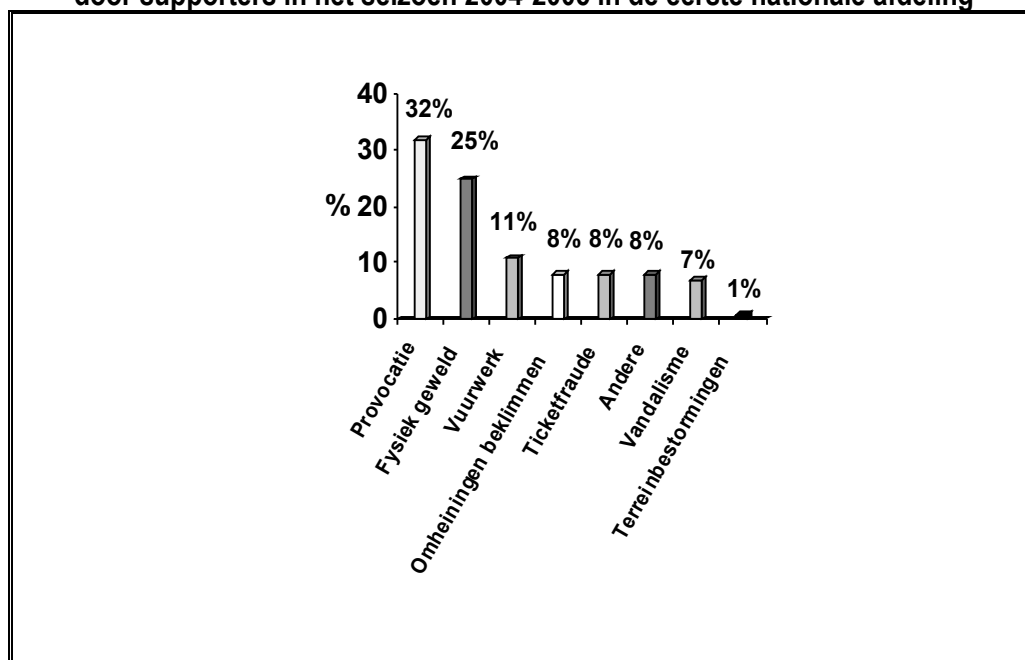
²⁰⁹ SPAPENS, A.C., BOGAERTS, S. en BRUINSMA, M.Y., *l.c.*, 38

Tweede klasse supporters maken dan weer veel minder melding van ‘geruime tijd voor of na een voetbalwedstrijd’ als meest voorkomende moment (12,1%), wat enigszins logisch is omdat er in tweede nationale afdeling nu eenmaal een veel beperkter aanbod is aan harde kernen die uit zijn op fysiek geweld lange tijd voor of na voetbalmatches.

Interpretaties op basis van de geregistreerde politiecijfers als zou voetbalgeweld het meest optreden ‘tijdens voetbalwedstrijden’ dienen dus met een serieuze korrel zout genomen te worden.

HOOFDSTUK 4: WELK VOETBALCRIMINEEL FEIT KENT DE HOOGSTE FREQUENTIE ?

Figuur 6: Percentageverdeling van de verschillende vormen van voetbalcriminaliteit gepleegd door supporters in het seizoen 2004-2005 in de eerste nationale afdeling

De statistieken op basis van de geregistreerde politiecijfers tonen aan dat provocatie dé criminaliteitsvorm is waardoor het Belgisch voetbal momenteel wordt geteisterd.²¹⁰ In deel 3 werd het racistisch verbaal geweld door de supporters reeds naar voren geschoven als dé vorm van voetbalgeweld die ‘erg tot heel erg’ aanwezig is in het Belgisch voetbal op dit moment en ook allerhande andere beledigende spreekkoren lijken soms schering en inslag te zijn.²¹¹

²¹⁰ CHARLIER, P., DE VREESE, S., MAES, B. en QUATAERT, J., *o.c.*, 10-11 (jaarverslag)

²¹¹ Cfr. supra p.71

Opvallend is de lage frequentie vandalistische feiten die in de cijfers van het IVV zijn opgenomen, gezien er in deel 3 op basis van het onderzoek toch werd aangehaald dat deze vorm van voetbalcriminaliteit als een niet te verwaarlozen categorie kan beschouwd worden.²¹²

Onderzoeksbevinding 14 (vraag 18 van de enquête)

Tabel 27. Mening van de supporters (ingedeeld naar 1ste of 2de nationale afdeling) omtrent de vorm van voetbalcriminaliteit die in 2004-2005 het vaakst is voorgekomen

		<i>Het soort nationale voetbalcompetitie</i>			
			Eerste nationale	Tweede nationale	Totaal
<i>Vorm van voetbalcriminaliteit</i>	Omheiningen beklimmen	N %	307 19,4%	240 25,1%	547 21,5%
	Fysiek geweld	N %	137 8,6%	62 6,5%	199 7,6%
	Terreinbestormingen	N %	3 0,2%	11 1,1%	14 0,6%
	Provocatie	N %	747 47,1%	453 47,3%	1200 47,2%
	Vandalisme	N %	272 17,2%	132 13,8%	404 15,9%
	Ticketfraude	N %	19 1,2%	19 2,0%	38 1,5%
	Vuurwerk	N %	81 5,1%	30 3,1%	111 4,4%
	Andere	N %	20 1,3%	10 1,0%	30 1,2%
Totaal		N %	1586 100,0%	957 100,0%	2543 100,0%

Item nonrespons=14,8% (440 van 2983)

Chi-kwadraat=34,910 df=7 p<0,000

Zowel de supporters van eerste klasse (47,1%) als van tweede klasse (47,3%) geven evenals de geregistreerde politiecijsers aan dat provocatie de meest voorkomende vorm van voetbalgeweld is op dit moment. Ondanks dat media vooral rapporteren over de meer indrukwekkende vormen van voetbalgeweld zoals grote supportersrellen met fysiek geweld

²¹² Cfr. supra p.75

en heftig vandalistisch gedrag in en rondom voetbalstadia, lijkt een groot deel van de supporters toch de realiteit voor ogen te houden en het ‘minder spectaculaire’ voetbalgeweld toch als meest voorkomend aan te geven.²¹³

Slechts een klein percentage supporters maakt nog melding van fysiek geweld als nummer 1 (7,6%), wat erop kan wijzen dat het vroeger o zo gevreesde hooliganisme met heel vaak fysiek geweld tot gevolg, heel sterk in omvang is afgenomen.

Enkel inzake het beklimmen van omheiningen is er een significant verschil tussen supporters van eerste (19,4%) en tweede (25,1%) klasse. Het feit dat reeds een groter aantal clubs van de eerste klasse de oude vaak ‘kooiachtige’ omheiningen heeft verwijderd vanwege de nieuwe beleidsstrategieën, kan hiervan de oorzaak zijn.²¹⁴ Ondanks de bevinding dat deze criminaliteitsvorm toch door een relatief grote groep eerste klasse supporters wordt aangegeven als meest voorkomend (19,4%), valt dit niet uit de geregistreerde politiecijfers af te leiden. Dit kan erop duiden dat deze vorm van voetbalgeweld niet echt met de laagste tolerantiegrens wordt aangepakt zoals vooropgesteld in het beleid.²¹⁵ Stewards dragen een grote verantwoordelijkheid bij deze vorm van geweld; zij dienen de overtreders aan te spreken en hen te verzoeken het beklimmen van de omheining te staken. Dit is weliswaar niet de voorgeschreven strenge aanpak, maar misschien effectiever en minder provocerend naar de supporters toe?

Verder valt uit de geregistreerde politiecijfers op dat vuurwerk toch relatief veel is voorgekomen in 2004-2005, terwijl dit niet zo blijkt uit de respons van de eerste klasse supporters. Slechts 5,1% geeft dit als meest voorkomend aan wat kan wijzen op een zerotolerantie inzake pyrotechnisch materiaal.

Ook 59,2% van de niet-politionele veiligheidsmensen geeft provocatie als meest voorkomende vorm van voetbalgeweld aan voor het seizoen 2004-2005.²¹⁶ Dat provocatie in het Belgisch voetbal dus dé te bekampen criminaliteitsvorm is, wordt hiermee nog maar eens bekrachtigd.

²¹³ SPAAIJ, R.F.J., *l.c.*, 5-6

²¹⁴ EECKHAUT, M., ‘Voetbal zonder hekken in Westerlo’, *De Standaard*, 12 augustus 2004, p.5

²¹⁵ Ministeriële omzendbrief OOP 28 van 4 mei 1999 aangaande de uitvoering van de wet van 21 december 1998 betreffende de veiligheid bij voetbalwedstrijden, *B.S.*, 8 juli 1999

²¹⁶ Cfr. *infra* p. 103 (bijlage 2)

HOOFDSTUK 5: POLITIE-INZET VANDAAG DE DAG ?

Tabel 28. Vergelijking van het seizoen 2003-2004 versus 2004-2005 voor wat betreft het aantal ingezette politiemensen en de totale kostprijs (Belgische eerste klasse)

	<i>Voetbalseizoen</i>	
	<i>Seizoen 2003-2004</i>	<i>Seizoen 2004-2005</i>
<i>Politie-inzet</i>	39329 effectieven	32840 effectieven
<i>Politie-kostprijs</i>	4811053 euro	3696670 euro

De politie-inzet voor een voetbalwedstrijd wordt bepaald door de lokale burgemeester en de zonechef van de zone waar het stadion van de thuisploeg zich bevindt. Vaak heeft dit tot gevolg dat matches van een gelijkaardig risiconiveau gepaard gaan met totaal verschillende politie-inzet al naargelang het oordeel van de betreffende burgemeester en zonechef.²¹⁷

De cijfers van het seizoen 2003-2004 in acht genomen, werd de politie-inzet als té hoog ervaren (veelal omwille van de vrijgeleide die burgemeesters en korpschefs krijgen inzake de vraag naar extra manschappen), waardoor ook de kostprijs buiten proportie was.²¹⁸ Het oordeel van beleidsmakers was dat het voetbal te veel politiekrachten opsloopte, waardoor andere politietaken werden verwaarloosd. Daarenboven lijkt het erop dat men sowieso efficiënter werk kan verrichten met behulp van meer camera's, betere stewardwerking en agenten in burger wat een daling van de politie-inzet moet teweegbrengen, en op zijn beurt dan weer moet leiden tot een minder provocerend profiel naar supporters toe.²¹⁹ Indrukwekkende politiemachten met allerhande 'legerattributen' leiden immers al te vaak tot uitbarstingen bij bepaalde supporters die van allerlei wedstrijdemosies doordrongen zijn.^{220 221} Een daling van de politie-inzet lijkt dus een win-winsituatie, indien men tenminste zorgt voor een goede inbedding van de meer efficiëntere veiligheidsmaatregelen.

²¹⁷ MULLENNERS, F., *l.c.*, 13-14

²¹⁸ *Ibid.*, 13-15

²¹⁹ *Vr. en Antw.*, Kamer, 2005-06, 25 januari 2006, 36 (Vr. nr. 9875 Claes)

²²⁰ SOL, M., 'Voetbalvandalisme: een onuitroeibaar fenomeen?', *Richting SportGericht*, 1997-98, afl. 6, (24), 25

²²¹ Cfr. *supra* p.49

De voetbalwet is zoals gezien in deel 4 hét middel bij uitstek voor een meer efficiënte aanpak. Februari 2006 heeft de minister van Binnenlandse Zaken een Ronde Tafel gehouden met burgemeesters en zonechefs van de clubs van 1ste en 2de klasse waarbij de mindering van politie-inzet op het programma stond zonder daarbij aan een efficiënte bestrijding van het voetbalgeweld in te willen boeten, wel integendeel.²²² Er werd vooropgesteld de macht van de politie te doen toenemen door onder andere de verschillende toepassingsmogelijkheden van de huidige voetbalwet uit te breiden. Een nieuwe wijziging van de voetbalwet lijkt dus in het verschiet?!

In bovenstaande tabel 28 valt waar te nemen dat het seizoen 2004-2005 een aanvang heeft genomen met de vooropgestelde daling, met 6489 minder ingezette politiemensen betreft het hier namelijk een daling van 16,5% ten opzichte van het seizoen daarvoor.²²³

Dit had logischerwijs ook een daling van de kostprijs tot gevolg. Voor de eerste nationale afdeling werd er in 2004-2005 namelijk 1114383 euro minder uitgegeven aan de politie-inzet dan in 2003-2004, een daling van 23,2%.²²⁴

Onderzoeksbevinding 15 (vraag 22 van de enquête)

Tabel 29: Beoordeling van de supporters (ingedeeld naar 1ste of 2de nationale afdeling) omtrent de evolutie van de politie-inzet in 2004-2005 ten opzichte van 2003-2004

Het soort nationale voetbalcompetitie	Politie-inzet in 2004-2005 ten opzichte van 2003-2004				
		Stijging	Gelijk gebleven	Daling	Totaal
Eerste nationale	N %	350 22,1%	874 55,1%	361 22,8%	1585 100,0%
Tweede nationale	N %	359 37,4%	416 43,4%	184 19,2%	959 100,0%
Totaal	N %	709 27,9%	1290 50,7%	545 21,4%	2544 100,0%

Item nonrespons=14,7% (439 van 2983)

Chi-kwadraat=70,432 df=2 p<0,000

Ondanks de cijfergegevens die een daling van de politie-inzet aantonen in 1ste nationale afdeling, lijken deze supporters hier niet zo van overtuigd te zijn (22,8%). Nochtans blijkt dat

²²² KABINET MINISTER BINNENLANDSE ZAKEN PATRICK DEWAELE (2006/02/13) 'Persbericht: Minister Dewael lanceert tijdens Ronde Tafel met burgemeesters en zonechefs voorstellen om veiligheid bij voetbalwedstrijden nog te verhogen' [WWW] Patrick Dewael: <http://www.dewael.com> [21/02/06]

²²³ CHARLIER, P., DE VREESE, S., MAES, B. en QUATAERT, J., o.c., 43 (jaarverslag)

²²⁴ Vr. en Antw., Kamer, 2005-06, 25 januari 2006, 36 (Vr. nr. 9875 Claes)

zich in 2004-2005 bij 9 van de 12 bevraagde eerste klasse clubs een daling heeft voorgedaan ten opzichte van 2003-2004. Springt de werkelijke daling van 16,5% dan echt niet in het oog van deze bevraagde supporters?²²⁵ Of hebben de politiediensten ondanks een vermindering in manschappen hun vaak ‘repressieve’ mentaliteit niet bijgeschaafd waardoor dit niet opvalt voor de voetballiefhebber? Mijns inziens is het verschil tussen deze twee seizoenen voor de voetbalsupporter vrij onduidelijk omdat de politiediensten zich meer in de schaduw van het stadion verschuilden en pas intervenueerden wanneer de stewards en de andere niet-politionele veiligheidsmensen een situatie niet meer de baas konden.

Voor de tweede nationale zijn geen cijfergegevens voorhanden voor wat betreft de politie-inzet, maar wel voor de kostprijs ervan. In 2003-2004 bedroeg de kostprijs namelijk 247638 euro terwijl dit in 2004-2005 is opgelopen tot 627033 euro, een stijging dus van 153,2%. Uit bovenstaande onderzoekstabel komt daarenboven dat supporters van tweede nationale afdeling (37,4%) significant meer aangeven dat de politie-inzet in 2004-2005 ‘gestegen tot fors gestegen’ is dan supporters van eerste nationale afdeling (22,1%). Deze feiten lijken een té groot optimisme over een dalende trend in eerste klasse een halt toe te roepen aangezien dit zich wel eens vertaald zou kunnen hebben in een stijgende trend in tweede klasse.

Tabel 30: Beoordeling van de supporters versus de niet-politionele veiligheidsmensen omtrent de evolutie van de politie-inzet in 2004-2005 ten opzichte van 2003-2004

		<i>Politie-inzet in 2004-2005 ten opzichte van 2003-2004</i>			Totaal
		Stijging	Gelijk gebleven	Daling	
<i>Respondentencategorie</i>	Supporters	N 715 % 27,9%	1300 50,7%	549 21,4%	2564 100,0%
	Niet-politionele veiligheidsmensen	N 7 % 9,9%	20 28,2%	44 62,0%	71 100,0%
	Totaal	N 722 % 27,4%	1320 50,1%	593 22,5%	2635 100,0%

Item nonrespons=14,0% (428 van 3063)
Chi-kwadraat=65,699 df=2 p<0,000

Tabel 30 geeft min of meer een bevestiging van mijn vermoeden dat voor een groot deel van de supporters de daling van de politie-inzet vrij onduidelijk is. In tegenstelling tot de ‘magere’ 21,4% van de supporters van eerste en tweede klasse, is er maar liefst 62,0% van de niet-politionele veiligheidsmensen dat aangeeft dat de politie-inzet ‘gedaald tot fors gedaald’ is. Ik durft te stellen dat deze categorie respondenten beduidend meer op de hoogte is van de werkelijke situatie en dit doorheen de wekelijkse contacten met het politionele niveau in en

²²⁵ Cfr. supra p.103

rondom het stadion, de veiligheidsverantwoordelijke als belangrijke schakel tussen politieel en niet-politieel en de hoofdsteward als hun vertegenwoordiger in de lokale adviesraad.²²⁶

Laat me daarom toe te concluderen dat een werkelijke daling in politie-inzet zich wel degelijk heeft ingezet (niveau van 1991-1992 is zelfs terug bereikt), maar dat dit dan hoofdzakelijk zo is in de eerste nationale afdeling.²²⁷ Het feit dat supporters niet echt overtuigend melding maken van een ‘daling tot forse daling’, doet vermoeden dat de ‘ietwat repressieve’ aanpak geen grondige wijzingen heeft ondergaan wat door het grootste deel van de bevroegde supporters dan ook beoordeeld wordt als een status-quo inzake politie-inzet.

HOOFDSTUK 6: SLOTBESCHOUWING

Me baserend op de geregistreerde politiecijfers en het enquêteonderzoek bij supporters en niet-politionele veiligheidsmensen, durf ik te stellen dat het huidige voetbalgeweld in België gedaald is tegenover voorgaande jaren. Voorzichtigheid is echter geboden, gezien de traditie van de laatste 14 seizoenen dat er na een beduidende daling in de geregistreerde politiecijfers het seizoen nadien steeds een opwaartse beweging wordt ingezet. Een stijging van het voetbalgeweld met 5% in de eerste seizoenshelft van 2005-2006 geeft reeds een eerste waarschuwing dienaangaande.²²⁸

De geregistreerde politiecijfers zouden buitenstaanders ertoe kunnen verleiden dat voetbalcriminaliteit bijna hoofdzakelijk plaatsvindt tijdens een voetbalwedstrijd in het stadion. Onderzoek bij supporters en niet-politionele veiligheidsmensen toonde echter aan dat deze respondenten het voetbalgeweld vooral waarnemen ‘net na een match’. Zelfs voetbalcriminaliteit die zich geruime tijd voor of na een wedstrijd zou voordoen wordt niet zelden als meest voorkomend naar voren geschoven. Het lijkt er dus op dat politiediensten tijdens een voetbalwedstrijd alles goed onder controle hebben, maar dat het vooral nadien heel wat moeilijker wordt om vormen van voetbalcriminaliteit daadwerkelijk te registreren.

Onderzoeksresultaten uit deel 3 maakten het reeds zonneklaar dat provocatie (en dan vooral racistisch verbaal geweld) momenteel als hét probleem bij uitstek wordt ervaren in de Belgische voetbalwereld. De onderzoekspopulatie schuift deze vorm van voetbalgeweld dan ook als vaakst voorkomend naar voren, wat door de politiestatistieken wordt beaamd.

Opmerkelijk is ook vast te stellen dat het lijkt alsof hooliganisme op een dood spoor zit; dat harde kernen nog steeds aanwezig zijn tijdens voetbalwedstrijden leidt geen twijfel maar dat

²²⁶ Cfr. supra p.38

²²⁷ *Vr. en Antw.*, Kamer, 2005-06, 25 januari 2006, 36 (Vr. nr. 9875 Claes)

²²⁸ KABINET MINISTER BINNENLANDSE ZAKEN PATRICK DEWAELE (2006/02/13) ‘Persbericht: Minister Dewael lanceert tijdens Ronde Tafel met burgemeesters en zonechefs voorstellen om veiligheid bij voetbalwedstrijden nog te verhogen’ [WWW] Patrick Dewael: <http://www.dewael.com> [21/02/06]

zij als het ware lam worden gelegd door een intensief bestrijdingsarsenaal staat eveneens als een paal boven water.

Tenslotte werd geïllustreerd dat de politie-inzet en diens kostprijs aanzienlijk zijn gedaald in 2004-2005 voor wat betreft de 1ste nationale afdeling, hoewel dit de bevroegde supporters niet echt is opgevallen. De ‘relatieve onzichtbaarheid’ van die daling voor een grote groep supporters, ligt mijns inziens hieraan ten grondslag. Deze daling is de veiligheidsmensen immers helemaal niet ontgaan dankzij hun betere positie van ‘bevoorrechte getuige’.

Te vroeg victorie kraaien valt echter te betreuren, gezien de indicaties dat politie-inzet en diens kostprijs voor wat betreft de 2de nationale afdeling zouden gestegen zijn.

Algemene conclusie

Met dit eindwerk heb ik getracht een nieuwe wind te blazen in het onderzoek naar voetbalcriminaliteit. Ik hoop te hebben aangetoond dat sociaal-wetenschappelijk onderzoek met supporters en niet-politionele veiligheidsmensen wel degelijk een meerwaarde kan bieden in elk onderzoek dat ‘voetbalgeweld gepleegd door supporters’ als thema heeft. Meer geloofwaardige uitspraken door een toetsing aan de geregistreerde politiecijfers, het blootleggen van percepties en ervaringen van de bevroegde sociale groepen en zelfs een vorm van beleidsevaluatie zijn de belangrijkste voordelen die vanuit deze ietwat excentrieke invalshoek werden gegenereerd. Het valt af te wachten of verder gebruik zal gemaakt worden van dergelijke grote kwantitatieve bevragingen bij onderzoek naar voetbalcriminaliteit. Het is alvast een vurig verlangen dit eindwerk in de toekomst als nulonderzoek te zien opereren, eerder dan het een stille dood te zien sterven.

De deelnamebereidheid aan dit onderzoek was overweldigend en buiten alle verwachtingen. In totaal hebben 3209 personen zich de moeite getroost om de internetenquête in te vullen. Uit deze groep konden 3017 voetbalsupporters onderscheiden worden en 80 niet-politionele veiligheidsmensen (veiligheidsverantwoordelijken, hoofdstewards, divisiechefs, stewards en controleurs). De overige respondenten behoren tot restcategorieën en werden niet in de berekeningen opgenomen.

De overgrote meerderheid van de bereikte supportergroep is van het mannelijk geslacht (90,7%) en is jonger dan 26 jaar (62,1%). Daarbij komt nog dat 64,4% van deze supporters plaatsneemt in de ‘spionkop’ en de sfeervakken binnen het stadion van hun club. Er kan dus grofweg gesteld worden dat we te maken hebben met een levendige respondentengroep die er niet voor terugdeinst sfeer te maken in het voetbalstadion.

De bereikte niet-politionele veiligheidsmensen dragen een iets vrouwelijker accent met zich mee (82,5% mannelijk geslacht) en bij hen ligt de leeftijdsverdeling ook meer gespreid over de diverse leeftijdscategorieën.

Aan dit kwantitatief onderzoek konden ook twee niet onbelangrijke beperkingen worden vastgesteld:

- Ik wil een uitspraak doen over de huidige Belgische voetbalcriminaliteit en hoewel de literatuur en het gebruikte cijfermateriaal op het gehele grondgebied van toepassing waren, heeft het enquêteonderzoek zich bijna hoofdzakelijk toegespitst op de Nederlandstalige kant van het verhaal.
- Ook werd de gestructureerde vragenlijst enkel aangeboden via het internet. Veralgemening naar de totale supporterspopulatie is enkel op basis van dit onderzoek dus niet mogelijk gezien niet onderzocht is geweest of de populatie supporters die lid zijn van een voetbalforum representatief zijn voor de totale supporterspopulatie. Ook bij de niet-politionele veiligheidsmensen kunnen zich representativiteitsproblemen voordoen. De betrouwbaarheid van de bekomen resultaten is echter gegarandeerd.

Er werd aangetoond dat België momenteel beschikt over een gesofistikeerd netwerk ter bestrijding van voetbalgeweld gepleegd door supporters. Het kader om efficiënt en effectief werk te leveren is zeker en vast voorhanden, maar om uitspraken te doen over efficiëntie en effectiviteit van de verschillende betrokken instanties en personen is echter geavanceerd aanvullend onderzoek noodzakelijk.

Langs de ene kant opereren er actoren die voetbalcriminaliteit op een niet-politionele wijze trachten in te dijken; de coördinerende instantie voor deze actoren is het Departement Veiligheid van de Koninklijke Belgische Voetbalbond. Langs de andere kant zijn er ook de actoren die supportersgeweld bekampen op een politionele manier; de instantie die dienaangaande voor de coördinatie verantwoordelijk is, is de Cel Integrale Voetbalveiligheid. Een derde instantie, mijns inziens de belangrijkste, is de voetbalcel FOD Binnenlandse Zaken. Zij tracht voetbalgeweld zo integraal en globaal mogelijk te benaderen ter verwezenlijking van de doelstellingen die het wetgevend kader inzake voetbalveiligheid vooropstelt. Naast de doorgedreven partnership met de 2 voornoemde instanties, is het vooral het administratief sanctiesysteem, hen door de Voetbalwet aangereikt, dat hun sterkste wapen is.

Dit administratief sanctiesysteem stelt de voetbalcel FOD Binnenlandse Zaken immers in staat administratieve geldboetes en administratieve stadionverboden op te leggen aan personen die zich vergrijpen aan de als voetbalcrimineel omschreven feiten in de Voetbalwet. Dit bleek revolutionair want nu kon enerzijds een veel snellere afhandeling van voetbalcriminaliteit verzekerd worden en anderzijds tegemoet gekomen worden aan de straffeloosheid die vaak werd ervaren inzake voetbalgerelateerd geweld. De kracht van deze

wet zit hem dus in de afschrikking voor de relatief snelle sanctie die kan volgen op een gepleegd voetbalcrimineel feit. Of hierdoor echter een intrinsieke attitudeverandering bij bepaalde supporters kan worden bekomen, is sterk twijfelachtig.

Via een stadionverbodanalyse heb ik gevonden dat maar liefst 96,3% van het aantal stadionverboden van het administratieve type is. Het administratief sanctiesysteem is dus hét bestrijdingsmiddel van voetbalgeweld, zeker sinds de wijziging van de Voetbalwet in 2003 die de toepassingsmogelijkheden van dat administratief sanctiesysteem uitbreidde. Met als gevolg een niet onaanzienlijke groei van het aantal stadionverboden in vergelijking met de jaren voorheen. Dat clubs met het hoogst aantal risicosupporters ook het meest personen met een stadionverbod tellen, valt vanuit een enigszins logische redenering te begrijpen.

Het nauwe samenwerkingsverband tussen de 3 vooraanstaande overkoepelende instanties, Departement Veiligheid KBVB→Cel Integrale Voetbalveiligheid→FOD Binnenlandse Zaken, is noodzakelijk wil men dit administratief sanctiesysteem ten volle uitbuiten. Deze samenwerking weerspiegelt zich ook op het terrein, waar politionele en niet-politionele veiligheidsmensen in coöperatie met elkaar instaan voor de voetbalveiligheid.

Uitgangspunt vandaag de dag is de voetbalveiligheid te verzekeren doorheen het niet-politionele apparaat (controleurs, stewards, divisiechefs, hoofdsteward, veiligheidsverantwoordelijke). Pas wanneer deze veiligheidsmensen het niet meer in de hand dreigen te hebben, zal het politionele apparaat worden ingeschakeld. Dienaangaande hebben veiligheidsverantwoordelijken en spotters een belangrijke functie, namelijk de vlotte wisselwerking tussen beide systemen garanderen. Het kenmerkend ostentatief machtsvertoon van politiediensten in de voetbalstadia is dus verdwenen en heeft plaats geruimd voor het minder repressief optreden van de niet-politionele ‘ordehandhavers’; de politiediensten als stok achter de deur. In het voetbalstadion dragen zowel de stewardwerking, de camerawerking als de spotterswerking bij tot een laag darknumber inzake voetbalgeweld; dit is ook de reden waarom 62% van alle door de politie geregistreerde voetbalcriminaliteit van het seizoen 2004-2005, feiten betreffen die zich voordeden ‘tijdens een voetbalwedstrijd’.

Deze verschuiving van politioneel naar niet-politioneel lijkt te voldoen aan enkele onderzoeksbevindingen: Supporters zijn namelijk significant meer ontevreden over het politiesysteem (32,8%), dan over het stewardingsysteem (15,4%) tijdens voetbalwedstrijden. Na 12 jaren lijkt het stewardingsysteem behoorlijk te zijn ingeburgerd en aanvaard als onderdeel van een voetbalwedstrijd. En dan nog eerder door supporters van clubs met een hoog risiconiveau dan supporters van clubs met een laag risiconiveau.

Die voorkeur voor het stewardingsysteem wordt nog meer kracht bijgezet door de onderzoeksbevinding dat het gemoed van supporters na een slechte wedstrijd vooral negatief beïnvloed wordt door een té nadrukkelijke aanwezigheid van politiemensen (55,4%), eerder

dan door de aanwezigheid van stewards (23,8%). Na een wedstrijd lijkt het dan ook verstandig hiermee rekening te houden bij een supportersbegeleiding naar buiten toe.

De klemtoon op het niet-politionele bestrijdingsapparaat dient toch ietwat genuanceerd te worden:

- Politie-inzet (-16,5%) en kostprijs (-23,2%) zijn weliswaar behoorlijk gedaald voor wat betreft de eerste nationale afdeling in 2004-2005, toch wordt nog steeds een aanzienlijke troepenmacht ingezet (32840 effectieven in het laatste seizoen). Deze inzet wordt trouwens door de verschillende zones op een té uiteenlopende wijze bepaald, daar waar het laatste woord beter aan het IVV zou toekomen, die als expert inzake risicoanalyses voor een veel homogener bepalingswijze kan zorgen.
- Ook is er slechts een beperkte groep van de bevraagde eerste klasse supporters (22,8%) die de gedaalde politie-inzet tijdens het laatste seizoen 2004-2005 heeft opgemerkt. De tweede nationale afdeling kent zelfs een stijging van de politiekostprijs en volgens een hoog percentage tweede klasse supporters ook een stijging van de politie-inzet (37,4%).
- Verder toont een onderzoeksbevinding aan dat 89,0% van de bevraagde supporters en 80,3% van de niet-politionele veiligheidsmensen aangeven dat voetbalcriminele feiten niet het vaakst ‘tijdens’ een wedstrijd plaatsvinden, maar ervoor of erna. Dit in sterk contrast met de geregistreerde politiecijfers.

Deze nuancepunten wijzen erop dat, rondom het voetbalstadion, de politionele actor wel nog flink dient te opereren ter bestrijding van voetbalgeweld. Gezien het feit dat harde kernen nog steeds frequent aanwezig zijn bij voetbalwedstrijden (enkel bij clubs met een minimaal risiconiveau wijst slechts een beperkte groep supporters (34,8%) op de aanwezigheid van een harde kern bij hun club) zullen politiediensten het hooliganisme op repressieve wijze trachten te onderdrukken (denk maar aan de sproeiwagens, cavalerie...).

De veruitwendiging van het hooliganisme in de Belgische voetbalwereld lijkt echter sterk te zijn afgebouwd. Slechts 18,3% van de respondenten beschouwt hooliganisme als ‘erg tot zeer erg aanwezig’ in het huidige Belgisch voetbal en voor wat betreft 2004-2005 geeft slechts 7,8% aan dat hooliganisme de vaakst voorkomende criminaliteitsvorm was. Ook in de geregistreerde politiecijfers staat fysiek geweld niet langer op nummer 1. Het valt nu echter af te wachten of de politie-inzet de volgende seizoenen ook rondom het stadion kan teruggeschroefd worden. Hoe dan ook is het de efficiënte voetbalwet die voor de indijking van het hooliganisme heeft gezorgd. Dat de politie-inzet echter nog steeds niet tot een vooropgesteld minimum is herleid, doet van een zekere angst hiertoe gewagen. Is een nakende nieuwe uitbreiding (lees: verstrenging) van de Voetbalwet op komst?

Een vorm van voetbalcriminaliteit die wel als heel problematisch kan aanzien worden, is provocatie. Niet alleen nummer 1 in de geregistreerde politiecijfers, ook supporters (47,2%)

en niet-politionele veiligheidsmensen (59,2%) geven aan dat provocatie in 2004-2005 het vaakst is voorgekomen. De verschuiving van fysiek naar verbaal geweld lijkt zich te hebben voltrokken. Sterker nog is de onderzoeksbevinding omtrent een subtype van dit provocatief gedrag in en rondom voetbalstadia, namelijk het verbaal racistisch geweld. Niet minder dan 47,6% van alle bevroegde respondenten geeft aan dat racisme ‘erg tot heel erg’ aanwezig is in het huidige Belgisch voetbal. Schrijnend, zeker wanneer we dit resultaat plaatsen naast bijvoorbeeld hooliganisme (18,3%). Zonder twijfel is dit het meest markante resultaat van dit eindwerk. Bovendien worden bijna hoofdzakelijk bepaalde supportersgroepen van 2 clubs uit de provincie Antwerpen beschimpt (samen door 65,6% van de respondenten als clubs met het meest verbaal racistisch geweld aangeduid).

De nauwe banden die het Centrum voor Gelijkheid van Kansen en Racismebestrijding onderhoudt met zowel het Departement Veiligheid en de voetbalcel FOD Binnenlandse Zaken, wijst op het besef van deze problematiek in en rondom de Belgische voetbalstadia en de nood aan oplossingen. Voortdurend campagne voeren doorheen de verschillende media met de steun van voetbalclubs en ‘sterspelers’ lijkt de meest positieve vooruitzichten te bieden.

Een andere vorm van voetbalgeweld die significant meer werd gerapporteerd dan andere vormen van voetbalgeweld is het vandalisme. 28,5% van de bevroegde respondentenpopulatie vindt dat dit momenteel ‘erg tot heel erg’ aanwezig is in en rondom voetbalstadia.

Naast de verschuiving van een politionele naar een meer niet-politionele bestrijding van voetbalcriminaliteit (in de stadia) en de verschuiving van fysiek naar verbaal voetbalgeweld, valt nog een andere reallocatie te waarnemen in de Belgische voetbalveiligheidswereld. Namelijk een verschuiving in beleidsfilosofie. Waar men tot voor kort zeer ingrijpende maatregelen nam om het voetbalgeweld te bekampen (vooral naar identificatie toe), gaat men nu meer efficiënt te werk gaan en zich expliciet gaan richten op de groepen supporters die een probleem vormen of kunnen vormen. Het doel heiligt niet langer de middelen en een politieke input heeft de huidige situatie grondig herschapen:

- De totaal ineffectieve Football Fancard werd wegens aanhoudend protest van supportersgroepen eind 2004 afgeschaft. Daarenboven hield dit identificatiemiddel 50,9% van alle bevroegde supporters ‘af en toe tot veel’ weg van voetbalwedstrijden, wat uiteraard niet de bedoeling kon geweest zijn. Het was dan ook enigszins te verwachten dat niet minder dan 89,1% van de supporters deze afschaffing toejuicht.
- Ook de ticketverkoop werd tot voor kort als heel supportersonvriendelijk ervaren. Juli 2005 kwam hier echter verandering in met een koninklijk besluit dat een einde moest stellen aan de onterechte ‘bestrafing’ van goedwillende voetballiefhebbers. Een voor zich sprekende 52,2% van de bevroegde niet-politionele veiligheidsmensen is niet opgezet met deze herziening van het ticketing systeem. De werklast zal immers onrechtstreeks op hen verhaald worden.

- Af te wachten valt of de combiregeling hetzelfde lot zal beschoren zijn als de Football Fancard?! Maar liefst 64,7% (!) van de voetbalsupporters laat immers ‘af en toe tot veel’ een wedstrijd aan zich voorbijgaan enkel en alleen omwille van die maatregel die voor een eerder beperkte groep reischoppers in het leven is geroepen. Ook hier valt het significante verschil in ontevredenheid tussen supporters (70,5%) en niet-politionele veiligheidsmensen (32,8%) heel hard op. De combiregeling staat echter op dit moment bij de verschillende veiligheidsinstanties helemaal niet ter discussie, hoewel werd aangetoond dat de uitvoering ervan een niet te versmaden contradictio in terminis bevat.

Wanneer de geregistreerde politiecijfers van de laatste 14 voetbalseizoenen in rekening worden gebracht, kan er opgemerkt worden dat het seizoen 2004-2005 het laagst aantal wedstrijden met incidenten vertoont. Zowel een grote meerderheid van de supporters (69,0%) als van de niet-politionele veiligheidsmensen (76,1%) bekrachtigen deze dalende tendens van voetbalgeweld in 2004-2005. Hierbij valt op dat supporters van clubs met een hoog en middelmatig risiconiveau een significant sterkere daling aangeven dan supporters van clubs met een gering en laag risiconiveau. Hun meer frequentere ervaringen met voetbalcriminaliteit in acht genomen, kan dit als betrouwbare indicator in aanschouw genomen worden. De verleiding is nu bijzonder groot om met een aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid te gaan verkondigen dat er een dalende trend waarneembaar is inzake voetbalcriminaliteit. Voorzichtigheid is echter omwille van een drietal redenen geboden:

- Wanneer de traditie van de laatste 14 seizoenen wordt gerespecteerd voor wat betreft de geregistreerde politiecijfers, zou dit immers betekenen dat er zich na deze aanzienlijke daling, in het seizoen 2005-2006 terug een opwaartse beweging zal inzetten (wat ondertussen geschiedde in de eerste seizoenshelft van 2005-2006).
- Wanneer we enkel kijken naar de tweede nationale afdeling merken we een grote stijging van de politiekostprijs op (+153,2%), een significant hogere perceptie van de tweede klasse supporters omtrent een gestegen politie-inzet (37,4%) en een beduidend sterkere ontevredenheid over die politiediensten (38,9%) in vergelijking met de supporters van eerste klasse.
- Het is vooral opletten geblazen omdat op basis van dit onderzoek onduidelijk is in hoeverre de verschuiving van fysiek geweld naar verbaal geweld mee in rekening werd gebracht in de verschillende resultaten. Pakt men elk verbaal geweldsdelict wel even krachtadig aan als de fysieke geweldsdelicten en zien we daarvan dus een representatieve weerspiegeling in de geregistreerde politiecijfers? Ook voor wat het kwantitatief onderzoek betreft, kan de vraag gesteld worden of de supporters en niet-politionele veiligheidsmensen bij de beoordeling van een al dan niet dalende voetbalcriminaliteit zich niet eerder de meer fysieke geweldsdelicten voor ogen

hebben gehaald? Tegen die achtergrond zouden bevindingen omtrent een gedaalde voetbalcriminaliteit uiteraard hoogst discutabel worden.

Globaal bekeken, durf ik stellen dat we momenteel in een overgangsfase zitten. Zowel voetbalgeweld als de aanpak ervan evolueren grondig, getuige hiervan de verschillende verschuivingen die zich hebben voorgedaan en nog steeds voordoen. Follow-up is echter een *conditio sine qua non* wil men up-to-date blijven in deze problematiek en de bestrijding ervan. Positieve noot in dit ganse verhaal is dat men zich bij de indijking van het voetbalgeweld specifiek gaat gaan richten op de (potentiële) risicogroepen, wat voorheen veel minder het geval was. ‘Een daling van de voetbalcriminaliteit mits respect voor de goedwillende voetballiefhebber’ als onvoorwaardelijk objectief?!

Bibliografie

BOEKEN

ADANG, O.M.J., *Hooligans, autonomen, agenten: geweld en politie-optreden in relsituaties*, Alphen aan den Rijn, Samsom, 1998, 146 p.

BACK, L., CRABBE, T. en SOLOMOS, J., *The changing face of football: racism, identity and multiculturalism in the English game*, Oxford, Berg, 2001, 309 p.

BOIN, V., *Het gulden jubileumboek van de K.B.V.B. 1895-1945*, Brussel, Leclercq en de Haas, s.d., 531 p.

CACHET, A. en MULLER, E.R., *Beslissen over voetbalvandalisme: een permanent probleem*, Arnhem, Gouda Quint, 1991, 231 p.

CANTER, D., COMBER, M. en UZZELL, D.L., *Football in its place. An environmental psychology of football grounds*, London, Routledge, 1989, 173 p.

CAPELLE, J., *Ordehandhaving voetbalwedstrijden in cijfers, 1991-1992: een analyse van de registratie bij ordediensten voetbalwedstrijden tijdens het seizoen 1991-1992*, Brussel, Politeia, 1992, 151 p.

COLIN, F., *Vijfentwintig jaar topvoetbal*, Antwerpen, Houtekiet, 2004, 320 p.

DEPS, B. en GULDEMONT, H., *100 jaar voetbal in België 1895-1995: Koninklijke Belgische Voetbalbond*, Roeselare, Roelarta, 1995, 312 p.

DE VREESE, S. en CAPELLE, J., *Ordehandhaving voetbalwedstrijden seizoen 1992-1993: een statistische benadering*, Brussel, Politeia, 1993, 205 p.

DUNNING, E., MURPHY, P. en WILLIAMS, J., *The roots of football hooliganism: a historical and sociological study*, London, Routledge and Kegan Paul, 1988, 273 p.

GOVAERT, S. en COMERON, M., *Foot et violence: politique, stades et hooligans: Heysel 85*, Brussel, Pol-His, 1995, 199 p.

GREENFIELD, S. en OSBORN, G., *Regulating football: commodification, consumption and the law*, London, Pluto press, 2001, 224 p.

MORRIS, D. en SCHEEPMAKER, N., *Spel om de bal: over tradities en rituelen, spelers en supporters in de fascinerende wereld van het voetbal*, Amsterdam, Elsevier, 1982, 320 p.

PIJNENBURG, B. en 'T HART, P., *Het Heizeldrama: rampzalig organiseren en kritieke beslissingen*, Alphen aan den Rijn, Tjeenk Willink, 1988, 238 p.

VAN DER BRUG, H.H., *Voetbalvandalisme: een speurtocht naar verklarende factoren*, Haarlem, De Vrieseborch, 1986, 319 p.

VAN GAGELDONK, P., *Handboek Hooligan*, Amsterdam, Nijgh en van Ditmar, 2001, 683 p.

VAN LIMBERGEN, K. en VERTONGEN, B., *Mondiale '90 Ciao Hooligans: Het veiligheidsconcept en het gedrag van de Belgische risicosupporters tijdens het W.K. in Italië*, Brugge, Vanden Broele, 1991, 139 p.

VAN LIMBERGEN, K. en WALGRAVE, L., *Hooligans vervolgd? Justitiële afhandeling van voetbalmisdrijven*, Brugge, Vanden Broele, 1991, 124 p.

VAN LIMBERGEN, K. en WALGRAVE, L., *Sides, fans en hooligans. Voetbalvandalisme: feiten, achtergronden en aanpak*, Leuven, Acco, 1988, 259 p.

VAN WELZENIS, I., *Fans of Hooligans? Constructieve aanpak van voetbalgeweld en – vandalisme door fan-coaching*, Leuven, Garant, 1992, 118 p.

VERLEYEN, K. en DE SMET, S., *Hooligans*, Leuven, Davidsfonds, 1996, 126 p.

WILLEMS, R., *Kan voetbal de wereld redden? Pleidooi voor ambiance & solidariteit*, Antwerpen, Houtekiet, 2004, 448 p.

TIJDSCHRIFTARTIKELS

AGOZINO, B., 'Football and the civilizing process: Penal discourse and the ethic of collective responsibility in sports law', *International Journal of the Sociology of Law*, 1996, 163-188

BACHLEITNER, R., 'Attitudes towards the Value of Sport', *International Review of Sport Sociology*, 1983, 99-102

CLARYSSE, F. en SEGAERT-VANDEN BUSSCHE, Y., 'De nieuwe voetbalwet: het openbaar ministerie getackeld', *Rechtskundig Weekblad*, 1999-2000, 1145-1151

- CRAIG, S., 'Fever Pitch, 1909 (The long-term feud between two Scottish soccer teams and an episode ninety years ago, when the fans of both teams united against the authorities)', *History Today*, 1999, afl. 5, 34-35
- DE SMET, K., 'Drie jaar city-coaching Anderlecht; Gebrek aan tastbare resultaten bemoeilijkt erkenning', *Pretekst*, 1996, afl. 11, 23-24
- GARLAND, J. en ROWE, M., 'Policing racism at football matches: An assessment of recent developments in police strategies', *International Journal of the Sociology of Law*, 1999, 251-266
- HUYSENTRUYT, V., 'Geweldpreventie in voetbalstadions: fancoaching bij Standard Luik', *Pretekst*, 1997, afl. 16, 5-6
- KERR, J.H., WILSON, G.V., NAKAMURA, I. en SUDO, Y., 'Emotional dynamics of soccer fans at winning and losing games', *Personality and Individual Differences*, 2005, 1855-1866
- KING, A., 'Violent pasts: collective memory and football hooliganism', *Sociological Review*, 2001, 568-585
- KRISHNA, D., 'The Self-Fulfilling Prophecy and the Nature of Society', *American Sociological Review*, 1971, 1104-1107
- LEDUC, L. en MORIARTY, D., 'A sceptical public favour self regulation of aggressiveness in televised sports', *C.A.H.P.E.R.-journal*, 1978, afl.5, 19-21
- MORIARTY, D., Mc CABE, A. en PRPICH, M., 'SIR/CAR studies of television and youth sports', *International Journal of Sports psychology*, 1979, 122-129
- MULLENERS, F., 'Spelen en brood: veiligheid bij voetbalwedstrijden', *De orde van de dag: criminaliteit en samenleving*, 2004, afl. 27, 7-17
- SCHEEPERS, D., SPEARS, R., DOOSJE, B. en MANSTEAD, A.S.R., 'Two functions of verbal intergroup discrimination: Identity and instrumental motives as a result of group identification and threat', *Personality and Social Psychology Bulletin*, 2003, 568-577
- SOL, M., 'Voetbalvandalisme: een onuitroeibaar fenomeen?', *Richting SportGericht*, 1997-98, afl. 6, 24-26
- SPAAIJ, R.F.J., 'Het succes van de Britse voetbalwet. Kanttekeningen en best practices', *het Tijdschrift voor de Politie*, 2005, afl. 1/2, 4-8
- SPAPENS, A.C., BOGAERTS, S. en BRUINSMA, M.Y., 'Voetbalgerelateerd geweld onderzocht?', *het Tijdschrift voor de Politie*, 2003, afl. 12, 35-38
- STRATSAERT, P., DEBROUX, S. en DUPUIS, B., 'Cel Integrale Voetbalveiligheid. Voorzie haar van informatie', *Inforevue*, 2003, afl. 13, 42-51
- VAN DER BRUG, H. en MEIJS, J., 'De media en het voetbalvandalisme', *Tijdschrift voor psychologie*, 1989, afl. 5, 42-45

VAN HECKE, J., 'De nieuwe voetbalwet. Nog korter op de bal spelen', *Politiejournaal-Politieofficier*, 2003, afl. 4, 5-11

VERZAMELWERKEN

COMERON, M., 'Du gang au groupe social: une analyse socio-préventive' in *Football, ombres au spectacle: violences dans les stades le supportérisme menace-t-il l'ordre public?*, MINISTÈRE DE L' INTÉRIEURE, (ed.), Paris, IHESI, 1996, 47-67

Fighting fans: hooliganism as a world phenomenon, DUNNING, E., MURPHY, P., WADDINGTON, I. en ASTRINAKIS, A., (eds.), Dublin, University College Dublin press, 2002, 270 p.

KUGEL, J., 'De betekenis van fair play in een geïntegreerd sportbeleid' in *Promotion of fair play*, HAHN, E. en REMANS, A., (eds.), Brussel, Internationale Stichting De Backer-Van Ocken voor de Strijd tegen het geweld in de Sport, 1988, 139-142

PONSAERS, P., 'Wat betekent partnership voor de lokale politie? Community-partnership: kansen en risico's' in *Partnership en politie*, PONSERS, P., VAN NUFFEL, D. en VAN OTRIVE, L., (eds.), Brussel, Politeia, 2001, 9-24

TAN, A.S., 'Social Learning of Agression from Television' in *Perspectives on media effects*, BRYANT, J. en ZILLMANN, D., (eds.), Hillsdale (N.J.), Erlbaum, 1986, 41-55

VAN DER BRUG, H.H., 'Football hooliganism in the Netherlands' in *Football, violence and social identity*, BONNEY, N. en GIULIANOTTI, R., (eds.), London, Routledge, 1994, 174-195

VERVAEKE, G., VANDERHALLEN, M., OPDEBEECK, A. en GOETHALS, J., 'Het ontwerp van een gevalstudie' in *Criminologie in actie: Handboek criminologisch onderzoek*, BEYENS, K., GOETHALS, J., PONSERS, P. en VERVAEKE, G., (eds.), Brussel, Politeia, 2002, 418-442

WETGEVING

K.B. 15 juni 1999 betreffende het veiligheids- en coördinatiebeleid naar aanleiding van voetbalwedstrijden, *B.S.*, 2 juli 1999

K.B. 3 november 2001 tot wijziging van het koninklijk besluit van 3 juni 1999 houdende de regels voor het ticketbeheer ter gelegenheid van voetbalwedstrijden, *B.S.*, 22 november 2001

K.B. 20 juli 2005 houdende de regels voor het ticketbeheer ter gelegenheid van voetbalwedstrijden, *B.S.*, 4 augustus 2005

Wet 15 februari 1993 tot oprichting van een Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding, *B.S.*, 19 november 1993

Wet 21 december 1998 betreffende de veiligheid bij voetbalwedstrijden, *B.S.*, 3 februari 1999

Wet 10 maart 2003 tot wijziging van de wet van 21 december 1998 betreffende de veiligheid bij voetbalwedstrijden, *B.S.*, 31 maart 2003

PARLEMENTAIRE DOCUMENTEN

Hand., Vlaams Parlement, 2005-06, 26 januari 2006, 7

Verslag uitgebracht namens de commissie voor de Binnenlandse Zaken, de Algemene Zaken en het Openbaar Ambt bij het wetsontwerp betreffende de veiligheid bij voetbalwedstrijden, *Gedr. St.*, Kamer, 1997-98, nr. 1572/5

Vr. en Antw., Kamer, 2005-06, 25 januari 2006, 36 (Vr. nr. 9875 Claes)

Vr. en Antw., Senaat, 2004-05, 1 februari 2005, 39 (Vr. nr. 1891 Vandenberghe)

OMZENDBRIEVEN

Ministeriële omzendbrief OOP 28 van 4 mei 1999 aangaande de uitvoering van de wet van 21 december 1998 betreffende de veiligheid bij voetbalwedstrijden, *B.S.*, 8 juli 1999

Ministeriële omzendbrief OOP 38 van 24 oktober 2002 betreffende de efficiënte inzet van de ordediensten naar aanleiding van voetbalwedstrijden en betreffende de informatiehuishouding en de taken van spotters, *B.S.*, 13 november 2002

Omzendbrief OOP 23 van 8 juli 1996 betreffende de uitsluiting van toeschouwers bij voetbalwedstrijden, *B.S.*, 25 juli 1996

Omzendbrief OOP 34 van 13 november 2001 houdende specificaties bij de uitvoering van het koninklijk besluit van 3 november 2001 tot wijziging van het koninklijk besluit van 3 juni 1999 houdende de regels voor het ticketbeheer ter gelegenheid van voetbalwedstrijden, *B.S.*, 22 november 2001

Omzendbrief OOP 34 van 21 februari 2006 houdende specificaties bij de uitvoering van het koninklijk besluit van 20 juli 2005 houdende de regels voor het ticketbeheer ter gelegenheid van voetbalwedstrijden, *B.S.*, 1 maart 2006

KRANTENARTIKELS

COLIN, F., 'Tijd voor maatregelen', *De Standaard*, 18 maart 2004, p.38

DE COCKER, N., 'Combiregeling voor risicowedstrijden AA Gent', *De Standaard*, 29 september 2004, p.38

EECKHAUT, M., 'Voetbal zonder hekken in Westerlo', *De Standaard*, 12 augustus 2004, p.5

FRANSEN, G., 'Hooligan uit clubliefde', *De Standaard*, 28 mei 2005, p.8

FRANSEN, G., 'Racisme in Belgisch voetbal groeit', *De Standaard*, 23 december 2004, p.1

FRANSEN, G., 'Voetbalstadion weer voor iedereen', *De Standaard*, 23 december 2004, p.36-37

G.V.O., 'Belgisch voetbal tegen racisme', *De Gentenaar*, 31 oktober 2005, p.3

HERREGODTS, D., 'Combiregeling geslaagd voor testmatch', *De Standaard*, 13 december 2004, p.42

LE BACQ, T., 'Kwetsende gezangen kunnen ook Belgische wedstrijden lamleggen', *De Standaard*, 19 oktober 2004, p.38

RASKIN, L., 'Europese topspelers brengen bal aan het rollen', *De Standaard*, 19 april 2006, p.28

VANDEWALLE, L., 'Grote onvrede over fankaart', *De Standaard*, 19 juli 2001, p.25

VANDEWALLE, L., 'Profliga boycot actie tegen fankaart', *De Standaard*, 29 maart 2002, p.19

VANDEWALLE, L., 'Rode kaart voor vuile taal', *De Standaard*, 27 januari 2001, p.10

INTERNETBRONNEN

Belgian Soccer Database: <http://www.bsdb.be/uitslagen.asp> [28/02/06]

Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding: <http://www.antiracisme.be/nl/cgkr/intro.htm> [23/02/06]

COMMITTEE FOR ETHICS AND FAIR PLAY (s.d.) 'Fair Play Code of Conduct' [WWW]. FIFA: <http://www.fifa.com/en/fairplay/fairplay/0,1256,12,00.html> [01/03/06]

De Belgische federale politie: <http://www.poldoc.be/dir/dga/dar/daraccn.htm> [27/02/06]

De lokale politie: http://www.police.be/LOKPOL_NL/organisatie.htm#hand [26/02/06]

FOD Binnenlandse Zaken: <http://www.ibz.be/code/maps.htm> [22/02/06]

KABINET MINISTER BINNENLANDSE ZAKEN PATRICK DEWAELE (2005/06/17)
'Persbericht: Fankaart officieel afgeschaft' [WWW] Patrick Dewael: <http://www.dewael.com>
[04/11/05]

KABINET MINISTER BINNENLANDSE ZAKEN PATRICK DEWAELE (2006/02/13)
'Persbericht: Minister Dewael lanceert tijdens Ronde Tafel met burgemeesters en zonechefs
voorstellen om veiligheid bij voetbalwedstrijden nog te verhogen' [WWW] Patrick Dewael:
<http://www.dewael.com> [21/02/06]

Sport.be nv: <http://www.sport.be/nl/voetbal/lagere/ranking.html?comp=2081> [14/09/05]

Supportersfederatie Profclubs: <http://www.supportersfederatieprofclubs.be/activiteiten.htm>
[28/02/06]

Universiteit Gent: <https://athena.ugent.be> [29/03/06]

VAN RIXTEL, J., 'Student&Onderzoek, maak en verspreid de enquête voor je scriptie!' [WWW]. Student&Onderzoek: <http://www.studentenonderzoek.com> [05/09/05]

YouTube: http://www.youtube.com/player.swf?video_id=4aF8Gq4-iiw [01/03/06]

NIET-COMMERCIELE INFORMATIE

BELET, I. en CLAES, D., *Federale en Europese voorstellen om het Belgisch voetbal weer op de kaart te zetten*, Brussel, december 2004, 18 p. (rapport)

CENTRUM VOOR GELIJKHEID VAN KANSEN EN VOOR RACISMEBESTRIJDING, *Analyserapport "Monitoring Voetbalwedstrijden" in het kader van de conventie 2004 tussen het centrum voor gelijkheid van kansen en racismebestrijding en de Voetbalcel van de FOD Binnenlandse Zaken*, Brussel, 2004, 15 p. (analyserapport)

CENTRUM VOOR GELIJKHEID VAN KANSEN EN VOOR RACISMEBESTRIJDING, *Jaarverslag Centrum 2004*, Brussel, Jozef De Witte, 2005, 53 p. (jaarverslag)

CENTRUM VOOR GELIJKHEID VAN KANSEN EN VOOR RACISMEBESTRIJDING, *Op stap naar diversiteit: 2002 jaarverslag*, Brussel, Jozef De Witte, 2003, 166 p. (jaarverslag)

CHARLIER, P., DE VREESE, S., MAES, B. en QUATAERT, J., *Jaarverslag IVV seizoen 2004-2005*, Brussel, Cel Integrale Voetbalveiligheid, 2005, 120 p. (jaarverslag)

DE PAUW, N., *Lijst van de veiligheidsverantwoordelijken 2005-2006*, Brussel, Departement Veiligheid van de KBVB, 2005, 8 p. (adressenlijst)

DE PAUW, N., *Vigerende regelgeving m.b.t. de organisatie van voetbalwedstrijden*, Brussel, Departement Veiligheid van de Koninklijke Belgische Voetbalbond, 89 p. (presentatie in het kader van de opleiding voor veiligheidsverantwoordelijken)

DERIDDER, H., *Voetbalcel Binnenlandse Zaken*, Brussel, Voetbalcel FOD Binnenlandse Zaken, september 2005, 15 p. (presentatie in het kader van de opleiding voor veiligheidsverantwoordelijken)

DE VREESE, S. en MERCIER, B., *De ordehandhaving naar aanleiding van het voetbalseizoen 1999-2000: Een statistische benadering*, Brussel, Federale Politie, 2000, 42 p. (rapport)

FOD BINNENLANDSE ZAKEN, *Activiteitenrapport 2004 Algemene Directie Veiligheids- en Preventiebeleid*, Brussel, 2005, 152 p. (activiteitenrapport)

GHOLAMALIZAD, R., *Racisme en xenofobie in het Belgisch voetbal*, Brussel, Centrum voor gelijkheid van kansen en racismebestrijding, augustus 2005, 16 p. (presentatie in het kader van de opleiding voor veiligheidsverantwoordelijken)

HARDYNS, W., *Stageverslag + Persoonlijke Visietekst. Stagiair op het Departement Veiligheid van de Koninklijke Belgische Voetbalbond*, Gent, november 2005, 48 p. (stageverslag Criminologie)

KONING BOUDEWIJNSTICHTING, *Stand up Speak up: Projectoproep 2005*, Brussel, oktober 2005, 8 p. (brochure)

MINISTERIE VAN BINNENLANDSE ZAKEN, *Veiligheid bij voetbalwedstrijden*, Brussel, 1 september 1993 (persconferentie)

OVERLEGCOMMISSIE VOOR DE VEILIGHEID BIJ SPORTMANIFESTATIES, *De evaluatie van de inzet van stewards*, Brussel, Ministerie van Binnenlandse Zaken, 3 mei 1994 (vergaderingnota's)

PAUWAERT, D., *De veiligheidsverantwoordelijke, het "hoofd" van de veiligheid*, Brussel, Departement Veiligheid van de Koninklijke Belgische Voetbalbond, 16 p. (presentatie in het kader van de opleiding voor veiligheidsverantwoordelijken)

PAUWELS, L., *Kwantitatieve Statistische Informatieverwerking. "Inleiding tot SPSS" voor Criminologen*, Gent, Universiteit Gent, 2005, 1-84 (cursus opleidingsonderdeel Statistische informatieverwerking in de criminologie)

QUATAERT, J., *Problematiek voetbal*, Brussel, Cel Integrale Voetbalveiligheid, augustus 2005, 15 p. (presentatie in het kader van de opleiding voor veiligheidsverantwoordelijken)

SPIRIT GENT, *Open Stadion Gent*, Gent, oktober 2005, 7 p. (projectvoorstel)

MONDELINGE EN SCHRIFTELIJKE PERSOONLIJKE INFORMATIE

Gesprek met E. SERVAEGE, dossierbeheerder Lokale Politie Kortrijk-Kuurne-Lendeledede, Kortrijk, 21 april 2006

Gesprek met N. DE PAUW, veiligheidsverantwoordelijke KBVB, Brussel, 11 oktober 2005

Schriftelijke mededeling door H. WIJNNE, statistisch adviseur bij wetenschappelijk onderzoek, Amsterdam, 17 april 2006

Schriftelijke mededeling door J. QUATAERT, hoofdcommissaris Cel Integrale Voetbalveiligheid van de Federale Politie, Brussel, 19 april 2006

Bijlagen

BIJLAGE 1: DE ONDERZOEKSENQUÊTE

DE GROTE VOETBALENQUÊTE

Beste deelnemer,

Deze enquête staat in het teken van mijn eindwerk dat over de voetbalsport in België zal handelen. Het doel van mijn scriptie is een situatieschets te maken van het voetbalveiligheidsbeleid vandaag de dag en hoe men met het oplossen van voetbalproblematieken omgaat. Hiervoor is dus niet enkel de overheid belangrijk, maar ook de personen die wekelijks met de voetbalwereld te maken hebben. Daarom zullen supporters, stewards, veiligheidsverantwoordelijken... ruim aan bod komen en zal hun mening dus zeker niet buiten beschouwing gelaten worden.

Ik heb me 'beperkt' tot de Nederlandstalige eerste en tweede klasse clubs omdat ik toch ergens een lijn moest trekken om de grootschaligheid ietwat te beperken. Dit gebeurt in samenwerking met de verschillende supportersfora waarvan de meeste reeds kennis hebben gegeven van hun bereidheid tot medewerking. Naar de stewards toe zijn het de veiligheidsverantwoordelijken die de coördinatie van de enquête op zich nemen. Waarvoor dank aan alle betrokkenen!

De uiteindelijke resultaten worden verwacht tegen mei 2006. Ik zal u zeker de kans bieden om de resultaten van deze voetbalstudie nadien te bekijken.

Zo, beste deelnemer, na deze korte inleiding kan u van start gaan met de enquête. Ik wil erop wijzen dat al uw antwoorden ANONIEM verwerkt worden zodat u naar alle eerlijkheid kan antwoorden! De invulling van de enquête zal ongeveer een 10tal minuten in beslag nemen. Als blijk van dank zal ik onder alle deelnemers dan ook nog eens 10 CINEMATICKETS verloten.

Ik bedank u nu reeds zéér hartelijk voor uw medewerking!!! Uw mening zal zeker meetellen in dit werk dat tot doel heeft aan te tonen dat een voetbalveiligheidsbeleid zoveel als mogelijk aandacht moet besteden aan alle betrokken actoren; dus ook de supporters, de stewards, de verantwoordelijken...! Succes.

We beginnen met enkele persoonlijke vragen zodat ik de personen later in verschillende categorieën kan opdelen en vergelijken. Alles blijft anoniem.

1.	Wat is de voetbalclub waarvoor u supportert of waarvoor u andere diensten verleent?																																								
	<table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 25%;">A.F.C. Tubize</td> <td style="width: 25%;">Cercle Brugge K.S.V.</td> <td style="width: 25%;">Club Brugge K.V.</td> <td style="width: 25%;">F.C.M. Brussels S.</td> </tr> <tr> <td>K.A.A. Gent</td> <td>K.A.S. Eupen</td> <td>K. Beringen-Heusden-Zolder</td> <td>K.F.C. Dessel Sport</td> </tr> <tr> <td>K.F.C. Germinal Beerschot Antwerpen</td> <td>K.F.C. Verbroedering Geel</td> <td>K.F.C. Vigor Wuitens Hamme</td> <td>K. Lierse S.K.</td> </tr> <tr> <td>K.M.S.K. Deinze</td> <td>K.R.C. Genk</td> <td>K.S.C. Lokeren O.Vl.</td> <td>K.S.K. Beveren</td> </tr> <tr> <td>K.S.K. Ronse</td> <td>K. St.-Truidense V.V.</td> <td>K.S.V. Roeselare</td> <td>K.V.C. Westerlo</td> </tr> <tr> <td>K.V. Kortrijk</td> <td>K.V. Oostende</td> <td>K.V. Red Star Waasland</td> <td>K.V.S.K. United Overpelt-Lommel</td> </tr> <tr> <td>Oud-Heverlee Leuven</td> <td>R.A.A. Louviéroise</td> <td>R.A.E.C. Mons</td> <td>R. Antwerp F.C.</td> </tr> <tr> <td>R. Excelsior Mouscron</td> <td>R. Excelsior Virton</td> <td>R.S.C. Anderlecht</td> <td>R. Standard de Liège</td> </tr> <tr> <td>R. Union St.-Gilloise</td> <td>Sporting dus Pays de Charleroi</td> <td>S.V. Zulte-Waregem</td> <td>Yellow Red K.V. Mechelen</td> </tr> <tr> <td>neutrale supporter</td> <td>geen supporter</td> <td>andere:</td> <td></td> </tr> </table>	A.F.C. Tubize	Cercle Brugge K.S.V.	Club Brugge K.V.	F.C.M. Brussels S.	K.A.A. Gent	K.A.S. Eupen	K. Beringen-Heusden-Zolder	K.F.C. Dessel Sport	K.F.C. Germinal Beerschot Antwerpen	K.F.C. Verbroedering Geel	K.F.C. Vigor Wuitens Hamme	K. Lierse S.K.	K.M.S.K. Deinze	K.R.C. Genk	K.S.C. Lokeren O.Vl.	K.S.K. Beveren	K.S.K. Ronse	K. St.-Truidense V.V.	K.S.V. Roeselare	K.V.C. Westerlo	K.V. Kortrijk	K.V. Oostende	K.V. Red Star Waasland	K.V.S.K. United Overpelt-Lommel	Oud-Heverlee Leuven	R.A.A. Louviéroise	R.A.E.C. Mons	R. Antwerp F.C.	R. Excelsior Mouscron	R. Excelsior Virton	R.S.C. Anderlecht	R. Standard de Liège	R. Union St.-Gilloise	Sporting dus Pays de Charleroi	S.V. Zulte-Waregem	Yellow Red K.V. Mechelen	neutrale supporter	geen supporter	andere:	
A.F.C. Tubize	Cercle Brugge K.S.V.	Club Brugge K.V.	F.C.M. Brussels S.																																						
K.A.A. Gent	K.A.S. Eupen	K. Beringen-Heusden-Zolder	K.F.C. Dessel Sport																																						
K.F.C. Germinal Beerschot Antwerpen	K.F.C. Verbroedering Geel	K.F.C. Vigor Wuitens Hamme	K. Lierse S.K.																																						
K.M.S.K. Deinze	K.R.C. Genk	K.S.C. Lokeren O.Vl.	K.S.K. Beveren																																						
K.S.K. Ronse	K. St.-Truidense V.V.	K.S.V. Roeselare	K.V.C. Westerlo																																						
K.V. Kortrijk	K.V. Oostende	K.V. Red Star Waasland	K.V.S.K. United Overpelt-Lommel																																						
Oud-Heverlee Leuven	R.A.A. Louviéroise	R.A.E.C. Mons	R. Antwerp F.C.																																						
R. Excelsior Mouscron	R. Excelsior Virton	R.S.C. Anderlecht	R. Standard de Liège																																						
R. Union St.-Gilloise	Sporting dus Pays de Charleroi	S.V. Zulte-Waregem	Yellow Red K.V. Mechelen																																						
neutrale supporter	geen supporter	andere:																																							
2.	Wat is uw geslacht?																																								
	☐ man ☐ vrouw																																								
3.	Wat is uw leeftijdscategorie?																																								
4.	Hoe vaak bent u aanwezig bij thuiswedstrijden gedurende 1 voetbalcompetitie en hoe vaak bent u aanwezig bij uitwedstrijden op 1 voetbalcompetitie? Vul dus 2 cijfers in.																																								
	Thuis:... /17wedstrijden Uit:... /17wedstrijden <div style="text-align: right;"> <input type="text" value="0"/> <input type="text" value="34"/> </div>																																								

5.	Op welke plaats vertoeft u het meest tijdens de thuiswedstrijden van uw club?
	<p>spionkop, sfeervakken... jeugdvlak, jongerenvak... business seats, loges... rustige plaatsen, gewone vakken... uitnodigingsplaatsen... langs zijlijn, rolstoelgebruikers... buiten het stadion... andere:</p>

6.	Tot welke categorie behoort u?										
	<table> <tr> <td>supporters</td> <td>neutrale supporters</td> </tr> <tr> <td>niet-supporters</td> <td>stewards</td> </tr> <tr> <td>divisiechefs</td> <td>hoofdstewards</td> </tr> <tr> <td>veiligheidsverantwoordelijken</td> <td>politiemensen</td> </tr> <tr> <td>spotters</td> <td>andere:</td> </tr> </table>	supporters	neutrale supporters	niet-supporters	stewards	divisiechefs	hoofdstewards	veiligheidsverantwoordelijken	politiemensen	spotters	andere:
supporters	neutrale supporters										
niet-supporters	stewards										
divisiechefs	hoofdstewards										
veiligheidsverantwoordelijken	politiemensen										
spotters	andere:										

Dit tweede deel is expliciet bestemd voor supporters van een welbepaalde club. In dit deel staat dé supporter centraal en peilen we naar zijn tevredenheid en mening op een aantal zaken.

7.	In welke prijscategorie koopt u meestal een kaartje voor een thuiswedstrijd?									
	<table> <tr> <td>abonnement</td> <td>gratis</td> <td>minder dan 5 euro</td> </tr> <tr> <td>5-10 euro</td> <td>11-15 euro</td> <td>16-20 euro</td> </tr> <tr> <td>21-25 euro</td> <td>meer dan 25 euro</td> <td>niet van toepassing</td> </tr> </table>	abonnement	gratis	minder dan 5 euro	5-10 euro	11-15 euro	16-20 euro	21-25 euro	meer dan 25 euro	niet van toepassing
abonnement	gratis	minder dan 5 euro								
5-10 euro	11-15 euro	16-20 euro								
21-25 euro	meer dan 25 euro	niet van toepassing								
8.	Indien u in het bezit bent van een abonnement, hoeveel betaalt u dan ongeveer voor dat abonnement geldig voor 1 seizoen? Vul gewoon het cijfer in, indien u geen abonnement heeft--> ga naar volgende vraag.									

9.	In welke prijscategorie koopt u meestal een kaartje voor een uitwedstrijd?			
	<table><tr><td data-bbox="177 304 608 698">gratis 11-15 euro meer dan 25 euro</td><td data-bbox="608 304 1038 698">minder dan 5 euro 16-20 euro niet van toepassing</td><td data-bbox="1038 304 1453 698">5-10 euro 21-25 euro</td></tr></table>	gratis 11-15 euro meer dan 25 euro	minder dan 5 euro 16-20 euro niet van toepassing	5-10 euro 21-25 euro
gratis 11-15 euro meer dan 25 euro	minder dan 5 euro 16-20 euro niet van toepassing	5-10 euro 21-25 euro		

10.	Met deze vragen zal de tevredenheid van u als supporter op enkele items getest worden. Het is een schaal van 1 tot 7. Kies dus wat het best bij u past. Hoe tevreden bent u over volgende items?	
	<p>het vinden van een parkeerplaats voor een thuismatch? _____</p> <p>de prijs van uw ticket voor thuismatch? _____</p> <p>de prijs van uw abonnement? _____</p> <p>de prijs van uw ticket voor uitmatch? _____</p> <p>de wachttijden aan het loket voor het kopen van een ticket thuismatch? _____</p> <p>de wachttijden aan het loket voor het kopen van een ticket uitmatch? _____</p> <p>de infrastructuur van uw stadion, en meer bepaald de plaats waar u het meest vertoeft in uw stadion? _____</p>	<p style="text-align: center;">heel een beetje ontevreden noch ontevreden ontevreden ontevreden , noch een beetje heel niet van tevrede tevreden tevreden tevreden tevreden toepassing</p>
11.	Als u 1 ploeg moet noemen waar u de infrastructuur van het stadion, en meer bepaald de plaats waar u als bezoeker staat of zit, heel slecht vindt, welke ploeg is dat dan?	

12.	Hier volgen nog enkele tevredenheidsvragen op dezelfde schaal van 1 tot 7. Hoe tevreden bent u dus over volgende zaken?	
	<p>de stewarding tijdens wedstrijden van uw ploeg?</p> <hr/> <p>het optreden van de ordediensten en politiediensten bij wedstrijden van uw club?</p> <hr/> <p>de aanwezigheid van spotters tussen de supporters?</p> <hr/> <p>hoe tevreden zou het u stemmen indien u wist dat er camera's op u gericht staan tijdens het kijken naar een wedstrijd?</p>	<p style="text-align: center;">heel een beetje ontevreden noch ontevreden ontevreden ontevreden , noch een beetje heel tevrede tevreden tevreden tevreden tevreden</p>
13.	Staan er volgens u camera's gericht op supporters bij uw thuismatchen?	
	<p style="text-align: center;">neen ja</p>	
14.	Indien u zou weten dat er een camera gericht staat op het vak waar u zich in het stadion bevindt, zou u zich dan anders gaan gedragen of niet?	
	<p style="text-align: center;">neen ja geen idee</p>	

15.	Hier volgen nog enkele laatste vraagjes van dit tweede deel op een schaal van 1 tot 5.																																																
	<table border="1"> <tr> <td data-bbox="178 465 703 651">Brengt een slechte uitslag van uw ploeg u na de wedstrijd in een slechte stemming?</td> <td data-bbox="703 465 879 651">ja, heel erg</td> <td data-bbox="879 465 1023 651">ja, erg</td> <td data-bbox="1023 465 1182 651">ja, toch een beetje</td> <td data-bbox="1182 465 1326 651">neen, niet echt</td> <td data-bbox="1326 465 1452 651">neen, helemaal niet</td> </tr> <tr> <td data-bbox="178 651 703 824">Laat u zich tijdens of na een wedstrijd soms verleiden tot opgehitste toestanden uitgelokt door wedstrijdverloop, supporters andere ploeg,...</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td data-bbox="178 824 703 1021">Zijn er bepaalde van volgende zaken die uw stemming na een slechte match nog meer kunnen verslechteren? politiediensten?</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td data-bbox="178 1021 703 1111">stewards?</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td data-bbox="178 1111 703 1200">spotters?</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td data-bbox="178 1200 703 1290">media?</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td data-bbox="178 1290 703 1379">camera's?</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td data-bbox="178 1379 703 1469">supporters andere ploeg?</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> </table>	Brengt een slechte uitslag van uw ploeg u na de wedstrijd in een slechte stemming?	ja, heel erg	ja, erg	ja, toch een beetje	neen, niet echt	neen, helemaal niet	Laat u zich tijdens of na een wedstrijd soms verleiden tot opgehitste toestanden uitgelokt door wedstrijdverloop, supporters andere ploeg,...						Zijn er bepaalde van volgende zaken die uw stemming na een slechte match nog meer kunnen verslechteren? politiediensten?						stewards?						spotters?						media?						camera's?						supporters andere ploeg?					
Brengt een slechte uitslag van uw ploeg u na de wedstrijd in een slechte stemming?	ja, heel erg	ja, erg	ja, toch een beetje	neen, niet echt	neen, helemaal niet																																												
Laat u zich tijdens of na een wedstrijd soms verleiden tot opgehitste toestanden uitgelokt door wedstrijdverloop, supporters andere ploeg,...																																																	
Zijn er bepaalde van volgende zaken die uw stemming na een slechte match nog meer kunnen verslechteren? politiediensten?																																																	
stewards?																																																	
spotters?																																																	
media?																																																	
camera's?																																																	
supporters andere ploeg?																																																	

Bij de eerstvolgende 7 vragen zou ik tot een vergelijking willen komen van het vorige voetbalseizoen 2004-2005 met het voetbalseizoen 2003-2004. PROBEER U DUS VOORAL HET VORIGE SEIZOEN GOED VOOR DE GEEST TE HALEN EN PROBEER TE ANTWOORDEN NAARGELANG U ZICH TOEN IN EERSTE KLASSE OF IN TWEDE KLASSE BEVOND.

Onder gewelddadige incidenten verstaan we: provocatie/fysiek geweld/vandalisme/beklimming omheining en bestorming terrein/vuurwerk/ticketfraude/andere.

16.	Hoe heeft u het voetbalgeweld ervaren in het afgelopen seizoen 2004-2005. Het aantal gewelddadige incidenten in 2004-2005 is in vergelijking met pakweg 5 jaar geleden...
	<p>veel gedaald gedaald gelijk gebleven gestegen veel gestegen</p>

17.	Wanneer deden gewelddadige incidenten zich volgens u het meest voor in 2004-2005?
	<p>geruime tijd voor begin van de match net voor begin van de match tijdens de match net na het einde van de match geruime tijd na einde van de match</p>

18.	Welk soort incident kwam volgens u het vaakst voor in de Belgische competitie in 2004-2005?												
	<table> <tr> <td>omheiningen</td> <td>fysiek geweld</td> <td>terreinbestormingen</td> <td>provocatie</td> </tr> <tr> <td>beklimmen</td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>vandalisme</td> <td>ticketfraude</td> <td>vuurwerk</td> <td>andere:</td> </tr> </table>	omheiningen	fysiek geweld	terreinbestormingen	provocatie	beklimmen				vandalisme	ticketfraude	vuurwerk	andere:
omheiningen	fysiek geweld	terreinbestormingen	provocatie										
beklimmen													
vandalisme	ticketfraude	vuurwerk	andere:										

19.	Welke ploeg heeft zich volgens u in 2004-2005 in het meest aantal wedstrijden laten opvallen door incidenten met supporters?

20.	Als u het vorige seizoen 2004-2005 vergelijkt met 2003-2004, wanneer deden zich dan volgens u HET MINST incidenten voor met de supporters van UW CLUB?
	<p>minst incidenten in 2003-2004 ongeveer evenveel incidenten minst incidenten in 2004-2005</p>

21.	En welk incident zou vorig seizoen dan het vaakst zijn voorgekomen bij UW CLUB?						
	<table> <tr> <td>fysiek geweld</td> <td>provocatie</td> </tr> <tr> <td>vandalisme</td> <td>beklimming/bestorming/vuurwerk/fraude</td> </tr> <tr> <td>andere:</td> <td></td> </tr> </table>	fysiek geweld	provocatie	vandalisme	beklimming/bestorming/vuurwerk/fraude	andere:	
fysiek geweld	provocatie						
vandalisme	beklimming/bestorming/vuurwerk/fraude						
andere:							

22.	Indien u naar de thuismatchen van uw club kijkt, zou u dan spreken van een stijging of daling van het aantal politiemensen aanwezig bij wedstrijden in 2004-2005 in vergelijking met het seizoen daarvoor?
	<p>forse stijging in 2004-2005 stijging in 2004-2005 gelijk gebleven daling in 2004-2005 forse daling in 2004-2005</p>

23.	Welke 2 clubs zou u beschouwen als grootste 'vijand' van UW CLUB? Met welke 2 clubs bestaat dus de hoogste rivaliteit onder de supportersgroepen? Selecteer dus telkens 1 ploeg in de twee onderstaande balkjes. Ploeg 1 hoogste rivaliteit:			
	A.F.C. Tubize K.A.A. Gent K.F.C. Germinal Beerschot Antwerpen K.M.S.K. Deinze K.S.K. Ronse K.V. Kortrijk Oud-Heverlee Leuven R. Excelsior Mouscron R. Union St.-Gilloise niet van toepassing	Cercle Brugge K.S.V. K.A.S. Eupen K.F.C. Verbroedering Geel K.R.C. Genk K. St.-Truidense V.V. K.V. Oostende R.A.A. Louviéroise R. Excelsior Virton Sporting dus Pays de Charleroi andere:	Club Brugge K.V. K. Beringen-Heusden-Zolder K.F.C. Vigor Wuitens Hamme K.S.C. Lokeren O.VI. K.S.V. Roeselare K.V. Red Star Waasland R.A.E.C. Mons R.S.C. Anderlecht S.V. Zulte-Waregem	F.C.M. Brussels S. K.F.C. Dessel Sport K. Lierse S.K. K.S.K. Beveren K.V.C. Westerlo K.V.S.K. United Overpelt-Lommel R. Antwerp F.C. R. Standard de Liège Yellow Red K.V. Mechelen

24.	Ploeg 2 hoogste rivaliteit:			
	A.F.C. Tubize K.A.A. Gent K.F.C. Germinal Beerschot Antwerpen K.M.S.K. Deinze K.S.K. Ronse K.V. Kortrijk Oud-Heverlee Leuven R. Excelsior Mouscron R. Union St.-Gilloise niet van toepassing	Cercle Brugge K.S.V. K.A.S. Eupen K.F.C. Verbroedering Geel K.R.C. Genk K. St.-Truidense V.V. K.V. Oostende R.A.A. Louviéroise R. Excelsior Virton Sporting dus Pays de Charleroi andere:	Club Brugge K.V. K. Beringen-Heusden-Zolder K.F.C. Vigor Wuitens Hamme K.S.C. Lokeren O.VI. K.S.V. Roeselare K.V. Red Star Waasland R.A.E.C. Mons R.S.C. Anderlecht S.V. Zulte-Waregem	F.C.M. Brussels S. K.F.C. Dessel Sport K. Lierse S.K. K.S.K. Beveren K.V.C. Westerlo K.V.S.K. United Overpelt-Lommel R. Antwerp F.C. R. Standard de Liège Yellow Red K.V. Mechelen

25.	Hier volgen enkele vraagjes over fenomenen die zich in de voetbalwereld kunnen voordoen. Er wordt een schaal gebruikt van 1 tot 5.					
	<p>Is er volgens u 'hooliganisme' aanwezig in het huidige Belgisch voetbal?</p> <hr/> <p>Is er volgens u 'vandalisme' aanwezig in het huidige Belgisch voetbal?</p> <hr/> <p>Is er volgens u 'racisme' aanwezig in het huidige Belgisch voetbal?</p> <hr/> <p>Vindt u dat er in het huidige Belgisch voetbal té zware beledigingen of kwetsende spreekkoren voorkomen?</p> <hr/>	ja, heel erg	ja, erg	ja, toch een beetje	neen, niet echt	neen, helemaal niet

26.	Weet u of denkt u dat er op uw club een harde kern van risicosupporters bestaat?				
	neen, geen harde kern ja, een harde kern geen idee				
27.	Zoja, op hoeveel leden zou u die harde kern van uw club dan schatten? Indien u denkt van niet of geen mening--> ga naar volgende vraag				
28.	Hoeveel personen denkt u dat er een stadionverbod hebben op dit moment in uw club?				
29.	En hoeveel personen schat u dat er een stadionverbod hebben in alle clubs van de Belgische voetbalcompetities op dit moment?				
30.	Hoe oud schat u de gemiddelde leeftijd van een persoon met een stadionverbod?				

31.	Als u 1 club moet noemen, welke supporters van welke club drukken zich volgens u dan té regelmatig racistisch uit?

Dit is het laatste deel van de voetbalenquête. Hier worden nog enkele tevredenheidsvragen gesteld ivm veiligheidsbegrippen en vervolgens gaan we verder met nog een paar kleine meningvraagjes.

32.	Hoe tevreden bent u over			
	de afschaffing van de voetbalfankaart? _____	heel ontevreden	een beetje ontevreden	noch tevrede
	de huidige nieuwe ticketverkoop? (nu tot 50 tickets per persoon te kopen) _____	heel ontevreden	een beetje ontevreden	noch tevrede
	de combiregeling?	heel ontevreden	een beetje ontevreden	noch tevrede
33.	Denkt u dat de voetbalfankaart een goed middel was om hooligans weg te houden uit de stadions?			
	zeer goed middel geen effect zeer slecht middel		goed middel slecht middel geen mening	
34.				
	Heeft de fankaart u soms tegengehouden om naar een voetbalwedstrijd te gaan kijken? _____	veel	af en toe	nooit
	Heeft de combiregeling u soms tegengehouden om naar een voetbalwedstrijd op verplaatsing te gaan kijken?			niet van toepassing

35.	Om af te ronden nog enkele meningvragen. Niet-supporters krijgen enkel deze vragen voorgeschoteld, zij kunnen eventueel later nog voor verder onderzoek in aanmerking komen.	
	<p>Denkt u dat hooliganisme ooit volledig kan verdwijnen in het Belgisch voetbal?</p> <hr/> <p>Denkt u dat vandalisme ooit volledig kan verdwijnen in het Belgisch voetbal?</p> <hr/> <p>Denkt u dat er een gokmaffia bestaat in het Belgisch voetbal?</p> <hr/> <p>Zou u voorstander zijn van een gokpolitie? (mensen die beelden van wedstrijden bekijken om verdachte fouten van spelers trachten te ontdekken die eventueel naar omkoping zouden kunnen leiden)</p> <hr/> <p>Denkt u dat er landen zijn waar de aanpak van het voetbalgeweld veel efficiënter is en veel meer vruchten afwerpt en met meer respect voor de voetbalsport en voetbalsupporter?</p> <hr/>	<p style="text-align: center;">neen ja</p>

36.	Zoja, noem 1 land waar volgens jou de aanpak van het voetbalgeweld beter is? Indien neen of geen mening--> ga naar volgende vraag	

37.	Alle gekheid op een stokje: Is voetbal een feest voor jou? Op een schaal van 1-10.	
	<p>.../10:</p> <p style="text-align: center;">[0]</p> <p style="text-align: center;">[10]</p>	

38.	Indien u bereid bent tot een eventueel aanvullend voetbalonderzoek, dat dan eerder via open vragen of mondelinge vragen zou gebeuren, gelieve dan hier uw mailadres achter te laten zodat ik u eventueel binnen enkele weken kan contacteren voor een afspraak (u bent uiteraard tot niets verplicht en alvast bedankt voor de geleverde moeite):	

**BIJLAGE 2: OUTPUTS VAN
ONDERZOEKSRESULTATEN WAARVAN MELDING IS
GEMAAKT MAAR DIE NIET ONDER DE VORM VAN
FIGUREN EN/OF TABELLEN ZIJN WEERGEGEVEN**

Output 1 → vraag 31 van de enquête (Deel 3 p.71. “Verbaal racistisch geweld”)

➤ indeling van het totale aantal respondenten (supporters en niet-politioneel veiligheidsmensen) naargelang de club waarvan zij vinden dat bepaalde supportersgroepen zich té regelmatig racistisch uitdrukken

	Absolute Frenquentie	Geldig Percentage
A.F.C. Tubize	3	,2
Cercle Brugge K.S.V.	5	,3
Club Brugge K.V.	251	12,8
F.C.M. Brussels S.	6	,3
K.A.A. Gent	9	,5
K.A.S. Eupen	1	,1
K.F.C. Dessel Sport	1	,1
K.F.C. Germinal Beerschot	946	48,1
K.F.C. Verbroedering Geel	7	,4
K.F.C. Vigor Wuitens Hamme	1	,1
K. Lierse S.K.	37	1,9
K.M.S.K. Deinze	2	,1
K.R.C. Genk	35	1,8
K.S.C. Lokeren O.VI.	16	,8
K.S.K. Beveren	27	1,4
K. St.-Truidense V.V.	22	1,1
K.S.V. Roeselare	4	,2
K.V.C. Westerlo	2	,1
K.V. Kortrijk	15	,8
K.V. Oostende	1	,1
K.V.S.K. United Overpelt-Lommel	3	,2
Oud-Heverlee Leuven	1	,1
R.A.A. Louviéroise	2	,1
R.A.E.C. Mons	2	,1
R. Antwerp F.C.	344	17,5
R.S.C. Anderlecht	103	5,2
R. Standard de Liège	58	2,9
R. Union St.-Gilloise	1	,1
Sporting dus Pays de Charleroi	16	,8
S.V. Zulte-Waregem	6	,3
Yellow Red K.V. Mechelen	41	2,1
Total	1968 (64,3%)	100,0
<i>Missing</i>		
<i>Geen mening</i>	711 (23,2%)	
<i>Andere</i>	4 (0,1%)	
<i>Nonrespons</i>	380 (12,4%)	
<i>Total</i>	1095 (35,7%)	
Totaal	3063 (100,0%)	

Output 2 → vraag 31 van de enquête (Deel 3 p.71. "Verbaal racistisch geweld")

Indeling van de supporters van K.F.C. Germinal Beerschot naargelang de club waarvan zij vinden dat bepaalde supportersgroepen zich té regelmatig racistisch uitdrukken

		Absolute Frenquentie	Geldig Percentage
	Club Brugge K.V.	6	5,0
	K.F.C. Germinal Beerschot	48	40,3
	K.R.C. Genk	1	,8
	K.S.K. Beveren	12	10,1
	R. Antwerp F.C.	37	31,1
	R.S.C. Anderlecht	7	5,9
	R. Standard de Liège	5	4,2
	Sporting dus Pays de Charleroi	1	,8
	Yellow Red K.V. Mechelen	2	1,7
	Totaal	119 (60,1%)	100,0
<i>Missing</i>	<i>Geen mening</i>	<i>61 (30,8%)</i>	
	<i>Nonrespons</i>	<i>18 (9,1%)</i>	
	<i>Totaal</i>	<i>79 (39,9%)</i>	
Totaal		198 (100,0%)	

Output 3 → vraag 33 van de enquête (Deel 4 p.86. "De Football Fancard")

beoordeling van de bevraagde supporters versus niet-politionele veiligheidsmensen omtrent de effectiviteit van de Football Fancard

		Supporters	Niet-politionele veiligheidsmensen	Totaal
zeer goed middel	N	23	5	28
	%	1,0%	7,6%	1,1%
goed middel	N	109	15	124
	%	4,6%	22,7%	5,1%
geen effect	N	997	26	1023
	%	41,8%	39,4%	41,7%
slecht middel	N	606	14	620
	%	25,4%	21,2%	25,3%
zeer slecht middel	N	652	6	658
	%	27,3%	9,1%	26,8%
Totaal	N	2387	66	2453
	%	100,0%	100,0%	100,0%

Item nonrespons=19,9% (610 van 3063)
 Chi-kwadraat=74,984 df=4 p<0,000

Output 4 → vraag 4 van de enquête (Deel 4 p.87. "De Football Fancard")

percentageverdeling van de bevroegde supporters voor wat betreft het aantal thuiswedstrijden dat zij per seizoen bijwonen van hun favoriete club

		tot welke categorie van trouwe thuissupporter de respondent behoort			Totaal
		Kleine thuissupporter (0-5 matches per seizoen)	Middelmatige thuissupporter (6-10 matches per seizoen)	Grote thuissupporter (11-17 matches per seizoen)	
Cercle Brugge K.S.V.	%	12,1%	4,5%	83,3%	100,0% (N=66)
Club Brugge K.V.	%	28,4%	3,7%	67,9%	100,0% (N=109)
F.C.M. Brussels S.	%	2,8%	8,3%	88,9%	100,0% (N=36)
K.A.A. Gent	%	9,1%	8,3%	82,6%	100,0% (N=121)
K. Beringen - Heusden	%	5,6%	33,3%	61,1%	100,0% (N=18)
K.F.C. Dessel Sport	%	,0%	,0%	100,0%	100,0% (N=3)
K.F.C. Germinal	%	8,1%	14,2%	77,7%	100,0% (N=197)
K.F.C. Verbroedering	%	3,0%	7,5%	89,6%	100,0% (N=67)
K. Lierse S.K.	%	5,9%	7,8%	86,3%	100,0% (N=205)
K.M.S.K. Deinze	%	,0%	4,0%	96,0%	100,0% (N=25)
K.R.C. Genk	%	13,9%	4,6%	81,4%	100,0% (N=194)
K.S.C. Lokeren O.VI.	%	12,1%	12,1%	75,8%	100,0% (N=66)
K.S.K. Beveren	%	8,0%	9,1%	83,0%	100,0% (N=88)
K.S.K. Ronse	%	,0%	33,3%	66,7%	100,0% (N=3)
K. St.-Truidense V.V.	%	7,5%	5,4%	87,1%	100,0% (N=147)
K.S.V. Roeselare	%	6,2%	5,4%	88,4%	100,0% (N=129)
K.V.C. Westerlo	%	13,2%	13,2%	73,6%	100,0% (N=121)
K.V. Kortrijk	%	3,0%	12,1%	84,8%	100,0% (N=33)
K.V. Oostende	%	4,3%	11,4%	84,3%	100,0% (N=70)
K.V. Red Star	%	5,6%	11,1%	83,3%	100,0% (N=18)
K.V.S.K. United	%	,0%	4,8%	95,2%	100,0% (N=21)
Oud-Heverlee Leuven	%	8,1%	2,7%	89,2%	100,0% (N=37)
R. Antwerp F.C.	%	5,1%	17,3%	77,6%	100,0% (N=254)
R.S.C. Anderlecht	%	32,3%	7,5%	60,2%	100,0% (N=347)
R. Standard de Liège	%	16,1%	12,6%	71,3%	100,0% (N=87)
S.V. Zulte-Waregem	%	6,9%	7,4%	85,7%	100,0% (N=217)
Yellow Red K.V.	%	4,0%	10,7%	85,4%	100,0% (N=253)
andere	%	23,8%	9,5%	66,7%	100,0% (N=21)
Totaal	N	336	275	2342	2953
	%	11,4%	9,3%	79,3%	100,0%

* Item nonrespons=1,0% (30 van 2983)
 Chi-kwadraat=316,574 df=54 p<0,000

Output 5 → vraag 16 van de enquête (Deel 5 p.96. "Dalende of stijgende trend inzake voetbalcriminaliteit?")

ervaring van de supporters versus niet-politionele veiligheidsmensen omtrent de voetbalcriminaliteit in 2004-2005 in vergelijking met 5 jaar geleden

		De voetbalcriminaliteit in 2004-2005 in vergelijking met 5 jaar geleden			Totaal
		daling	gelijk gebleven	stijging	
Supporters	N	1775	615	191	2581
	%	68,8%	23,8%	7,4%	100,0%
Niet-politionele veiligheidsmensen	N	54	11	6	71
	%	76,1%	15,5%	8,5%	100,0%
Totaal	N	1829	626	197	2652
	%	69,0%	23,6%	7,4%	100,0%

Item nonrespons=13,4% (411 van 3063)
Chi-kwadraat=2,668 df=2 p<0,263

Output 6 → vraag 17 van de enquête (Deel 5 p.98. "Wanneer de grootste kans op voetbalcriminaliteit?")

mening van de supporters versus niet-politionele veiligheidsmensen omtrent het tijdstip waarop voetbalcriminaliteit zich het meest voordeed in 2004-2005

		Tijdstip waarop voetbalcriminaliteit zich voordoet					Totaal
		geruime tijd voor begin match	net voor begin match	tijdens de match	net na het einde match	geruime tijd na einde match	
Supporters	N	203	91	283	1633	356	2566
	%	7,9%	3,5%	11,0%	63,6%	13,9%	100,0%
Niet-politionele veiligheidsmensen	N	0	1	14	50	6	71
	%	,0%	1,4%	19,7%	70,4%	8,5%	100,0%
Totaal	N	203	92	297	1683	362	2637
	%	7,7%	3,5%	11,3%	63,8%	13,7%	100,0%

Item nonrespons=13,9% (426 van 3063)
Chi-kwadraat=13,132 df=4 p<0,011

Output 7 → vraag 18 van de enquête (Deel 5 p.102. "Welk voetbalcrimineel feit kent de hoogste frequentie?")

Mening van de supporters versus niet-politionele veiligheidsmensen omtrent de vorm van voetbalcriminaliteit die in 2004-2005 het vaakst is voorgekomen

		Supporters	Niet-politionele veiligheidsmensen	Totaal
omheiningen beklimmen	N	552	17	569
	%	21,5%	23,9%	21,6%
fysiek geweld	N	200	6	206
	%	7,8%	8,5%	7,8%
terreinbestormingen	N	14	1	15
	%	,5%	1,4%	,6%
provocatie	N	1210	42	1252
	%	47,2%	59,2%	47,5%
vandalisme	N	407	4	411
	%	15,9%	5,6%	15,6%
ticketfraude	N	39	0	39
	%	1,5%	,0%	1,5%
vuurwerk	N	111	1	112
	%	4,3%	1,4%	4,3%
andere	N	30	0	30
	%	1,2%	,0%	1,1%
Totaal	N	2563	71	2634
	%	100,0%	100,0%	100,0%

Item nonrespons=14,0% (429 van 3063)
 Chi-kwadraat=11,145 df=7 p<0,132